

**T.C.
SAKARYA UYGULAMALI BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**SPORCULARIN SPOR FAALİYETLERİNDE İSLAM DİNİNİN
ETKİLERİ**

DOKTORA TEZİ

Zeki TAŞ

Enstitü Anabilim Dalı : BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR EĞİTİMİ

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Gülten HERGÜNER

Ortak Danışman : Prof. Dr. Abdulvahit İMAMOĞLU

Aralık 2020

T.C.
SAKARYA UYGULAMALI BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

SPORCULARIN SPOR FAALİYETLERİNDE İSLAM DİNİNİN
ETKİSİ

DOKTORA TEZİ

Zeki TAŞ

Enstitü Anabilim Dalı : BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR
EĞİTİMİ

Bu tez 15/12/2020 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.

JÜRİ	BAŞARI DURUMU
Jüri Başkanı: Prof. Dr. Fikret SOYER	Başarılı
Üye: Prof. Dr. Gülten HERGÜNER	Başarılı
Üye: Prof. Dr. Çetin YAMAN	Başarılı
Üye: Doç. Dr. Mahmut ZENGİN	Başarılı
Üye: Doç. Dr. Murat KUL	Başarılı

BEYAN

Tez içindeki tüm verilerin akademik kurallar çerçevesinde tarafımdan elde edildiğini, görsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçların akademik ve etik kurallara uygun şekilde sunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, tezde yer alan verilerin bu üniversite veya başka bir üniversitede herhangi bir tez çalışmasında kullanılmadığını beyan ederim.

Zeki TAŞ

15/12/2020

TEŞEKKÜR

Çalışmam boyunca verdiği sağlık, sıhhat, azim ve gönlümce bir çalışma imkânı nasib eden yüce Rabbime (c.c.) hamd, Resulüne (s.a.s.) salat ve selam olsun.

Doktora tez sürecimin her aşamasında kritik ve analitik bir düşünce yapısıyla çalışmama yön veren; daha iyinin ortaya çıkması için yardımına başvurduğumda güleryüz ve samimiyetini benden esirgemedi, büyük bir ilgi ve dikkat gösterip, sabırla dinleyip bilimsel bir bakış açısı ile çalışmama deneyimlerini aktaran danışmanım Prof. Dr. Gülten HERGÜNER'e teşekkür ederim.

Tez çalışmamın planlanmasında, araştırılmasında, yürütülmesinde ve oluşumunda ilgi ve desteğini esirgemeyen, engin bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım, yönlendirme ve bilgilendirmeleriyle çalışmamı bilimsel temeller ışığında şekillendiren eş danışmanım Prof. Dr. Vahit İMAMOĞLU'na ve tez jüri üyelerim Prof. Dr. Çetin YAMAN'a, Prof. Dr. Fikret SOYER'e, Doç. Dr. Mahmut ZENGİN'e ve Doç. Dr. Murat KUL'a teşekkür ederim.

Çalışma boyunca katkılarıyla desteğini esirgemeyen Sayın Ahmet DÖNMEZ'e teşekkür ederim.

Eğitim hayatım boyunca bugünlere gelmemde hakkını ve emeğini ödeyemeyeceğim babama rahmet, anneme sağlık ve esenlikler dilerim.

Çalışmam süresince tavsiye ve teşvikleriyle sürekli yanımda hissettiğim, yapıcı eleştirileri ile bana çalışma enerjisi katan hayat arkadaşım Maide GÖKŞİN TAŞ'a ve oğullarım Mehmet Kerem TAŞ, Muhammed Kayra TAŞ ve Ömer Yusuf TAŞ'a teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	i
İÇİNDEKİLER	ii
KISALTMALAR	v
TABLolar LİSTESİ.....	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	viii
ÖZET.....	ix
SUMMARY	x

BÖLÜM 1.

GİRİŞ	11
1.1. Problem Durumu	13
1.1.1. Araştırmanın nicel boyutundaki alt problemler	15
1.2. Araştırmanın Önemi	16
1.3. Araştırmanın Varsayımları	16
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	17
1.5. Tanımlar	17

BÖLÜM 2.

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR .	19
2.1. Din	19
2.2. İslam	20
2.3. Motivasyon	21
2.3.1. İçsel motivasyon	22
2.3.2. Dışsal motivasyon	23
2.3.3. Motivasyonsuzluk	23
2.3.4. Sporda motivasyon	24
2.4. Özdenetim/Otokontrol.....	25
2.4.1. Sporda özdenetim/otokontrol	27
2.5. Ahlak	28
2.5.1. Sporda ahlak	30
2.6. Etik	32
2.6.1. Sporda etik.....	33
2.7. Spor ve Spor Faaliyetleri İle İlgili Kavramlar	33
2.7.1. Spor	33
2.7.2. Beden eğitimi	35

2.7.3. Elit spor (performans sporu) ve elit sporcu (performans sporcusu).....	35
2.7.4. Profesyonel (maddi kazancı olan) sporcu ve profesyonel spor.....	36
2.7.5. Amatör sporcu ve amatör spor.....	36
2.7.6. Kitle Spor.....	37
2.7.7. Oyun.....	38
2.8. Hz. Peygamberin (S.A.S.) Hayatından Örneklerle Spor Faaliyetleri.....	39
2.9. İlgili Araştırmalar.....	41
2.9.1. İslam dininin sporun farklı boyutlarıyla ilişkilendirildiği çeşitli yurtiçi araştırmalar.....	41
2.9.2. İslam dininin sporun farklı boyutlarıyla ilişkilendirildiği çeşitli yurtdışı araştırmalar.....	44

BÖLÜM 3.

MATERYAL VE YÖNTEM.....	50
3.1. Araştırmanın Modeli.....	50
3.2. Karma Yöntem Desenleri.....	55
3.3. Araştırmanın Deseni: Açıklayıcı ardışık desen.....	55
3.4. Nicel Yöntem Aşamaları.....	56
3.4.1. Nicel verilere ulaşmada kullanılan araştırma modeli.....	56
3.4.2. Araştırmanın nicel boyutunda evren ve örneklem.....	57
3.4.3. Nicel Boyutta Veri Toplama Araçları.....	59
3.4.4. Kişisel bilgi formu.....	59
3.4.5. Araştırmanın nicel boyutu için oluşturulan veri toplama aracı.....	59
3.4.6. Sportif faaliyetlerde islam dini etki ölçeği (SFİDEÖ).....	59
3.4.7. Verilerin toplanması.....	60
3.4.8. Nicel verilerin analizi.....	60
3.5. Nitel Yöntem Aşamaları.....	61
3.5.1. Nitel verilere ulaşmada kullanılan desen: fenomenolojik desen.....	61
3.5.2. Nitel verilere ulaşmada kullanılan örneklem yöntemi.....	62
3.5.3. Araştırmanın Nitel Çalışma Grubu.....	63
3.5.4. Görüşme sorularının yazılması ve yarı yapılandırılmış görüşme formu...	64
3.5.5. Araştırma süreci ve nitel verilerin toplanması.....	64
3.5.6. Araştırmacının rolü.....	65
3.5.7. Nitel yöntem geçerlilik.....	66
3.5.8. Nitel yöntem güvenilirlik.....	67
3.5.9. Nitel yöntem için verilerin analizi.....	68

BÖLÜM 4.

ARAŞTIRMA BULGULARI.....	69
4.1. Araştırmanın Nicel Verilerine Ait Bulgular.....	69
4.2. Araştırmanın Nitel Bulgularına Ait Veriler.....	77

BÖLÜM 5.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	86
5.1. Tartışma.....	86
5.1.1. Araştırmanın birinci alt problemine ilişkin tartışma.....	86
5.1.2. Araştırmanın ikinci alt problemine ilişkin tartışma.....	90
5.1.3. Araştırmanın üçüncü alt problemine ilişkin tartışma.....	95

5.1.4. Araştırmanın dördüncü alt problemine ilişkin tartişma.....	97
5.1.5. Araştırmanın beşinci alt problemine ilişkin tartişma	98
5.1.6. Araştırmanın altıncı alt problemine ilişkin tartişma.....	99
5.1.7. Araştırmanın yedinci alt problemine ilişkin tartişma	101
5.1.8. Araştırmanın sekizinci alt problemine ilişkin tartişma.....	102
5.1.9. Araştırmanın dokuzuncu alt problemine ilişkin tartişma	103
5.2. Sonuç	103
5.3. Öneriler.....	107
KAYNAKLAR	109
EKLER.....	118
ÖZGEÇMİŞ	125

KISALTMALAR

ANOVA	: Analysis Of Variance (Verilerin analizinde kullanılan istatistiki bir model)
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
GSGM	: Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü
İBBS	: İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırılması
NUTS	: Nomenclature of Territorial Units for Statistics (İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırılması)
SFİDEÖ	: Sportif Faaliyetlerde İslam Dini Etki Ölçeği
TDK	: Türk Dil Kurumu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UK	: United Kingdom

TABLolar LİSTESİ

Tablo 3.1: Karma yöntemin güçlü ve zayıf yönleri.	51
Tablo 3.2: Türkiye’de İBBS ya da (NUTS)’a göre sınıflandırılmış bölgeler	58
Tablo 3.3: Araştırmaya katılan sporcuların cinsiyete göre dağılımları.....	59
Tablo 3.4: Araştırmanın nitel verilerini elde etmek amacıyla yapılan katılımcılara ait demografik bilgiler.	63
Tablo 4.1: Sporcuların sportif faaliyetlerde İslam dini etki ölçeği alt boyut puanlarının cinsiyete göre karşılaştırma sonuçları.	69
Tablo 4.2: Sporcuların sportif faaliyetlerde İslam dini etki ölçeği alt boyut puanları ile yaşları arasındaki ilişki sonuçları.	70
Tablo 4.3: Sporcuların sportif faaliyetlerde İslam dini etki ölçeği alt boyut puanlarının spor branşlarına göre karşılaştırma sonuçları.....	70
Tablo 4.4: Sporcuların sportif faaliyetlerde İslam dini etki ölçeği alt boyut puanları ile spor yaşları arasındaki ilişki sonuçları.	71
Tablo 4.5: Sporcuların sportif faaliyetlerde İslam dini etki ölçeği alt boyut puanları ile gelir arasındaki ilişki sonuçları.	72
Tablo 4.6: Sporcuların sportif faaliyetlerde İslam dini etki ölçeği alt boyut puanlarının antrenman yapma sıklığına göre karşılaştırma sonuçları.	72
Tablo 4.7: Sporcuların sportif faaliyetlerde İslam dini etki ölçeği alt boyut puanlarının branşta en yüksek derecelere göre karşılaştırma sonuçları.	74
Tablo 4.8: Sporcuların sportif faaliyetlerde İslam dini etki ölçeği alt boyut puanlarının dindarlık düzeylerine göre karşılaştırma sonuçları.	75
Tablo 4.9: Sporcuların sportif faaliyetlerde İslam dini etki ölçeği alt boyut puanlarının dini eğitim alma durumlarına göre karşılaştırma sonuçları.....	76
Tablo 4.10: Araştırmanın nitel bulgularına ait temalar.	77
Tablo 4.11: Katılımcıların temalara göre yoğunluk kazanan görüşleri.....	77
Tablo 4.12: Araştırma kapsamındaki görüşlerden elde edilen verilere göre katılımcıların “katılım” temasına verdiği cevaplardan oluşan kategori ve kodlar.....	78
Tablo 4.13: Araştırma kapsamındaki görüşlerden elde edilen verilere göre katılımcıların “motivasyon” temasına verdiği cevaplardan oluşan kategori ve kodlar.	79
Tablo 4.14: Araştırma kapsamındaki görüşlerden elde edilen verilere göre katılımcıların “özdenetim” temasına verdiği cevaplardan oluşan kategori ve kodlar.	80
Tablo 4.15: Araştırma kapsamındaki görüşlerden elde edilen verilere göre katılımcıların “ahlak” temasına verdiği cevaplardan oluşan kategori ve kodlar.	81
Tablo 4.16: Araştırma kapsamındaki görüşlerden elde edilen verilere göre katılımcıların “kıyafet” temasına verdiği cevaplardan oluşan kategori ve kodlar.	82
Tablo 4.17: Araştırma kapsamındaki görüşlerden elde edilen verilere göre katılımcıların “karşı cinsle yapılan spor” temasına verdiği cevaplardan oluşan kategori ve kodlar.....	82

Tablo 4.18: Araştırma kapsamında katılımcıların “katılım” temasına ilişkin görüşlerinden oluşan kategoriler	83
Tablo 4.19: Araştırma kapsamında katılımcıların “motivasyon” temasına ilişkin görüşlerinden oluşan kategoriler	83
Tablo 4.20: Araştırma kapsamında katılımcıların “özdenetim” temasına ilişkin görüşlerinden oluşan kategoriler	84
Tablo 4.21: Araştırma kapsamında katılımcıların “ahlak” temasına ilişkin görüşlerinden oluşan kategoriler	84
Tablo 4.22: Araştırma kapsamında katılımcıların “kıyafet” temasına ilişkin görüşlerinden oluşan kategoriler	85
Tablo 4.23: Araştırma kapsamında katılımcıların “karşı cinsle yapılan spor” temasına ilişkin görüşlerinden oluşan kategoriler	85

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1: Spor ve Fiziksel Etkinlikler Piramidi.....	37
Şekil 3.1: Altı temel karma yöntem araştırma deseninin prototip modelleri.	54
Şekil 3.2: Araştırmanın açıklayıcı ardışık desenle kullanımını temsil eden diyagram. ..	56

SPORCULARIN SPOR FAALİYETLERİNDE İSLAM DİNİNİN ETKİSİ

ÖZET

Dini inançlar insanların düşünce yapılarını ve davranışlarını etkileyerek onların eğitim, yönetim, askeri ve ekonomi gibi alanlarda kendine özgü normları olan bir toplum haline gelmesinde önemli rol oynar. Dini inançların insan ve toplum hayatına bu çok boyutlu etkisi onların sosyo-kültürel faaliyetlerine de yansır. Toplumun yapı taşlarını oluşturan gelenek, görenek, dil ve ahlaki kurallar, yaşam biçimine uygun olarak sportif faaliyetlerine de yansır. Buradan hareketle bu araştırmada sporcuların spor faaliyetlerinde İslam Dininin etkilerini araştırmak hedeflenmiştir.

Araştırma nicel ve nitel araştırma yöntem ve tekniklerinin bir arada kullanıldığı bir karma yöntem araştırmadır. Araştırmanın verilerine ulaşmada açıklayıcı ardışık desen takip edilmiştir. Araştırmanın nicel boyutta evrenini Türkiye’de lisanslı spor yapan sporcular oluşturmaktadır. Örneklemi ise kolayda örnekleme yöntemiyle seçilen 336’sı kadın, 610’u erkek toplam 946 sporcu oluşturmuştur. Nitel boyuttaki örneklemi ise benzeşik durum örnekleme ile belirlenen 20 sporcu oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak “Sportif Faaliyetlerde İslam Dini Etki Ölçeği” (SFİDEÖ) kullanılmıştır. Nitel veriler ise ölçek alt boyutlarından elde edilen verilerin ışığında 6 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla elde edilmiştir. Nicel boyuttaki veriler SPSS paket programı ile betimsel istatistikler, bağımsız gruplar t-testi, tek yönlü varyans analizi ve Pearson korelasyon analizleri ile çözümlenmiştir. Nitel boyuttaki veriler ise MAXQDA-2020 nitel veri analiz programı kullanılarak betimsel analiz tekniğiyle çözümlenmiştir. Araştırma bulguları incelendiğinde; cinsiyete göre otokontrol ve ahlak alt boyutlarında; spor branşına göre kıyafet ve karşı cins alt boyutlarında; elde edilen dereceye göre motivasyon, otokontrol ve ahlak alt boyutlarında; yapılan antrenman sıklığı ve dindarlık düzeylerine göre katılım, motivasyon, otokontrol, ahlak, kıyafet ve karşı cins alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir ($p < .05$). Buna karşın dini eğitim alma durumlarına göre ise hiçbir alt boyutta anlamlı farklılık elde edilmemiştir ($p > .05$). Ayrıca yaş ile motivasyon, ahlak ve kıyafet alt boyutları; spor yaşı ile otokontrol, ahlak, kıyafet ve karşı cins alt boyutları; gelir ile karşı cins alt boyutları arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir ($p < .05$). Sonuç olarak; İslam Dininin sporcular üzerinde spora katılım, motivasyon, ahlak, otokontrol, kıyafet ve karşı cins alt boyutlarında etkiler bıraktığı tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: İslam Dini, Spor, Sporcu, Spor Faaliyeti.

THE EFFECT OF THE ISLAMIC RELIGION ON THE SPORTS ACTIVITIES OF ATHLETES

SUMMARY

Religious beliefs play an important role in forming a society which has unique norms in areas such as education, administration, military and economy by influencing people's mentality and behaviour. This multi-dimensional effect of religious beliefs on human and social life is also reflected in their socio-cultural activities. Traditions, customs, language and moral rules, which constitute the building blocks of society, are also reflected in sports activities in accordance with the lifestyle. From this point of view, it is aimed to investigate the effects of Islam on sports activities of athletes in this research.

It is mixed-method research in which quantitative and qualitative research methods and techniques are used together. The explanatory sequential pattern has been followed to reach the data of the research. The quantitative basis of the research is constituted by athletes who do licensed sports in Turkey. The sample consists of a total of 946 athletes, 336 women and 610 men, selected by convenience sampling method. The qualitative sample is composed of 20 athletes determined by analogous situation sampling. In the research, the "Islamic Religious Impact Scale on Sports Activities" (IRISSA) has been used as a data collection tool. On the other hand, qualitative data have been obtained through a semi-structured interview form consisting of 6 questions in the light of data obtained from scale sub-dimensions. Quantitative data have been analyzed using descriptive statistics, independent groups t-test, one-way analysis of variance and Pearson correlation analysis with SPSS software. On the other hand, qualitative data have been analyzed with the descriptive analysis technique using the MAXQDA-2020 qualitative data analysis program. When the research findings are examined; Statistically meaningful differences have been found in self-control and morality sub-dimensions according to gender; in clothing and opposite sex sub-dimensions according to sports branch; in the sub-dimensions of motivation, self-control and morality according to the degree obtained; in the sub-dimensions of participation, motivation, self-control, morality, dress and the opposite sex according to the training frequency and religiousness levels ($p < .05$). Nevertheless, any meaningful difference has been found in any sub-dimension according to their religious education status ($p > .05$). Moreover, negatively meaningful relationships have been found between age and motivation, moral and dress sub-dimensions; sports age and self-control, morality, clothing and opposite sex sub-dimensions; income and the opposite sex sub-dimensions ($p < .05$). As a result, it has been determined that the religion of Islam has effects on athletes in sub-dimensions of participation in sports, motivation, morality, self-control, clothing and the opposite sex.

Keywords: Islamic Religion, Sport, Athlete, Sports Activity.

BÖLÜM 1. GİRİŞ

Din, mensuplarına bir takım kurallar bildirerek onları itaate davet eder ve bu yolla onların dünyada huzurlu bir yaşam sürmesini ahirette de kurtuluşa erenlerden olmalarını sağlar. Dinin mensupları, bu inanç sistemindeki emir ve nehiylere göre bir yaşam sürmeye çalışır. Böylece ortak inanca bağlı insanların oluşturduğu ve kaynağını dinden alan bireysel ve toplumsal özgün davranış biçimleri ortaya çıkar. Sonuçta din, inananlarının düşünce ve davranışlarına, birbirleriyle ilişki ve iletişimine etki ederek toplumun bu minvaldeki ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda oluşturdukları gelenek, kültür ve sosyal yaşamlarını biçimlendirmede bir rehber niteliğindedir.

Dini hayatın etki boyutu, gündelik hayat içinde yaşanan dini inanç ve ibadetlerin sonucu olarak ortaya çıkar. Bir dine inanan insan inandığı dinin inanç ilkeleri ve pratikleriyle gündelik hayatı içinde gerçekleşen diğer eylemlerini sahip olduğu dini dünya görüşü çerçevesinde anlamlandırır ve aynı perspektif içinde değerlendirmeye alır. Örneğin, haram olduğuna inandığı bir şeyi, gündelik hayat içinde kolaylık ve rahatlıkla eyleme geçiremez. Eyleme geçirse bile, ondan rahatsızlık duyar. Meşru veya helal gördüğü bir şeyi de, yapmadığı, eyleme geçirmede zaman rahatsızlık duyar (Günay, 1998, ss. 217-232-243).

Din, toplumların sosyal ilişkilerini, norm ve kurallarını düzenleyen müessesedir. Dini inançlar spora karşı tutum ve davranışları şekillendirmede önemli fonksiyona sahiptir. Spor ve din tarih boyunca sürekli bir ilişki içinde olmuştur. Örneğin Hristiyanlıkta spor aktiviteleri bazı zamanlarda dini seremoniler veya festivallere bağlı olarak kilise tarafından düzenlenmiş, bazen de kilise otoriteleri tarafından maddi imkân sağlamak için desteklenmişlerdir. Buna rağmen spor, Hristiyanlıkta din adamları tarafından utanç duyulacak olaylar olarak nitelendirilmiştir. 19. yy.'dan itibaren batılı toplumlarda din ve modern sporların kilise tarafından desteklenmiş ve bu tarihten sonra bir kaynaşma görülmüştür (Coakley, 1986, s. 318).

İslam Dini de inananlarını sürekli iyiye, güzele ve doğruya yönlendirerek, onların bireysel ve toplumsal düşünce ve davranışlarına rehberlik etmekte ve düzenlemektedir. Kur'an-ı Kerim ve Hadis-i Şeriflerin temel kaidelerini oluşturduğu kurallar, mensuplarını diğerlerinden ayıracak farklılıkta kişiler ve toplumlar haline getirmiştir. Bu farklılıkları İslami toplumların oluşturduğu sosyo-kültürel ilişkilerde, devlet yönetiminin oluşturduğu kurumlarda, halk emeğiyle inşa edilen kuruluşlarda, bilimde, sanatta, mimaride, eğitimde, sağlıkta, toplumun genel kabulüne uygun eğlence biçimlerinde, oyun ve sporda da görmek mümkündür.

Müslümanlar öteden beri icra ettikleri her iş ve uğraşta İslam Dininin izlerini görmek mümkündür. Yöneticilik görevi yapanlar yönetim becerisine sahip, istişareye önem veren ve herkese adaletle hükmeden kişiler arasından seçilmiştir. Mimari de ortaya konan eserler sadeliği, lüks ve şatafattan uzaklığı yansıtmıştır. Musiki eserler, tekbir ve tehliller ruha şifa olması için yapılmıştır. Eğitim; sabır, vefa ve cefa ilkeleri üzerinde yükselir. Düğünler, bayramlar ve eğlenceler saf bir haz için değil de, toplumsal birlikteliğin güçlenmesine katkı sağlamak adına geleneksel bir boyut kazanmıştır. Beden sağlığı için yapılan fiziksel aktiviteler ve güçlü kuvvetli olmak için yapılan çalışmalar kişinin kendine, çevresine, vatanına dolayısıyla dinine hizmet etme niyetiyle yapılır. Bu minvalde spor vasıtasıyla elde edilen gücün ve kuvvetin anlamsız ve yararsız işlerde kullanılmasından ve gösteriş amacı taşımasından kaçınılmıştır.

Dini inançlar, kültürel yapıyı oluşturan aile, gelenek, dil, hukuk, sanat ve ahlak gibi diğer öğeleri etkilemiş, bu da sportif faaliyetlerin gelişimini etkilemiş ve her ulusun ata sporlarını doğurmuştur. Hareketli göçebe yaşamda at binen, cirit atan, güreş tutan insanlar, yerleşik düzene geçince spora daha fazla zaman ayırabilmişlerdir. Bazı spor dalları zamanla daha çok gelişmiş ve ata sporuna dönüşmüştür. Yetenekli sporcular devlet taafından korunmaya alınmış ve adları günümüze kadar gelen pehlivanlar tekkesi, ok meydanı, cirit düzü gibi yerlerde sportif etkinlikler kurulmasına etki etmiştir (Karasüleymanoğlu, 1989, s. 7).

Bu çalışma, İslam Dininin sporcuların spor faaliyetleri üzerindeki etkilerini araştırma amacı taşımaktadır ve bir karma yöntem çalışmasıdır. Dolayısıyla araştırma başlığı oluşturulurken bu husus göz önünde bulundurulmuş, araştırmada sadece nitel bir algı

oluşturan “keşfetme” ve sadece nicel bir algı oluşturan “korelasyon” ve “ilişki” gibi kelimelerin kullanımından kaçınılmıştır.

İslam Dininin sporcular üzerindeki etkilerini ortaya koymak amacıyla elde edilen sonuçların konu bağlamındaki var olan sorunların çözülmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Halkının büyük bir çoğunluğu yaygın bir kanaatle Müslüman olan ülkemizde, Müslüman sporcuların spor faaliyetlerinde inançlarına uygun olarak spor faaliyetlerine katılabilmesi onların hem performanslarına olumlu katkı sağlayacağı, hem de spor faaliyetlerine sağlayacakları katılımı arttıracığı öngörülmektedir.

Bu kapsamda öncelikle geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirilmiştir. “Spor Faaliyetlerinde İslam Dini Etki Ölçeği” (SFİDEÖ) adını verdiğimiz bu ölçekle çalışmanın nicel verileri elde edilmiştir. Geliştirilen bu ölçekle ortaya çıkan altboyutlardan da yararlanılarak nitel boyutta yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulmuştur. Nicel verilerin analizi sonucunda elde edilen bilgileri daha derinlikli olarak açıklamak amacıyla oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile çalışmanın nitel verilerine ulaşılmıştır.

Çalışmada karma yöntemin tercih edilmesinin nedeni geliştirilen nicel ölçeğin sporcuların konu bağlamındaki deneyimlerini, düşüncelerini ve bakış açılarını derinlemesine anlamak ve incelemek için yeterli olmayacağı kanaatidir. Yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilen nitel veriler küçük bir katılımcı gruptan elde edildiğinden geniş bir evrene genelleme yapma imkânını zorlaştırır. Dolayısıyla çalışmada veri elde etme ve verileri analiz etme usülleri açısından nicel ve nitel verilerin birlikte kullanıldığı karma yöntem araştırması tercih edilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Hz. Peygamber (s.a.s.)’in yaşadığı ve onun terbiyesinden geçen Sahabe-i Kirâm’ın bulunduğu örnek İslâm toplumunun spor ve beden eğitimi açısından durumuna bakıldığında genel olarak şöyle bir tablo ile karşılaşılmaktadır: Saadet Asrının kendine has medenî disiplini içinde sporun belli başlı türlerini görmekteyiz. İşin güzel ve ilginç yanı, o zamanlarda var olan spor türlerinin hemen hepsi bugün de kısmen mahiyet değiştirmiş olarak veya aynen yapılmaktadır. Buna göre İslâm’da sadece teorik açıdan

değil, amelî açıdan da uygulamalı bir alan olan spora büyük değer verilmiş olduğu anlaşılmaktadır (Bayram ve diğ., 2019, s. 209).

Peygamberimiz döneminde yapılan bazı spor dallarını kendisi yapmasa da yasaklamamış, bazıları ile bizzat kendisi meşgul olmuş, spora teşvik etmiş ve bazılarının nasıl yapılması gerektiği hususunda bazı düzenlemeler belirlemiştir. Yine bazı spor müsabakalarını tek başına veya beraberindekilere birlikte seyretmiş ve kazananları ödüllendirmiştir (Kuşçuzade, 2015, ss. 396-403). Resulullah'ın sportif faaliyetler ile içinde yer alması sporun İslam toplumlarında benimsenmesine, bireysel ve toplumsal yapılan bir faaliyet haline gelmesine imkân tanımıştır.

Spor kendi geçmişi ile toplum geçmişi arasında sıkı bir bağ oluşturur. Bu kuvvetli ilgi, sporun toplumsal süreçler yolu ile şekillenmesinden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle spor, toplumda kendi kendiliğinden oluşmaz. Özellikle, toplumdaki ilişkiler yolu ile ortaya çıkarak, değişir ve yeniden biçim kazanır (Kale, 1994, s. 249). Spor, dinleri, dilleri, ırkları, eğitim düzeyleri, sosyal konumları ne olursa olsun aynı kurallar içerisinde insanları bir araya getiren, yarıştıran, farklı toplumlar arasında iletişimi sağlayabilen, insanların toplumsal yaşamına derinlemesine girebilen ve aynı zamanda toplumsal yapıya göre biçimlenebilen bir olgudur. Bu nedenle spor, hem toplumu etkilemekte hem de toplumdan etkilenmektedir (Bayraktar, 2003, s. 33).

Spor faaliyetlerinin İslam toplumlarında bireyler ve toplumlar üzerindeki bu önemli etkisi, süreçte farklı kültür ve medeniyetlerdeki gelişmelere bağlı olarak bazı değişiklikler göstermiştir. Kültürün her unsuru gibi spor faaliyetleri yoluyla da başka toplumlar etkilenmiş ve onlardan etkilenme durumu ortaya çıkmıştır. Özellikle sanayi devriminden sonra gerçekleşen değişimler Batı'da sporu, modern sporlar adıyla toplumun merkezine yeniden konumlandırmıştır. Bu gelişmeler spor faaliyetlerinin uygulanışına istinaden bazı hususlarda İslam toplumlarının normlarına uygunluk göstermeyen durumları ortaya çıkarmış ve İslam dini kuralları ile bağdaşmayan hususları içermiştir.

Buradan hareketle bu gelişmeler İslam toplumlarında spor faaliyetlerinin yapılışı esnasında dikkat edilmesi gereken hususlara yönelik bir takım tartışmaları beraberinde getirmiştir. Bunlar; spora katılım, spor yapmanın süresi, spor faaliyetlerinin icra edilmişindeki haramlar ve helaller gibi konularda yoğunlaşmaktadır. Buna ek olarak

toplumda spora özellikle dini etkenler dolayısıyla katılım sağlanmadığına ve İslam dininin spor faaliyetlerine onay vermediğine dair bir bakış açısı oluşturulmaya çalışıldığına dair bir kanı oluşmuştur. Bu hususlardan birisi de İslam dininin müslüman toplumların spor faaliyetlerine katılmalarına ilişkin onlar üzerindeki etkileridir. Bu nedenle konunun bilimsel bir çerçevede ele alınmasına ihtiyaç duyulmuş, İslam dininin sporcular üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Bu kapsamda İslam dininin sportif faaliyetlerde sporcular üzerinde olumlu veya olumsuz hangi etkileri oluşturduğunun saptanması amaçlanmıştır. Bu noktada aşağıdaki alt problemlere cevaplar aranmaya çalışılmıştır.

1.1.1. Araştırmanın nicel boyutundaki alt problemler

Araştırmanın problem cümlesinin yanında, araştırma konusuna açıklık getirmek amacıyla ihtiyaç duyulan alt problemler, bu çalışmada şu şekilde belirlenmiştir.

1. Sporcuların sportif faaliyetlerinde İslam Dininin etkisi ölçeği alt boyut puanları cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?
2. Sporcuların sportif faaliyetlerinde İslam Dininin etkisi ölçeği alt boyut puanları ile yaşları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
3. Sporcuların sportif faaliyetlerinde İslam Dininin etkisi ölçeği alt boyut puanları spor branşlarına göre farklılık göstermekte midir?
4. Sporcuların sportif faaliyetlerinde İslam Dininin etkisi ölçeği alt boyut puanları ile spor yaşları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
5. Sporcuların sportif faaliyetlerinde İslam Dininin etkisi ölçeği alt boyut puanları ile gelirleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
6. Sporcuların sportif faaliyetlerinde İslam Dininin etkisi ölçeği alt boyut puanları antrenman yapma sıklıklarına göre farklılık göstermekte midir?
7. Sporcuların sportif faaliyetlerinde İslam Dininin etkisi ölçeği alt boyut puanları branştan elde edilen en yüksek dereceye göre farklılık göstermekte midir?
8. Sporcuların sportif faaliyetlerinde İslam Dininin etkisi ölçeği alt boyut puanları dindarlık düzeylerine göre farklılık göstermekte midir?

9. Sporcuların sportif faaliyetlerinde İslam Dininin etkisi ölçeği alt boyut puanları dini eğitim alma durumlarına göre farklılık göstermekte midir?

1.2. Araştırmanın Önemi

Hareket etmek, eğlenmek, sağlıklı olmak, para kazanmak, müsabaka yapmak veya izlemek gibi birçok gerekçe ile milyarlarca insan spor faaliyetlerine katılmaktadır. Bu yönüyle spor, hemen hemen her gün sosyal yaşamın içinde güncel kalan bir mecra durumundadır. Fakat bu alan “batı”nın öncülüğünde birçok alanda olduğu gibi son iki asırda büyük değişim ve dönüşüme uğramıştır.

İnsanların ilgisini çeken ve ihtiyaç duyulan sporla ilgili yaşamın her alanına düzenlemeler getiren İslam dininin vurguladığı hususlar bulunmaktadır. Konu çerçevesindeki Ayet-i Kerimeler ve insanlığa her hususta rehber olan Peygamber Efendimizin (s.a.s.) sözleri, davranışları ve takrir-i sünneti Müslümanlara spor faaliyetleri kapsamında ışık tutmaktadır. Bu minvalde İslami kaidelerin Müslüman sporcular üzerinde bir takım etkilere neden olması düşünülebilir. Bunlar; sporcuların spor faaliyetlerine katılmalarına yönelik etkiler, spor faaliyetleri esnasında daha gayretli olmasına yönelik etkiler, sportif performansa yönelik motivasyonun yükselmesine yönelik etkiler, sportif faaliyet esnasında ortaya çıkan rekabette insani özelliklerin göz ardı edilmemesine yönelik etkiler, sportif başarının elde edilmesi sürecinde haksız rekabetten kaçınarak ahlaki bir tutum göstermeye yönelik etkiler ve birlikte hareket ettiği kişilere yönelik seviyeli öz denetimi yüksek bir birey olmaya ilişkin hususları içermektedir.

Buradan hareketle İslam dininin sporcular üzerinde hangi boyutlarda etkiler oluşturduğunun ortaya konması ve sporcuların dünyevi ve uhrevi bir zarar görmeden spor kapsamındaki faaliyetleri nasıl icra edebileceğine dair çıkarımlarda bulunmasına öncülük etmek çalışmayı önemli kılmıştır.

1.3. Araştırmanın Varsayımları

- Araştırmaya katılan sporcuların uygulanan ölçme araçlarındaki soruları istekli, samimi ve doğru olacak şekilde cevapladıkları varsayılmıştır.

- Araştırmaya katılan sporcuların çalışma evreninin temsil edecek sayıda olduğu varsayılmıştır.
- Araştırma kapsamında anket formlarını dolduran ve görüşmelere katılan sporcuların çalışmalara gönüllü olarak katıldıkları varsayılmıştır.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın genel yapısıyla ilgili ya da araştırmacı tarafından bu araştırma için getirilen başlıca sınırlılıklar aşağıda ifade edilmiştir.

- Araştırma 2019-2020 yılları arasını kapsamaktadır.
- Araştırma İstanbul, Edirne, İzmir, Sakarya, Ankara, Antalya, Kayseri, Bartın, Trabzon, Erzurum, Malatya ve Diyarbakır illerindeki sporcular ile sınırlıdır. Farklı illerde farklı sonuçlar elde edilebilir.
- Araştırma 18 yaş ve üstündeki sporcuları kapsamaktadır. Daha küçük yaşlardaki sporcularla yapılacak çalışmalarda farklı sonuçlar elde edilebilir.
- Araştırma katılımcıların “Sporcuların Spor Faaliyetlerinde İslam Dininin Etkisi Ölçeği” ve “Sporcuların Spor Faaliyetlerinde İslam Dininin Etkisi”ni ölçmek amacıyla oluşturulmuş yarı yapılandırılmış görüşme formundaki sorulara verdikleri cevaplar ile sınırlandırılmıştır.
- Araştırmanın nitel bölümü 20 katılımcı ile sınırlıdır.
- Araştırmanın nitel bölümü araştırma için hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan 6 adet soru ile sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Spor: Hergüner (2015) sporu; çeşitli amaçlarla, farklı alanlar kullanılarak, ferdi veya takım halinde, araçlı veya araçsız yapılan, planlı çalışmayı ve kurallara uymayı gerektiren, ağırlık, metre, zaman ölçü birimleri ve sayı ile değerlendirilen, mental ve fiziki rekabete dayalı, performans arttırıcı, sosyalleştirici ve eğitici psiko-motor faaliyetler” şeklinde ifade etmiştir (Hergüner, Bar ve Yaman, 2016, ss. 155-168).

Sportif Faaliyet: Eğlence, eğitim veya yarışma amacıyla yapılan spor içerikli çalışmalardır (Resmî Gazete: 25869).

İslam: Teslim olmak, boyun eğmek ve itaat etmek anlamında yalnızca doğruya ve hakka uyma manalarını taşır. “Allah’a yönelmek” (el-Bakara 2/112; Lokmân 31/22), “O’na teslim olmak” (el-Bakara 2/131; el-Mü’min 40/66), “tevhid inancına sahip bulunmak” (el-Enbiyâ 21/108), “Allah’a teslimiyetin gereğini yapmak” (ez-Zümer 39/54) mânalarında kullanılmıştır (Sinanoğlu, 2001, ss. 1-2).

İslam kelimesinin terim anlamı ise; Allah tarafından peygamberler aracılığıyla insanlara bildirilen dünyada ve ahirette insanları mutluluğa ulaştıracak hayat şekli, itikadî ve amelî bir nizamdır. İslam, akıl sahibi insanları kendi tercihleriyle bizzat hayırlı olan şeylere götüren ilahî bir kanundur (Kalkan, 2009, s. 58).

Din: Akıl sahiplerini Peygamberin bildirdiği gerçekleri benimsemeye çağıran ilâhî bir kanundur¹.

Etki: Bir kimse veya nesnenin başka bir kişi veya şey üzerindeki gücü, tesir (TDK).

¹ Seyyid Şerif Ali b. Muhammed Cürcani, Kitabü't-Ta'rifât, Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1416/1995, s. 105.

BÖLÜM 2. ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Din

Arapça deyn kökünden masdar veya isim olduğu kabul edilen din kelimesini, Cevherî “âdet, durum; ceza, mükâfat; anlamlarını içerdiği fakat terim olarak anlamını itaat kelimesinden aldığını belirtir. Râgıb el-İsfahânî ise din kelimesini sadece “itaat” ve “ceza” (karşılık) olarak açıklamıştır. İbn Manzûr bunlara “hesap” ve “İslâm”ı da eklemiştir, ayrıca deynin masdar, dinin isim olduğu yolundaki bir görüşü aktarmıştır. Zebîdî, âyet ve hadisler yanında Arap şiirinden aldığı çeşitli örneklerle dayanarak din kelimesinin yirminin üzerinde anlamını ve terim olarak iki ayrı mânasını zikreder. Mütercim Âsım Efendi ise dinin otuzu aşkın anlamından söz etmiştir. Bunlardan dinin terim anlamını yakından ilgilendirenler şunlardır: Ceza ve karşılık, İslâm, örf ve âdet, zül ve boyun eğme, hesap, hâkimiyet ve galibiyet, saltanat ve mülkiyet, hüküm ve ferman, makbul ibadet, millet, şeriat, itaat (Tümer, 1994, ss. 312-320).

Din, insanları her konuda, akıllarını, irade ve isteklerini kullanarak, hayır olan şeylere götüren, böylece dünya ve ahiret saâdetine ulaşmalarını sağlayan, peygamberler aracılığıyla Allah’ın gönderdiği ilahi esasların bütünüdür” (Akseki, 1996, s. 53). Tümer, ise din kavamını, “İslam bilginlerinin bu tanımını, peygamberlerin vahiy ve ilhama dayanarak tebliğ ettikleri şeylerin bütünü” şeklinde açıklamıştır (Tümer, 1986, ss. 213-219).

İslâmî anlayışa göre din, kısaca kişinin yaratılış amacına uygun bir hayat sürebilmesi ve bu amacı belirli bir disiplin içinde gerçekleştirebilmesi için kendisine yol gösteren kurallar bütünüdür. Din bir tarafın kutsal buyruk ve egemenliğine diğer tarafın uyum ve bağlılığına dayalı ilişkileri düzenleyen bir kurum olmakla beraber, Kur’an’a göre Allah katında dinin ve dindarlığın değer taşımasının iradî bir teslimiyet üzerine kurulu olması şartına bağlı olduğu anlaşılmaktadır. Bir başka anlatımla İslâmî telakkiye göre din, akıl sahiplerini kendi istek ve iradeleriyle hayra ve mutluluğa yönlendiren bir

kurum, beşerin kendi seçimine dayalı fiillerini düzenleyen ilâhî bir kanundur (Ed.: Karaman ve diğ., 2020, ss. 522-525).

Din, insanın cevap bulamadığı konularda ona rehber olur. “Ben kimim”, “nereden geldim”, “nereye gideceğim”, “ölüm nedir” gibi soruları cevaplar. Kendisine tabi olanları İslamı öğrenmekle yükümlü kılar. Toplumun bir kültür oluşturmasını ve onu genç nesillere aktarmasını sağlar. Kendisine tabi olanları, yanlış ideolojilere, batıl inanç ve hurafelere saplanmayı önler. Diğer dinlere karşı nasıl bir duruş sergileneceğini belirler (Aşıkoğlu, 1998, ss. 45-50).

2.2. İslam

İslam; sulh, selamet ve huzur bulma, Allah ve Resulu'nun bildirdiklerine tabi ve teslim olmak anlamlarına gelir. Arap dilindeki S-L-M mastar kökünden türeyen fiillerle sistemli bir bütünlük arzeder. Bunlardan “selm”, “silm” ve “selam” sulh ve sulh yapmak, teslim olmak; “selamet” necat, tehlikelerden uzak olmak, “selam” eman, güvenlik, sulhle ortaya çıkan bir ortam ve hayır, rahatlık ve iyilik sağlamak manalarını taşır (Döndüren, 2000, s. 129).

Kur'ân-ı Kerîm'de İslâm kelimesi sekiz yerde geçmekte, ayrıca çok sayıda âyette aynı kökten fiil ve isimler bulunmaktadır. Fiil halinde geçtiğinde daha çok “Allah'a yönelmek”, “O'na teslim olmak”, “tevhid inancına sahip bulunmak”, “Allah'a teslimiyetin gereğini yapmak” mânalarında kullanılmıştır. Kur'an'da İslâm, Allah katındaki hak dinin karşılığı ve özel adı olarak belirlenmiş, ondan başka hiçbir dinin Allah tarafından kabul edilmeyeceği vurgulanmıştır. Ayrıca müslümanlara din olarak İslâm'ın uygun görülmesi, hidayete erme yönünde Allah'ın yardım ve desteğinin en üst düzeyi şeklinde nitelendirilmiştir. Gerçek ve dosdoğru din anlamındaki “dîn-i kayyım, sırât-ı müstakîm” gibi Kur'ânî terkipler, İslâm'a tekabül eden aslî dini tanıtma amacını taşıırken Hz. İbrâhim için “hanîf” ve “müslim” vasıflarının yan yana ve eş anlamlı kullanılması da² İslâm'ın saf tevhid inancının ve hak dinin devamı olduğunu göstermektedir (Sinanoğlu, 2001, ss. 3-4).

² Âl-i İmrân 3/67.

İslam, Hz. Adem'den itibaren bütün peygamberlere vahyedilmiş tek ilahi dinin ortak adıdır. Tek Allah'a hür ve iradi olarak teslimiyeti ifade eder. Hz. Peygambere (s.a.s.) vahyedilen hakikatlere inanan müminler o ortamda varolan Yahudi ve Hristiyanlardan kendilerini ayırmak için, Kur'anda sıkça geçen bu evrensel nitelemeyi kendilerine özel isim olarak tercih etmişlerdir. Kur'an bütün peygamberlerin çağrılarının özünün tek olan Allah'a iman, ahiret inancı ve evrensel ahlak olduğunu açıkça belirtir.

Kur'an Hz. Musa'ya inananları, Havarileri ve Hz. İbrahimi "müslümanlar olarak nitelediğine göre, o zaman İslam, vahiy/peygamber müessesesi ile tarih boyu tekrarlanan ilahi dinin adıdır. Bu din, dinu'l hakk, ve dinullahtır. Kur'an açıkça buyuruyor ki; "Allah önceki kitaplarda ve bunda (Kur'an da) size "müslümanlar" olarak nitelendirdi. Peygamberimizden de şöyle demesi istendi. De ki; Biz Allah'a, bize indirilene, İbrahim'e, İsmail'e, İshak'a ve Yakub'a ve (birçok) boylara indirilene; Musa'ya, İsa'ya ve diğer peygamberlere Rableri tarafından verilenlere –aralarında herhangi bir ayırım yapmaksızın- inandık. Biz O'na teslim olmuş olanlarız (Güler, Onat, 1999, ss. 14-16).

2.3. Motivasyon

Motivasyon Latince bir terimdir. Hareket etmek anlamında kullanılan "to move" kelimesinden türemiştir (Ud ve diğ., 2012). Motivasyon, insanı harekete geçiren ve hareketlerinin yönlerini belirleyen, onların, düşünceleri, umutları, inançları, kısaca arzu; ihtiyaç ve korkularıdır (Örücü ve Kambur, 2008). Motivasyon, "doğrudan hedefe yönelik aktivitenin başlatılıp sürdürüldüğü bir süreç" (Pintrich ve Schunk, 2002) veya "bir aktiviteye katılmaya (girişmeye) olan istekliliğin derecesini belirleyen tüm faktörlerin oluşturduğu bir durum veya böyle bir durumun yaratılması" (Karagüven, 2012) şeklinde de tanımlanabilir.

Motivasyon konusuyla ilgili çalışmalarda insanları motive eden faktörlerin neler olduğuna ilişkin çeşitli yaklaşımlar ileri sürülmüştür. Bununla birlikte motivasyonda etkili olan faktörlerin başlıca iki bakış açısına dayanılarak açıklanmaya çalışıldığı görülmektedir. Bunlardan biri, bireyin dışsal faktörler tarafından motive edildiği görüşü, diğeri ise, kişilerin sosyal ve parasal yararlar elde etmesi kadar kendi amaçları için daha iyi çalışarak içsel olarak motive olacağı görüşüdür (Jones ve diğ., 2005, s. 930). Bu

görüşlere göre, içsel olarak motive edilmiş olan davranışlar içsel nedenselliği temsil ederken, dışsal güçler tarafından yönlendirilen davranışlar dışsal nedenselliği temsil etmektedir (Leonard ve diğ., 1999, s. 979). Bir de motivasyonsuzluk kavramı vardır ki bu da harekete geçmek için herhangi bir güdü ya da ilham hissetmeyen kişilerin durumlarını ifade eder (Deci-Ryan, 2000a). Buna göre motivasyon türleri, içsel motivasyon, dışsal motivasyon ve motivasyonsuzluk olarak belirlenmiştir.

2.3.1. İçsel motivasyon

İçsel motivasyon, bir şeyden zevk alındığı veya ilginç bulunduğu için yapmayı içerir. Öğrenmeye ve yaratıcılığa yüksek düzeyde neden olur (Deci-Ryan, 2000a, s. 55). Kendi içinde üç farklı türde incelenmiştir. Bunlardan ilki bilmeye yönelik içsel motivasyondur. Bilmeye yönelik içsel motivasyon, yeni bir şeyler öğrenirken zevk duymadan dolayı bir faaliyeti yapmayı kapsar. Bu içsel motivasyon türü, etkili bir öğrenme ve yüksek başarı elde etmek için en önemli parçadır. İkincisi ise başarmaya yönelik içsel motivasyondur. Bu içsel motivasyon türü, bir görevi başarı ile tamamlama ve yeni bir şeyler üretmekten memnun olma durumunu ifade eder. Üçüncü ve en son içsel motivasyon türü ise uyarım yaşamaya yönelik içsel motivasyondur. Uyarım yaşamaya yönelik içsel motivasyon, uyarım yaşamak veya heyecan duymak için davranışta bulunmayı gösterir (Deci, Vallerand, Pelletier ve Ryan, 1991; Vallerand, Pelletier, Blais, Briere, Senecal ve Vallieres, 1992; Deci-Ryan, 2000a).

Birey, ihtiyaçları doğrultusunda veya öğrenilmiş davranışlar sonrasında bazı davranışları sergileme ihtiyacı duymaktadır. Bu ihtiyaçlarını gerçekleştirdiğinde herhangi bir ödül yoktur. Dıştan herhangi bir zorlama olmaksızın, bireyin tamamen kendisine bağlı olarak karar vermesi ve hareket etmesidir (Özdaşlı ve Akman, 2012, ss.73-81). İçsel motivasyon, kişinin kendi yeteneklerini ortaya koyma deneyimi olarak da nitelendirilebilir. İçsel motivasyon araçları, doğrudan işin doğasıyla ilgilidir ve işin içeriğinden kaynaklanır. Yapılacak davranışın; ilgi çekici ve zorlayıcı olması, bağımsızlık duygusu vermesi, çalışan açısından önemi, katılım, sorumluluk, çeşitlilik, yaratıcılık, kişinin yeteneklerini ve becerilerini kullanma fırsatları, kişinin performansı ile ilgili tatmin edici geri bildirim gibi faktörleri içermektedir (Mottaz, 1985, s. 366).

2.3.2. Dışsal motivasyon

Dışsal motivasyon bir şeyi elde edilecek sonuçları için yapmayı kapsar. Dışsal motivasyon, sonuç elde edebilmek için yapılan faaliyetlerde ortaya çıkar. Dışsal motivasyon, içsel motivasyonun aksine faaliyetten zevk duyma yerine faaliyetin faydalarına odaklıdır. Etkileri göz ardı edilmemelidir. Bu nedenle dışsal motivasyon türlerini aktif hale getiren stratejileri kullanmak bireylerin motivasyonu üzerinde etkili ve gereklidir (Deci-Ryan, 2000a, s. 55).

Dışsal motivasyon, içe yansıyan dışsal motivasyon ve dışsal motivasyon-dış düzenleme olarak üç farklı türde incelenmiştir. Belirlenmiş dışsal motivasyon türü bireysel fayda elde etme ve kişisel önem için davranışta bulunmaya yönlendirir. Aynı zamanda en özerk dışsal motivasyon türüdür. İçe yansıyan dışsal motivasyon ise zorlama ve korkulacak durumlardan sakınmak için yapılan davranışlara yönlendirir. Davranışın bir ödüllendirme veya baskı sonucu ortaya çıkması ise dışsal motivasyon-dış düzenleme türü içinde açıklanmaktadır (Deci, Vallerand, Pelletier ve Ryan, 1991; Vallerand, Pelletier, Blais, Briere, Senecal ve Vallieres, 1992; Deci-Ryan, 2000a). Bireyin, bireysel ve sosyal yaşam sürdürürken, kendisinden beklenen, kendisine, itham edilen, kendisi ile ilgili başarımlar ihtiyacı hissetmesi gibi sebeplerden dolayı dış etkilerden beslenerek bireyi harekete geçiren hissiyatlar bütünü dışsal motivasyon olarak nitelendirilmektedir (Amorose ve Horn, 2000, ss. 63-84).

2.3.3. Motivasyonsuzluk

Motivasyonsuzluk harekete geçme niyetinin olmamasıdır. Yani motivasyonun yokluğudur. Motivasyonsuzluk bir aktiviteden faydalanmamak ve faaliyeti yapacak yeterliliği hissetmemektir (Deci-Ryan, 2000/1, s. 60). Başka bir deyişle bir işi yerine getirmede içsel ve dışsal motivasyonun etkili olmadığı, yerine getirilen eylem sonrasında eylemin tekrarlanması konusunda yetersizlik yaşanıldığı ya da eylemin ilk olarak yapılıp yapılmayacağı konusunda isteksizlik ve yetersizlik yaşanıldığı durumda motivasyonsuzluk ortaya çıkmaktadır. Birey motivasyonsuzluk içerisinde iken gerçekleşen olayların kontrol altında olmayacağına inanmaktadır (Vallerand ve diğ, 1992).

Motivasyonsuzluk ayrıca yapılan eylemler ile elde edilen sonuçlar arasında bir bağlantının olmadığı ve bir etkinliğe katılmak için bir amaç veya hedefin bulunmadığı bir motivasyon eksikliğidir (Perlman, 2010, ss. 433-445). Motivasyonsuzluk genel olarak bireyin bir etkinliği davranışları ile etkinlik arasında bir bağlantı kuramama sebebiyle yürütme isteğinin olmamasıdır (Deci ve Ryan, 1985).

2.3.4. Sporda motivasyon

Motivasyon, spor faaliyetlerinde özellikle sportif başarıyı arttırmak için temel gereksinimlerden birisi kabul edilir. Motivasyonu arttırmak bir sporcunun sağlık duygusunu hatta performans seviyelerini iyileştirir (McCarthy, 2011, ss. 50-69). Sporcunun motivasyonunu arttıran unsurlar kişinin kendi kendine üretebileceği ve adına içsel motivasyon denilen bir kaynakla olabileceği gibi, kendisi dışındaki herhangi bir kişi veya bir nesneden kaynaklanan ve adına dışsal motivasyon denilen bir kaynaktan da ortaya çıkabilir. Sporda motivasyon sözel bir biçimde aktarılan iletilerle gerçekleştirilebileceği gibi bazen de müzik veya bir video gösterimi yoluyla elde edilebilir.³ Sportif başarı için ün, mevki ve para gibi maddi unsurlar sporcuda bir motivasyon kaynağı olabilirken, manevi ve dini duygularda sporcunun motivasyonu üzerinde etkili olabilir.

İnsanı harekete geçiren, aynı zamanda onun hareketlerinin yönlerini belirleyen hususlar düşünce, umut, inanç, arzu, ihtiyaç ve korku gibi hususlardır. Dolayısıyla beşeri faaliyetler (davranışlar), bireylerin arzu, inanç, ihtiyaç ve hatta korkularına göre şekil almaktadır (Eren, 2001, ss. 252-253). Spor ve din arasındaki etkileşime bağlı olarak sporcuların maneviyatından kaynaklanan teşvik ve motivasyon spor psikologlarının ilgisini çekmiş ve maneviyatın spor motivasyonu üzerine olan etkisine ilişkin bir çok çalışma yapılmıştır (Watson ve Czech, 2005, s. 26).

İslam dini değerlerini bir ihtiyaç olarak gören sporcularda da inanç esaslarına ilişkin yazılı metinler onun spor faaliyetlerine katılmasına ve bu faaliyetlerde başarı göstermesine katkı sağlamaktadır. Enfal (8/60) süresinde geçen “onlara karşı elinizden

³ Pettit, J. A. “Effects of video, priming, and music on motivation and self-efficacy in American football players”,. *International Sport Science&Coaching*, 2020.

geldiği kadar kuvvet hazırlayın” ayeti, sadece savaş anları için değil, aynı zamanda günlük hayatta da vatan savunması için alınacak tedbire işarettir. Bu tavsiye, Müslümanlar açısından sadece saldırı ve savunma teçhizatına yönelik hazırlanması gereken tedbir olarak anlamlandırılmakla sınırlı kalmaz. Müslümanlar beden olarak ta güçlü ve kuvvetli olmayı yaradanın bir emri olarak görür ve bu durum onun yaptığı her işte bir motivasyon kaynağı pozisyonundadır. Çünkü imanın sonucunda elde edilecek ödül, onun için bir motivasyon vazifesi görevi görür.

Hz. Peygamberin (s.a.s.) düzenlemiş olduğu deve ve at yarışları, teşvik ettiği ok atıcılığı (Müsned, II, 256, 358, 425, 474) ve hanımı Hz. Aişe ile yaptıkları koşu yarışı esasen spora katılım noktasında Müslümanlar için motive edici örneklerdir. Buradan hareketle Müslüman sporcuların sportif faaliyetten önce okuduğu ayetler, yaptığı dualar veya dini içerikli mesaj barındıran hareketler sporda motivasyona katkı sağlayan unsurlar olarak görülebilir.

2.4. Özdenetim/Otokontrol

İnsanlar, hoşlandıkları deneyimlerin peşinde koşarken, hoşlanmadıklarından kaçınırlar. Bu durum, hangi terimle açıklanırsa açıklansın, insanların olumlu deneyimlerini en üst düzeye çıkarmak isterken, olumsuz olanları minimuma indirme isteğine sahip olması, psikolojinin en temel ve değişmez yasasıdır (Alicke ve Sedikides, 2009). Ancak insanların dürtülerini görmezden gelme yeteneği olmasaydı, insanlar pek çok şeyi başaramazdı. Örneğin, para biriktirme, sağlıklı bir yaşam tarzı sürdürme, bir tartışmayı çözme, öz-denetim olmaksızın boşuna çabalar olmuş olurdu (Tullett ve Inzlicht, 2010).

Bu bağlamda öz-denetim kavramı, insanın duygu, davranış ve psikolojik yönlerinin kontrol altına alınmasıyla ilgilidir. Blankstein-Polivy, (1982) öz denetim kavramını “bireyin kendi psikolojik, davranışsal ve fizyolojik süreçleri üzerinde etki ve denetiminin olması” şeklinde açıklamıştır. Robbins ve Judge, (2012) ise öz denetim kavramını “bireyin kendi davranışlarını dışsal ve durumsal etkenlere göre ayarlayabilme kabiliyeti” olarak ifade etmiş ve bireyin davranışsal yönünün kontrolüne vurgu yapmıştır. Kavram bireyin olumsuz davranışlarının önlenmesine yönelik açıklamalarla da ifade bulmuştur. Goleman (2000), “yıkıcı duyguları ve güduları kontrol altında tutabilme iradesi” ve benzer şekilde Tangney, Baumeister ve Boone, (2004, s.271) kavramı

“istenmeyen davranışlar sergileme konusunda kendini kontrol edebilme olarak açıklamıştır. Bu minvalde kavramın, kişinin kendisiyle ve çevresiyle uyum içinde hareket etmesine etki eden, yine bireyin duygu ve hareketlerindeki çatışmayı azaltıcı ve ortadan kaldıracı etkilere sahip olduğu görülmektedir.

Kişinin öz-denetimi üzerinde birçok etkenin varlığından bahsedilebilir. Henüz bebek ve çocukluk çağında anne-baba, okul çağında arkadaşlar, öğretmenler, alınan eğitim, kültür, ilgi, ihtiyaç, istek ve inanç bu etkenler arasındadır. Özellikle inanç ahlaki davranış kalıpları oluşturarak kişinin öz-denetim kurgusuna etki eder. Aslında inanç kaynağını dinden alan ilkelerden beslendiği için dinin öz-denetim üzerinde belirleyici bir etkisi bulunmaktadır. Gayer ve Baumeister, "bireylerin öz-denetim çabalarına disiplinin dış bir kaynağı olarak dini örgütlerin, azami derecede yardımcı olabileceğini vurgular. Latimore, öz-denetimin büyük ölçüde, suçluluk duygusu ve acı dolu duygular tarafından uygulanan içselleştirilmiş ahlâki ilkelerden kaynaklandığını söylemektedir. Kivets ve Zheng, ahlaki ilkelerin ve özellikle dini inançların, suçluluk üreten ve dolayısıyla tatmin etmeyi ertelemek için şefkati kullandıklarını, bu vesileyle dürtüleri engellediğini ve kısaca kendini kontrol etmenin yüksek derecesini uyguladığını belirtmektedir. Gayer ve Baumeister ise dinin insanların davranış standartlarını ve ahlakî örnekleri taklit etmesini, kendi kendine kontrol çabalarını motive etmesini, kendini izlemesini teşvik eder, uygunsuz olarak görülen arzuları yönetmeye yardım eder ve duygusal sıkıntıdan kaçınmaya yardımcı olan çeşitli ayrıntılar verir, demektedirler (Desmont, 2006, ss. 9-10).

İslam dini de mensuplarına iyi davranışın ödüllendirileceği, kötü davranışın ise cezalandırılacağına ilişkin kurallar koyarak onların öz-denetimlerinin oluşmasında ve gelişmesinde önemli etkiye sahiptir. Müslümanlar İslamın ortaya koyduğu kurallara uygun bir yaşantı ile özgün bir öz-denetim modeli geliştirirler. Çünkü ayette “Allah’a karşı gelmekten sakının ve bilin ki Allah yaptığınız her şeyi görmektedir.”⁴ şeklindeki ikaz ile ona inanan herkesin bir an bile gözetimden uzak kalamayacağı mesajının muhatabıdır. Bu bilinçle hareket eden Müslümanlar İslamın bildirdiği haramlar ve helallere uygun bir ahlak ve vicdan sistemi oluşturmuştur. Buna göre zinadan kaçınma,

⁴ Bakara, 2/233

faiz yememe, hırsızlık yapmama gibi, kötülüklerden kaçınmaya, namaz kılma, zekât verme, yoksula yardım etme ve büyüğüne hürmet etme gibi iyi hal üzere olma, İslam dininin emirleri doğrultusunda ortaya çıkan davranışlara birkaç örnektir. İşte dinin ortaya koyduğu hükümler, Müslümanlarda irade bulan öz-denetimin kaynağını oluşturmaktadır. İslami kaideler, iyinin ve kötünün neler olduğu noktasında Müslümanlara bireysel olarak yol gösteren bir rehber olarak ortak değerler oluşturur. Komşuluk hakları ve ticaret adabı gibi toplumsal yaşamı düzenleyen veya toplumun huzurunu kaçıran hatalı davranışları önleyen bir kontrol mekanizması görevi görür.

2.4.1. Sporda özdenetim/otokontrol

Sporun insana fiziksel, psikolojik ve sosyal yönden birçok faydası bulunmaktadır. Spor kişileri stresten uzaklaştırarak keyifli anlar geçirmelerini, rahatlamalarını ve mutlu olmalarını sağlayan bir aktivitedir. Ancak günümüzde spor faaliyetleri göz önünde bulundurulduğunda sporun anlamına, özünde var olan güzel duygulara yakışmayan, görüntüler ile karşılaşmakta ve bu görüntülerin seviyesi ve etkileri de giderek artmaktadır. Bazen spor faaliyetlerinde kardeşlik, sevgi ve huzur ortamının bozulabildiğine ve yerini küfür, kavga ve saldırganlık türünden davranışlara bıraktığına şahit olunabilmektedir. Bu ise sporun asıl amacından uzaklaşmasına, kişilerin birbirlerine eziyet ettiği ve şiddetin körüklendiği bir kavram olarak algılanır hale gelmesine neden olmaktadır (Girginer ve diğ., 2006).

Her insanda kendini keşfetme, bilme eğilimi ve ne yapmaya muktedir olduğunu anlama merakı vardır. Spor faaliyetlerine katılan fert bunu gayet iyi ölçebilir. İnsanın kendini amlatma ve kendini ortaya koyma eğilimi spor vasıtası ile en iyi şekilde doyuma ulaşır. Bazı durumlarda spor, kişiliğin oluşması, karakterin yoğrularak belli şekil almasına da hizmet edebilir (Hergüner, 1993, s. 21).

Spor faaliyetleri kapsamındaki faaliyetlere katılanların yaşadıkları değişken psikolojik durumlar, onların tutum ve davranışları üzerinde etkili olmaktadır. Sporcu, hakem, taraftar ve antrenör gibi spor katılımcılarının gerek faaliyetin doğasında yaşanan anlık gerilimler gerekse beğenilmeyen sözel ve davranışsal fiiller onların birbirlerine karşı kontrole muhtaç tutumlar sergilemelerine neden olmaktadır.

Yaradılış gereği insanlar arzu ve isteklerinin peşinden koştuğu duygulara sahiptir. Elde etmek veya yaşanmak istenilen bu duyguların yoğunluk kazanması insanda hırs veya şiddet gibi yeni psikolojik davranışlar doğurmaktadır. Çoğu zaman üstesinden gelmekte zorlanılan bu davranışların ortaya çıktığı yerlerden biri de spor faaliyetleridir. Temelde kazanmak ve kaybetmek düşüncesinden südür eden bu istenmeyen halleri önlemenin yollarından biri de inançlardır. Çünkü inanç yoluyla bağ kurulan iman, kişilerin dindarlık düzeyine göre onların düşünce, tutum ve davranışlarını kontrol altına almasına yardım etmektedir.

İslam inancı Müslümanların düşünce, tutum ve davranışları üzerinde, bildirdiği ayet ve hadislerdeki manaların davranışlara dönüşmesi şeklinde ortaya çıkmaktadır. Müslümanların sevinci, mutluluğu ve haz aldığı şeylerin belirlenmesinde belirli kriterler ortaya koyan İslam Dini, onların üzüntüsü ve öfkesi gibi duygusal anlarında da neler yapması gerektiği ile ilgili çözüm yolları sunmaktadır. Örneğin Resulullah (s.a.s.) “Kuvvetli kimse, (güreşte hasmını yenen) pehlivan değildir. Hakiki kuvvetli, öfkelenildiği zaman nefsini yenen kimsedir.” (Buhari, 1979: Edeb, 76; Müslim, 1955: Birr, 107) buyurarak Müslümanlara bu duygusal anlarda sergilenebilecek temel bir duruş fikri sunmaktadır.

2.5. Ahlak

Ahlâk Arapça’da “hulk” veya “huluk” kelimesinin çoğuludur ve “seciye, tabiat, huy” gibi mânalara gelir. İnsanın bedeni yapısı için halk, mânevî yapısı için hulk kelimeleri kullanılır. İslâm kaynaklarında hulk ve ahlâk terimleri genellikle iyi ve kötü huyları, ifade eder. Özellikle iyi huylar ve faziletli davranışlar hüsnü’l-huluk, mehâsinü’l-ahlâk, mekârimü’l-ahlâk, el-ahlâku’l-hasene, el-ahlâku’l-hamîde, kötü huylar ve fena hareketler ise sûü’l-huluk, el-ahlâku’z-zemîme, el-ahlâku’s-seyyie gibi terimlerle karşılanmıştır. Ayrıca ahlâk yanında yeme, içme, sohbet etme, yolculuk gibi günlük hayatın çeşitli alanlarıyla ilgili davranış ve görgü kurallarına, terbiyeli, kibar ve takdire değer davranışlara, bunlara dair öğüt verici kısa ve hikmetli sözlere ve bu sözlerin derlendiği eserlere edep veya âdâb da denilmiştir. İslâmî literatürde edep terimi ilk dönemlerden itibaren özel davranış alanları hakkında kullanılırken ahlâk, tutum ve davranışların kaynağı mahiyetindeki ruhî ve mânevî melekeleri, insanın ruhî kemalini sağlamaya yönelik bilgi ve düşünce alanını ifade etmiştir (Çağrı, 1989, ss. 1-9).

Ahlak, insanın bilinçle hareket ettiği davranışları konu edinir. Çünkü insan akıl, zekâ ve irade sahibidir ve bu yönüyle yaratılmışların en mükemmeli ve en üstünüdür. İnsanın kendisi, ailesi ve çevresindeki insanların rahatı ve huzuru için, insanların topluca yaşayabilmeleri için diğer insanlarla iyi ilişkiler kurma zorunluluğu vardır. Bunu temin etmek için ise, insan hayatının her noktasına katılan, toplumun her sorununu çözebilecek düzenleyici kurallara ihtiyaç olduğu da ortadadır. Bu düzen koyucu, bir beşerî tecrübe olan ahlâktan başkası değildir (Erdem, 2005, s. 30).

Ahlâk terimi insan tabiatı hakkındaki kanaatleri, iyi ve arzu edilir şeyler hakkındaki değerlendirmeleri, yapılması ve yapılmaması gereken hususları belirleyen kuralları, bizi doğru veya yanlış bir hareket tarzını seçmeye sevk eden sebepleri kapsar. Bu durumda ahlâk, insanın karakter yapısı, yapıp etmeleri, bunlarla ilgili değerlendirmeleri ve davranışlarını düzenleyen genel kurallarla ilgili olur. Ahlâk teriminin İslam Ahlakı, Hristiyan Ahlakı gibi kullanımları umumî bir hayat tarzını ifade eder. Daha sonra meslek ahlakı veya iş ahlakı gibi kullanımı vardır bu da bir grup davranış kuralını açıklar. Son olarak ahlak felsefesi gibi davranış kuralları veya hayat tarzları üzerinde yapılan fikrî bir araştırmayı ifade etmek üzere üç farklı şekilde kullanımı vardır (Kılıç, 2006, s. 42).

Ahlâk ilmi ‘ruh hekimliği’ne benzetilmiştir. Bedenin hastalanmasıyla vücut azalarının görevlerini yapamaz hale gelmesi gibi insan ruhunun hastalanması da mümkündür. Bu durum bedenin hasatalanmasından daha endişe vericidir. Bu eylemler; hırsızlık, yalancılık, hilekârlık, sahtekârlık, ikiyüzlülük, kıskançlık, iftira, zülüm, kin, kötü zan, kötü söz söylemek, yalakalık ve yağcılık, övünme, kendini beğenme ve büyüklük taslama, korkaklık vb. dir. Bu tip ruh hastalıklarını fizikî imkânlarla tedavi etmek oldukça zordur ve uzun zaman alır. Hâlbuki ahlâkçılara göre, bunu tedavi etmenin en iyi ve kolay yolu, ahlâk eğitimidir. Çünkü ahlâk, bir çeşit koruyucu hekimlik görevi üstlenmektedir. “Sağlığı korumak için sağlık bilgisi nasıl lüzumlu ise, ahlâk ilmi de, ahlâkı mükemmelleştirmede öncülük ettiği ve ruhî hastalıkların tedavisini ve yok edilmesini sağladığı için tıbb-ı ruhanî” olarak kabul edilmektedir (Erdem, 2005, s. 34)

Ahlak ile ilgili olarak vurgulanması gereken önemli bir nokta da, dinlerin sadece dünya mutluluğunu değil, ölümden sonrası-ahiret olarak bilinen sonsuz bir hayatın mutluluğunu da hedef edinmesidir. Oysa insanların mutluluğunu amaç edinen diğer

bütün felsefi ahlâk öğretileri ile sosyal ve hukuki sistemler ise, sadece dünya hayatına yöneliktir. Mesela felsefeler içinde dinlere en yakın olan idealist öğreti bile, mutlak iyiyi amaç edinirken bunu, mutlak olmayan bir yerde-relativ gerçeklikler âleminde aramaktadır. Bu nedenle bu sistemlerin sınırlılıklarının en önemli tarafı, her şeyi kendisi sınırlı olan bu dünyada aramalarıdır. Bundan dolayı, insanların büyük çoğunluğu, felsefelerin ve rasyonel sistemlerin değil de, dinlerin öğretilerini tercih etmektedirler (Öztürk, 2006, s. 95).

İslami düşünce geleneğinde ahlak anlayışının kaynağı dindir. Özellikle Gazzali ahlaki olgunluğun kaynağını vahiy yoluyla peygambere gelen habere dayandırır. Ahlaki olgunluğa erişmenin akıl yoluyla kişinin iradesine hâkim olmanın önemini vurgular. O, kişinin kendini ancak yalan konuşmak, gıybet etmek, dünyayı sevmek, mala ve makama düşkünlük, şehvet, kıskançlık, kibir ve cimrilik gibi birçok kötü melekedden uzak tutarak bu ruhi olgunluğa erişeceğini bildirmektedir.

2.5.1. Sporda ahlak

Ahlak kavramı ifade ettiği genel anlam itibarıyla “yapılması ve yapılmaması gereken hususları” ortaya koyar. Spor faaliyetleri de doğasında birtakım kurallar dâhilinde uygulanır. Kişilerden toplum içinde uymak durumunda oldukları ahlak kuralları gibi sportif faaliyetlerde de bu kurallara uygun davranışlar beklenir.

Kuralları olmayan bir oyun veya spor müsabakası düşünülemez. En basitinden en karmaşığınaya kadar her oyunun kendine göre kuralları vardır. “Oyun kuralları, eylem örnekleri olarak da anlaşılabilir. Çünkü insanlar arası ilişkilerin sonucudurlar ve insan eylemlerini düzenler ve sınırlandırır. Müsabaka esnasında oyuncuların nasıl davranmaları gerektiği gibi farklı şekillerde de ifade edilebilirler” (Köhler, 1985).

Spor ve ahlakın her ikisi de kurallar sistemi olarak düşünülebilir. Spor kuralları olmadan müsabakalarda oyuncuların yaptıkları eylemleri değerlendirmek mümkün değildir. Kuralsız hiçbir spor müsabakası düşünülemeyeceği gibi, kurala uyma eylemi spor kurallarından ayrı olarak sporcuların sahip olduğu ahlaki yargılardan beslenir. Yazılı spor kurallarının anlam kazanması, sporcuların ortaya koyacakları ahlaki davranışlar sayesinde (Hesapçioğlu, 1994, s. 8).

Bu özellikleriyle spor ve ahlaki değerler birbiri ile ilişki içindedir. Sporun belirleyen ilkeler ve özellikler aynı zamanda ahlakı ya da yaşama biçimini de belirlemektedir (Tel, 2014). Sporun belirleyen ilkeler ve özellikler aynı zamanda bu ahlakı ya da yaşama biçimini de belirlemektedir (Erdemli, 2016). Bir davranış tek başına ahlakla ilgili değildir; ancak bu davranış uygulamadan eyleme dönüştüğü ve başkalarını ilgilendirdiği oranda iyi-kötü, güzel- çirkin ve faydalı- zararlı boyutlar içinde değerlendirmeye tabi tutulur. Bu bakımdan sportif eylemler doğrudan doğruya ahlakla ilgilidir (Yapan, 1992).

Hz. Peygamber'in imandan sonra en üstün erdem olarak gösterdiği dürüstlük ilkesi (Müsned, III, 413; IV, 385; Müslim, "Îmân", 95) spor için de geçerlidir. Müsabaka sırasında yapılan hileler İslâm kültüründe spor ahlakına aykırı görülmüştür. Günümüzde sayıları oldukça artan bireysel sporlarla takım oyunlarında pek çok hilenin yapıldığı görülmekte, bunların başında da doping gelmektedir. Doping hem sağlığa zararlı hem de sahtekârlık ve haksızlık içerdiği için ahlâka aykırıdır ve câiz değildir. Bugün spor ahlakı "âdil, dürüst oyun" anlamına gelen İngilizce "fair play" deyiimiyle karşılanmaktadır. Bu ilkeye göre sportmen denildiği zaman sadece kas geliştiren insan değil nezaket kurallarına uyan kimse anlaşılmalıdır. Özellikle rekabete dayalı takım oyunlarında rakibe zarar vermek ve hakemi aldatmaya yönelik hareketler sportmenliğe yakışmaz (Bozkurt, 2009, s. 418).

Sporda ahlaki ilkelere en güzel örnekler Hz. Peygamberin (s.a.s.) hayatından görülebilir. Sporda hep yenmek, kazanmak ve üstün gelmek duygusunun kontrol altına alınması gerektiği Enes İbn Mâlik'in aktardığı şu rivayette görülebilir. "Resülullah'ın (sav) Adbâ adında bir devesi vardı. Bu deve o kadar hızlıydı ki hiç geçilmezdi. Bir gün bir bedevînin binek olarak kullandığı devesi Adbâ'yı geçip arkada bıraktı. Bu durum Müslümanların çok zoruna gitmişti. Resülullah (sav) Müslümanların bu sıkıntısını anlayınca şöyle buyurdu: "Cenâb-ı Hakk dünyada iken yükselttiği bir şeyi muhakkak günü gelince alçaltır, aşağı eder." (Buhârî, Cihâd, 59). Diğer bir rivayet ise yarışan hayvanların fiziki durumlarının gözönünde bulundurulduğu ve gücü nispetinde yarıştırdığı aktarılmaktadır. İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Resülullah (s.a.v.), eğitilip terbiye edilmiş bir atı mesafe olarak altı mil olan Hayfa'dan Seniyyetü'l-Vedâ'ya kadar koşturmuştur. Eğitilip terbiye edilmemiş atı ise, araları bir mil mesafe olan Seniyyetü'l-Vedâ'dan Züreyk oğulları mescidine kadar koşturmuştur. Hadisi

rivayet eden İbn-i Ömer, kendisinin de yarışçılar arasında olduğunu, hatta atının duvarı atladığını bildirmektedir. (Buhârî, Cihâd, 56; Tirmizî, Cihâd, 22; Ebû Dâvûd, Cihâd: 60; İbn Mâce: Cihâd: 44).

Hz. Peygamberin spor faaliyetlerine dair yönlendirmeleri göz önünde bulundurulduğunda atıcılığa ve biniciliğe olan teşviki, özellikle atıcılığa salt bir eğlence denilemeyeceği, yürüyüşün ve yüzmenin kazanılması gereken bir yetenek olduğu ve hayvanları hedef yapmanın yasaklanması gibi hususlar onun spor konusunda bir sistem kurduğunu göstermektedir. Bu genel sistem Müslümanlara spor faaliyetlerinin nasıl yapılması ve ona ne kadar zaman harcanması gerektiğini ahlaki bir bakış açısıyla öğretmektedir.

2.6. Etik

Yunanca “ethos” kelimesinden türetilen kelime töre, alışkanlıklar, birikim ve adetler anlamında kullanılmaktadır (Hayatoğlu ve Eren, 2011). Etik, kişiler arasındaki ilişkilerin etkilenmesine sebep olan değerleri, ahlaki açıdan iyi veya kötü; doğru veya yanlış olarak nitelendirilen davranışların özelliğini ve bunların temelini araştıran çalışma alanı olarak görülmektedir (İşgüden ve Çabuk, 2006, ss. 59-86). Etik, insanların diğer insanlarla, gruplarla, toplumla ya da örgütlerle ilişkilerin doğru bir şekilde nasıl kurulacağını yöntemlerini araştıran ve bunlarla ilgilenen disiplin olarak belirtilmektedir (Obuz, 2009).

İnsanın sağlığını koruması, ailesine bakması, ulusunu ve yurdunu sevmesi birer görevdir. Bu görevlerin her biri uygulamalı ahlakın konusudur. Fakat görev denilen şeyin niteliği nedir? İnsan neden dolayı görevini yapmaya zorunludur? Bu zorlamayı yapan kuvvet nedir? İşte burada ele alınan sorunlar ise etiğin konusudur (Pazarlı, 1980, s. 36).

İnsanın eylemleri ile ilgili tüm etkenler de etiğin inceleme konusuna girer. Bu etkenler; eylemin gerçekleştirildiği koşullar, eylemin yöneldiği amaç, eylemin sonuçları, eylemin doğruluğu ve yanlışlığı, eylemin doğruluğunun temellendirilmesi gibi konuları kapsar. Etiğin temel soruları da etiğin bu etkenleriyle ilgili olarak ortaya konulur. Bu temel sorular şunlardır: Ahlaki eylemin bir ereği var mıdır? İnsan ahlaki eylemde bulunurken özgür müdür? Ahlak yargısının niteliği nedir? Kişi vicdanı karşısında evrensel ahlak

yasası var mıdır? Ahlaki eylemin bir amacı olduğunu savunan görüşlerin başlıcaları, bu amacın; mutluluk, haz, fayda, ödev olduğunu ileri sürmüşlerdir (Tunalı, 2009, s. 116).

2.6.1. Sporda etik

Sporda etik genel bir ifadeyle; sporun faaliyetlerinin gelişimine katkı sağlayan, taraflarının görev ve sorumluluklarını dürüstlük, adalet, açıklık, tarafsızlık ve saygı gibi evrensel değerler bağlamında yerine getirmelerini kapsamaktadır. Spor etiğinin temel amacı; bireylere spor alanında kabul görmüş evrensel etik ilkelerin benimsetilerek bu ilkelerin sportif ortamlarda davranış boyutunda sergilenmesini sağlamaktır (Bergmann, 2000, ss. 561-573).

Spor müsabakalarında başarılı olabilmek ve kazanmak için gösterilen çaba ve gerçekleştirilen eylemler toplumun kültürel değerlerine, geleneklerine, hukuk kurallarına ve yasalara uygun olmalıdır. Eşitlik tüm spor branşlarının temel ilkesini oluşturmaktadır. Eşitliğin söz konusu olmadığı faaliyetlerde kaos ve karmaşa ortaya çıkar ve spordan söz edilemez. Spor müsabakalarında kullanılan aletler, spor branşları, müsabaka kuralları, ödül-ceza sistemleri ve yasaklar sporda eşitliği oluşturan unsurlardır. Eşitliğin söz konusu olduğu spor müsabakalarında yeteneğini ve yaratıcılığını kullanarak performansını sergileyebilir (Pehlivan, 2004, ss. 49, 53). Eşitlik ilkesinin hâkim olduğu spor müsabakalarında sporcular, etik kurallar çerçevesinde mücadele ederek kazanmaya çalışır. İnsana saygı düşüncesi temelinde oluşturulmuş kavram, tüm spor branşlarında ve sporun tüm basamaklarında etik kurallara ve eşitlik ilkesine uygun olarak spor branşının amacına uygun bir şekilde mücadele edilmesini ifade eden bir ahlak ilkesidir (Yoncalık, 2007)

2.7. Spor ve Spor Faaliyetleri İle İlgili Kavramlar

2.7.1. Spor

Spor kelimesi İngilizcenin yardımıyla dünyaya yayılmış olsa da, Etimolojik köken olarak İngilizce bir kelime değildir. Latince dağıtmak, birbirinden ayırmak anlamına gelen “Disportere” veya “Deportere” kelimesinden türemiştir. Kelime zamanla aşınmaya uğrayıp “Disport” şeklinde kullanılmaya başlanmıştır. 17. yy’dan itibaren de

“Sport” şeklini almıştır. Türkçe, uluslararası dil etkileşiminden etkilenecek şekilde “Sport” kelimesini zenginliğine katmış, okunuşunda olduğu gibi “spor” kelimesi olarak kullanılmaya başlanmıştır (Çankaya, 2001).

Spor; bireyi sosyalleştirirken aynı zamanda da gelişimine katkı sağlayan, belirli kurallar doğrultusunda bireysel veya toplu olarak, araçlı veya araçsız bir şekilde boş zaman etkinliği kapsamında ya da profesyonel olarak sosyalleştirici, toplumla bütünleştirici, ruh ve fiziki geliştiren rekabetçi, dayanışmacı ve kültürel bir olgudur (Erkal, 1982, s.119).

Spor, tarihi süreçte insanlığın ölüm kalım mücadelelerinin barışçı benzetimi olarak ortaya çıkmış, önceleri savunma ve saldırıya dayalı sporlar olarak yapılırken daha sonraları bireysel sporlar olarak yapılmıştır. Sporun gelişim süreci ilerledikçe; bireysel sporlar ve takım sporları olarak gündeme gelmiş yarışma ve müsabakalar halinde insanların üstün gelme arzularını sergileyebilecekleri bir disiplin olarak yapılmaya başlanmıştır (İnal, 2003).

Spor kavramı bu noktada beden eğitimi kavramıyla karıştırılmamalıdır. Beden eğitimi, beden ve ruh sağlığının gelişimine katkıda bulunan hareketleri ifade etmektedir. Spor ise hem bu hareketleri kapsamakta hem de rekabet, üstün gelme, heyecan, rekor kırma, mücadele, reklam, yarışma, kariyer, organizasyon gibi faktörleri de içine almaktadır. Beden eğitiminde seyirci ve taraftardan söz edilemez, politik bir araç olarak kullanılamaz. Spor ise taraftar ve seyirci unsurlarını içerirken, politik bir araç olarak da kullanılabilir. Bununla beraber beden eğitiminde profesyonellik söz konusu değilken, spor ise profesyonel bir uğraş olarak görülmektedir (Aracı, 2006, s. 4).

Spor, insan hayatında farklı nedenlerle yer almaktadır. Bu nedenlerin en başında kişinin sağlıklı olmasına yönelik hedefler gelmektedir. Özellikle aşırı kilonun getirdiği rahatsızlıklardan korunma amacı bu hedeflerin ilk sıralarındadır. Bedenin hareket ettirilmesine yönelik yapılan spor faaliyetleri bu tür rahatsızlıkları engellerken, sağlıklı bir beden de sıhhatini korumasına yardımcı olmaktadır.

Fiziksel olarak bedenin sağlıklı tutulması onun psikolojik yönüne de olumlu etki eder. Hareketsiz kalan vücutta ortaya çıkması muhtemel stres ve benzeri hastalıkları yenmede önemli bir görev üstlenir. Spor bu durum da kişinin sinirli veya depresif bir ruh halinin ortadan kalkmasına dolayısıyla çevresindeki kişilerle olan ilişkilerine de olumlu yansır.

Çevresiyle olan uyumunu arttırır. Böylece kişinin kendine olan güveni artar. Yaşam enerjisi yüksek bir ruh haline yükselir ve kişinin mutlu olmasına katkı sağlar.

2.7.2. Beden eğitimi

Beden eğitimi, vücut sağlığını korumak veya geliştirmek amacıyla yapılan hareketlerdir. Fiziksel hareketler bu yolla kişinin ruh sağlığına, kişisel ve sosyal gelişimine katkı sağlar. Yürümek, koşmak, bisiklete binmek, yüzmek gibi spora özgü birçok faaliyet beden eğitimi kapsamında değerlendirilebilir. Fakat spordan farklı olarak rekabete dayalı bir boyutunun olmaması, faaliyeti yapanların birbirlerine üstünlük sağlama gibi bir zorunluluğunun bulunmaması gerekmektedir.

Beden eğitimi yoluyla elde edilen sağlık, kişinin genel ruhsal durumuna olumlu etki ederek onun öncelikle mutlu olmasına katkı sağlamaktadır. Bir yaşam enerjisi haline gelmesiyle kişinin çevresiyle olan diyaloglarını olgunlaştırmaktadır. Kişinin bedenlen güçlenmesi onun ruhen de dirayetli bir kişiliğe sahip olmasını sağlamaktadır.

İnsanlar spor vasıtasıyla ticari gelir elde etme, her hangi bir organizasyonu duyurma ve benzeri faaliyetleri spor ile ilişkilendirerek reklam yapabilmektedir. Fakat beden eğitimi faaliyetleri bu amaçların dışındadır. Ayrıca spor birçok kişinin farklı branşlardan gelir elde ettiği bir meslek kapısı durumundadır. Beden eğitimi faaliyetleri ise yine böyle bir amaç kapsamında ele alınmaz.

2.7.3. Elit spor (performans sporu) ve elit sporcu (performans sporcusu)

Spor branş yeteneği emsallerinin çok üzerinde olan, sportif süreçlerdeki engelleri olgunlukla aşabilen, sporu bir yaşam biçimi haline getirmiş, antrenman, dinlenme, beslenme gibi hususlarda profesyonellikten ödün vermeden ve bunu zevk alarak yapan, kontrol mekanizmasını içselleştirmiş sporculara elit sporcu denir.

Elit sporcular görev ve sorumluluklarını tam anlamıyla yerine getirenlerdir. Çünkü kendinden beklenen performans düzeyine sabırla, uzun süreli ve gayretli çalışmalar sonucu ulaşırlar. Sadece beceri ile ilgili hususlarda değil, aynı zamanda olgun karakterleriyle de göz önündedirler. Uzun süreli hedeflerini gerçekleştirmek adına antrenman düzenlerine riayet etmedeki maharetlerini müsabaka zekâsıyla birleştirirler. Bu haliyle spor branşında çok az kişinin ulaşabileceği performans düzeyine ulaşırlar.

Elit sporcular genelde Dünya Şampiyonalarında veya Olimpiyat Oyunları gibi üst düzey spor organizasyonlarında yer alırlar. Ferdi veya takım halinde katılarak buldukları kurumu veya ülkeyi en üst düzeyde temsil eden konumundadırlar. Böylesine üst düzey milli sporcuların yer aldığı resmi veya özel organizasyonlar, turnuvalar veya şampiyonalar elit spor olarak nitelenmektedir. Aynı zamanda izleyenlere yönelik ilgi odağı oluşturmaktadır.

Olimpik ve Paralimpik oyunlar programında yer alan tüm spor disiplinleri doğrudan üst düzey spor olarak kabul edilmektedir. Bunların dışında, Federasyonun talebi üzerine, üst düzey ulusal spor federasyonu tarafından kabul edilen disiplinler de, üst düzey spor disiplini listesinde yerini alır (GSGM, 2007, s. 12).

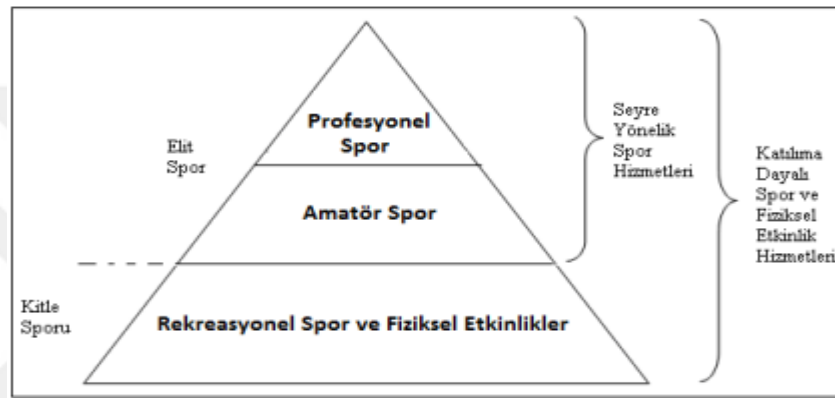
2.7.4. Profesyonel (maddi kazancı olan) sporcu ve profesyonel spor

Sporu bir meslek olarak kabul eden ve katıldığı spor faaliyetlerinden dolayı belirli bir ücret kazanan sporculara profesyonel sporcu, bu sporcuların dâhil olduğu spor faaliyetlerine de profesyonel spor denir. Sporda profesyonellik aktif sporculukta olabileceği gibi antrenörlükte, spor yorumculuğunda ve spor yöneticiliğinde de olabilir. Profesyonel sporcu olarak görev yapan kişiler belirli bir zaman sonra antrenörlüğe, spor yöneticiliğine veya sporun diğer dallarında hizmet vermeye devam edebilirler. Örneğin Türkiye Süper Futbol Ligi Profesyonel bir lig, bu ligde yer alan sporcular profesyonel birer sporculardır. Çeşitli sebeplerle profesyonel spor hayatını sonlandıran sporcular profesyonel olarak antrenörlük görevi üstlenebilmektedirler. Basketbol, Tenis, Boks, gibi dünyada birçok farklı branşta profesyonel spor faaliyetleri yer alırken, bu liglerde faaliyet gösteren sporcular ise bağlı oldukları kulüplerle hukuki sözleşmeler yaparak maddi kazançlar elde etmektedirler. Zaman içinde belirli ücretlerle farklı kulüplere transfer olabilmektedir.

2.7.5. Amatör sporcu ve amatör spor

Yapmış oldukları spor faaliyeti karşılığında herhangi bir ücret almayan sporculara amatör sporcu, bu sporcuların yapmış oldukları spora da amatör spor denir. Bu kategorideki sporcular sporu maddi bir kazanç uğruna değil, fiziki, psikolojik, zihinsel, ruhsal veya sosyal açıdan kazanım sağlamak adına yapmaktadır.

Günümüzde profesyonel spor branşlarının haricinde geniş bir tabana yayılmış futbol, voleybol, basketbol, hentbol, tenis, güreş, karate, taek-wondo gibi sporlar amatör bir ruhla yapılmaktadır. Bazı amatör sporcular bu faaliyetlerde yer almayı yukarıda saydığımız kazanımların yanı sıra profesyonel sporculuğa geçişte bir köprü olarak görmektedir. Dolayısıyla amatör sporlar, profesyonel sporculuğa geçişte köprü konumunda olabilmektedir. Amatör spor faaliyetlerinin bireysel sporlardan, okul sporlarına, yerel turnuvalardan, kurum ve kuruluşların organizasyonlarına kadar geniş bir yelpazesi bulunmaktadır.

Şekil 2.1: Spor ve Fiziksel Etkinlikler Piramidi.

2.7.6. Kitle Spor

Kitle sporu her yaştan insana, toplumun her kesimine hitap eden, seçiciliği olmayan (özel yetenek gerektirmeyen) ve bireylerin serbest zamanlarında yaptıkları etkinlikleri ifade eder. Bu etkinlikler genelde, eğlenmek, zevk almak, hoşça vakit geçirmek, sosyalleşmek ve sağlıklı olmak amacıyla yapılmaktadır. Her yaştan insanın düzenli veya belirli zaman aralıklarıyla başvurduğu fiziki, ruhi ve zihni özelliklerin gelişimine yönelik yapılan bu aktiviteler kişilerin kendi isteğiyle hareket ederek bu yolla moral kazanma çabalarıdır.

Kitle sporu, kişinin temel ihtiyaçlarını karşıladıktan sonra kalan serbest zamanında haz, dinlenme, eğlenme ve sağlık gibi amaçları yönelik gönüllü olarak yaptığı bedeni faaliyetlerdir. Kitle sporu slogan şekliyle, herkes için spor olarak ifade edilmektedir. “Kitle sporu” yerine genellikle bu sporun mesleki çalışma saatleri dışında gerçekleştirilen bir faaliyet olmasına işaret eden “serbest zaman sporu” terimi de kullanılmaktadır (Amman, 2000, s. 13).

Sanayi kuruluşlarında veya fabrikalarda, çalışanların performansını arttırmaya yönelik belirli saatlerde spor faaliyetlerine yer verilmektedir. Belediyeler veya kurumlar da halka yönelik birçok toplu spor faaliyeti organize etmektedir. Bu yolla toplumun her kesimine hitab eden spor etkinlikleri, bazen kişilerin sporu düzenli yapmaları yönünde onlara alışkanlık kazandırırken, bazen de profesyonel sporlara geçişte önemli bir basamak haline görevi görmektedir.

2.7.7. Oyun

Oyun; insanların günlük uğraşlarının dışında kalan zamanda, belirli bir amaca yönelik olarak (eğlence, eğitim, sağlık gibi) fiziksel ve zihinsel yeteneklerle, sınırlandırılmış yer ve zaman içerisinde, kendine özgü kurallarla yapılan, gönüllü katılım yoluyla grup oluşturan, sosyal uyum ve duygusal olgunluğu geliştiren, yetenek, zekâ, dikkat, beceri ve rastlantıya dayanan, katılanları ve çoğunlukla izleyicileri de etkisi altında tutan, gerilim duygusunun eşlik ettiği, sonuçta maddi çıkar sağlamayan, zevk veren etkinliklerdir (Hazar, 2017, s. 12).

Oyunun, insanların gelişimindeki önemi yadsınamaz bir gerçektir. Çocuğun gönüllü ve eğlenerek katıldığı oyun fiziksel, bilişsel, dil, duygusal ve sosyal yönden gelişimlerinin temelini oluşturur, aktif ve kalıcı bir öğrenme süreci geçirmesini sağlar (Harmandar-Demirel, Hergüner ve Serdar, 2017, ss. 13-14). Çocuklar bilgilerini ve dünyayı anlama biçimlerini oyunlardan elde ettikleri kazanımlar doğrultusunda inşa ederler (Sturgess, 2003: 104-108). Oyun sayesinde çocukların kabiliyetleri gelişir ve neyi yapıp yapmayacakları hususunda kendilerine olan güvenleri artar (Hanline, 1999, ss. 289-305).

Oyun katılımcıların özgür iradeleriyle karar verdiği ve razı olduğu fakat belirli bir emirler bütünüyle kurallara riayet gösterilen özelliklere sahiptir. Oynayanda heyecan, gerilim, sevinç ve başarı gibi birtakım duygular oluşturur. Alışılmışın dışında “başka türlü bir hayat” yaşantıları kazandırır (Huizinga, 2006, s. 50). İnanırcılığıyla kendine özgü bir zaman-mekân algısı oluşturur ve sonucu önceden bilinmeyen (Caillois, 1961, ss. 9-10), üretim çabasını ya da başka çeşitten bir hizmeti zorunlu kılmadan, eğlenme yolu ile dinlenmelerini sağlayan eylemlerdir (Boratav, 1994, s. 232).

Oyun, bireyin psikomotor gelişim ve becerilerinin kazanılması, sosyal ve dil gelişimlerinin tamamlanması için en gerekli araçtır (Turgut ve Yılmaz, 2010, s. 1618). Bireyin yaşamının doğal bir parçası olarak kabul edilen oyunun, dikkati ve cesareti arttırma, çevikliği geliştirme, yaratıcılığı ortaya çıkarma, istenen yönde davranışlar ve alışkanlıklar kazandırma gibi toplumsal hayata hazırlayıcı etkileri bulunmaktadır. Fiziksel yönden hareket ihtiyacını karşılayarak, oyun yoluyla organların yorulmadan güçlenmesini sağlar. Bu yolla bireylerin yaşamına canlılık katarken, onların dünyayı tanımalarına imkân tanır ve zekâ, beceri ve sosyal uyum gibi yetilerin gelişimine katkısıyla yaşama hazırlayarak türlü problemlerle başa çıkmayı öğretir (Çoban ve Nacar, 2008, s. 7).

2.8. Hz. Peygamberin (S.A.S.) Hayatından Örneklerle Spor Faaliyetleri

İslam; bedeni, ruh ve aklın kabı olarak değerlendirmekte ve bu iki değer in sağ lığının, ancak beden in sağ lam lığıyla mümkün olabileceğini bildirmektedir. Vücutun korunmasını, onu zayıf düşüren bütün etkenlerden sakını lmasını, temizliğine özen gösterilmesini, vücuda zararlı bütün gıdaların haram kılınmasını ve bu yasa ğa uyulmasını, helallerden de ölçülü kullanılmasını (Mahmud, 1994, ss. 59-60) istemektedir.

İslâm beden in eğitilmesi amacıyla, sağ lıklı bir şekilde gelişimini sağlayacak ve bedene zarar vermeyecek spor çeşitlerini yapmayı teşvik etmektedir. Atıcılık, binicilik, yüzme, yürüme, koşma ve güreş gibi spor türleri bu sporları yapana veya diğ er şahıslara zarar vermemek koşuluyla bazı durumlarda caiz, bazı durumlarda mendub ve müstehab, bazı durumlarda da farz mertebesine yükselebilir” (Bayram ve diğ., 2019). Ancak bedene zarar veren ve bedeni olumsuz şekillerde etkileyen spor çeşitleri konusunda İslâm dininin getirdiğ i hükümler açısından birçok çekince bulunmaktadır. Örneğ in İslâm boks, deve, boğ a ve horoz güreşleri türü sportif faaliyetleri, facia ile bitebilecek otomobil ve motosiklet yarışlarını ve benzerlerini ise doğ rudan yasaklar. Çünkü İslâm, Peygamberimiz’in diliyle kiş inin kendisine ve çevresine zarar vermesini ve zarara zarar la mukabele etmesini haram kılan dindir (Akyüz, 2007).

Hz. Peygamber bir hadisinde (Müslim, “Kader”, 34) her müminin hayırlı olduğunu, ancak güçlü müminin zayıf müminden daha hayırlı ve Allah’a daha sevimli geldiğini

belirtir ve inanan insandan kendisine görecek şeyler hususunda hırslı olmasını ister. Burada güçlülük, fizik, irade ve mal açısından yorumlanabilir. Çünkü fizyoloji ve irade yönünden güçlü olan kimse gerektiğinde kişiliğini daha rahat koruyabilir, dini ve vatani gibi değerlerini daha iyi savunur, yaptığı işleri özenerek yapar, ibadetini yüksünmeden yerine getirir. Sporun önemli yararlarından biri de özellikle enerjisini sporla değerlendiren gençleri genellikle kötü alışkanlıklardan uzak tutmasıdır. İslâm dininin içki, kumar, uyuşturucu, fuhuş gibi zararlı alışkanlıkları yasakladığı dikkate alınırsa bu tür kötülöklere karşı koruyucu bir işlevi olan spor faaliyetlerinin dinen de makbul sayılması gerektiği ortaya çıkar (Bozkurt, 2009, s. 421).

İslâm, bazı durumların göz önüne alınması koşuluyla sportif faaliyetlerle ilgilenmenin bir sakıncasının olmadığı görüşündedir. Bu koşullar ise; sadece eğlenmek ve dinlenmek için oynanacak; namazın gecikmesine sebep olmayacak; hiçbir menfaat beklemeden; oyun sırasında din açısından sakıncalı şeyler konuşulmayacak ve yapılmayacak; tesettüre riayet edilecek; normal dinlenme ve eğlenme ölçülerini aşarak vakit israfına varan iptilâ halini almayacak ve kumara alet edilmeyecektir (Karaman, 1982).

İslâm dininin doğmasından bu yana spor faaliyetleri ve beden sağlığı dikkate alındığında, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hadislerinin açıklığı ve İslâm'ın, bu konularda günümüze ışık tutacak düzeyde yönlendirici olduğu görölmektedir. Hadis kitapları araştırıldığında Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, sportif oyunları eğlencelerin dışında tuttuğu, gençleri de beceri kazanmaya ve belirttiği sportif oyunlara teşvik ettiği açıkça görölmektedir. Örneğin, “Oğullarınıza ok atmayı öğretiniz, ok atmakla oyalanmak, boş yere geçirilen zamanların en hayırlısıdır.”Eğlenin, oynayın, çünkü dinimizde kabalık, katılık görmekten hoşlanmam.” diye ifade etmiştir (Canan, 2016, ss. 48-50). Hz. Peygamber (s.a.s.)'in tavsiye ve teşvik ettiği spor faaliyetleri içinde en öne çıkan branş ise okçuluk yani atıcılıktır. Hz. Peygamber bir hadisinde de “Sizden hiç kimse oklarıyla eğlenmekten geri durmasın” diyerek vatan savunması kapsamında Müslümanları güçlü ve kuvvetli olmaya teşvik etmiş, başka bir deyişle spora amaçlı bir yönlendirmede bulunmuştur.

Resulullahın “atıcılıktan sonra Müslümanları en çok yönlendirdiği spor türü ise biniciliktir.” Resülullah (sav)'ın bizzat kendi devesini yarışlara kattığı hadis-i şeriflerden öğrenilmektedir. Enes İbn Mâlik'in rivayetine göre, Resulullah'ın (sav)'in

Adbâ adında bir devesi vardı. Bu deve o kadar hızlıydı ki hiç geçilmezdi. Bir gün bir bedevînin binek olarak kullandığı devesi Adbâ'yı geçip arkada bıraktı. Bu durum Müslümanların çok zoruna gitmişti. Resûlullah (sav) Müslümanların bu sıkıntısını anlayınca şöyle buyurdu: "Cenâb-ı Hakk dünyada iken yükselttiği bir şeyi muhakkak günü gelince alçaltır, alaşağı eder" (Buhârî, Cihâd, 59). O, yarış atları ve yük beygirleri arasında yarışlar düzenlemiş ve kazananları ödüllendirmiştir (Buhârî; "Şalât", 41, "Cihâd" 56, 57, 58; Müslim, "İmare", 95).

Hz. Peygamberin (s.a.s) hayatından fiili olarak yaptığını öğrendiğimiz bir başka spor dalı ise yürüyüştür. Esasen bu yürüme faaliyetinin yarışmaya dönüşen bir koşu olduğu görülmektedir. Hz. Peygamber (s.a.s.)'in eşi Hz. Âişe validemiz ile olan bu faaliyeti Hz. Aişe validemiz Peygamberimizle yaptığı iki yarışı şöyle naklediyor: Bir yolculukta, Hz. Peygamberle yarıştım ve O'nu geçtim. Şişmanladığımda yaptığım diğer bir yarış ise Hz. Peygamber kazandı. (Ebû Dâvûd, Cihâd: 61).

Görüldüğü gibi İslâmi kaynaklar içerisinde geçen sporun kişiye olumlu anlamda etkileri olacağı görülmektedir. Bu etkiler; bireysel sporlar açısından kişide azim, şevk, istikrar, çalışma ve ibadet aşkı gibi kavramları pekiştirdiği gibi, takım oyunları da kişilerde birlikte bir amaç için hareket etmeyi, yardımlaşmayı, ortak duygu ve düşünce gelişimini, ortak hareket etmeyi ve paylaşmayı edinmelerinde katkı sağlamakta ve bu bağlamda bilinçli bireylerin yetişmesine neden olmaktadır. (Adam, 2003, ss. 335-355).

2.9. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde araştırmanın kuramsal çerçevesinin oluşmasına katkı sağlayan yerli ve yabancı araştırmalara değinilmiştir.

2.9.1. İslam dininin sporun farklı boyutlarıyla ilişkilendirildiği çeşitli yurtiçi araştırmalar

Ülkemizde İslam Dininin çeşitli spor faaliyetleri ile birlikte ele alındığı çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalardan bazıları şunlardır.

Doğan'ın (2020) yaptığı bir çalışmada "spora katılım güdülenmesi ile dinsel eğilim arasındaki ilişkinin incelenmesi" amaçlanmıştır. Bu amaçla Aksaray ilinde yaşayan ve spor salonlarında aktif olarak spor yapan 350 spor seyircisinden anket formu aracılığıyla

veri toplamıştır. Yapılan korelasyon analizi neticesinde katılımcıların cinsiyetine, eğitim düzeyine, aktif olarak yaptığı spor branşına, spor müsabakalarını canlı (yerinde) seyretme sıklığına, aktif olarak spor yapma sıklığına, kişisel dindarlık nitelemesine, dini eğitim almış olma durumuna ve ailevî dindarlık nitelemesine göre spora pasif ve aktif katılım güdülenmesi ile dinsel eğilim arasında anlamlı ilişkilerin olduğu tespit edilmiştir.

Canbaz, (2004) “değişen toplumda spor ve din” adlı çalışmasında spor-din ilişkisinin günümüzdeki durumunu doğru tespit edebilmek maksadıyla iki olgunun tarihi süreçleri ile birlikte ele alınması gerektiği görüşünü savunmuştur. Bu amaçla verilere ulaşmak için 8’i araştırma grubunun olgusal durumunu, 6’sı araştırma grubunun sporla ilgili özelliklerini, 2’si din spor ilişkisini ve 6’sı da dini inanç ve ibadet boyutunu belirlemeye yönelik toplam 22 sorudan oluşan bir anket formu kullanmıştır. Sonuç olarak; günümüz sporunun din ile kısmen çatışma halinde olduğu, buna modern sporun dinden bağımsız bir biçimde geliştirilmiş olan tarz, kural ve giysilerin zorunlu olarak sporda kullanılmasının neden olduğu tespit edilmiştir. Öte yandan aktif spor yaşantısı olanlar din kavramını, sportif faaliyetlerini engellemeyecek şekilde yorumlamakta, modern sporun gereklerini dinden bağımsız olarak değerlendirmektedir. Ayrıca dini yaşantısı ön planda olanlar ise spora, inançlarının çizdiği sınırlar içinde olumlu bakmakta ve modern spora katılımı dinden bağımsız olarak yorumlamaktadır.

Akgül (2014) “Popüler Spor Kültürü ve Din” adlı çalışmasında tarihi olarak spor ve din arasında, beden algısındaki değişim ve sekülerleşme bağlamında yaşanan uzaklaşma ve yakınlaşmanın sebeplerini ve modern zamanlarda popüler kültürün din ve spor/egzersiz yapmaya etkilerini araştırmıştır. Çalışmada, toplumda gittikçe yaygınlaşan sağlıklı yaşam için egzersiz” yapma ile dindarlaşma eğilimi arasındaki ilişki betimsel olarak ortaya konmuş, elde edilen araştırma bulguları istatistiksel olarak yorumlanmaya çalışılmıştır. Elde edilen bulgulardan hareketle, popüler spor/egzersiz kültürü ile dindarlık göstergeleri arasında olumlu ilişkiler ve anlamlı farklılıklar olduğu ifade edilmiştir. Sonuç olarak spor/egzersiz yapanların dini boyuttaki tutumlarını araştıran çalışmada; spor / egzersiz yapmaya dinin pozitif yönde etkin olduğu genel bir bulgu olarak tespit edilmiştir. Teorik çerçeve ve bulgular küresel dünyada, pek çok alanın birbirine yaklaştığı gibi, din ve spor/ egzersiz alanının da yaşadığımız zaman diliminde bu iki yaşam tarzının bir birine yaklaştığı söylenebilir.

Telkenaroğlu (2011) “İslam ceza hukukunda hukuka uygunluk nedeni olarak spor faaliyetleri” çalışmasında spor faaliyetlerindeki vurma, darbeleme, yaralama gibi şiddet içeren hususları İslam ceza hukuku açısından incelemiştir. Bu araştırmada sonuç olarak şu hususlara vurgu yapılmıştır. İslam hukuku bilginleri adam öldürme ve müessir fiil suçlarında, yaptırım uygulamak için maddi unsur (tipiklik) yeterli görmemişler, hukuka aykırılık unsurunun da varlığına önem vermişlerdir. Daha açık bir ifadeyle kişiyi bu cürümler ile cezalandırabilmek için hukuka uygunluk nedenlerinden birisinin, yani fiili suç olmaktan çıkaran bir haklılık sebebinin bulunup bulunmadığına dikkat etmişlerdir. Buna göre İslam hukukunda, güreş, atletizm, atıcılık, halter, futbol gibi yasal kabul edilen ve hasma karşı şiddet kullanımının söz konusu olmadığı spor aktivitelerinde ceza sorumluluğunu kaldıran etken, hukuka uygunluk nedenlerinden hakkın kullanılması’dır. Boks, karate, Amerikan güreşi gibi doğrudan rakibin bedenine yönelik darbelerle icra edilen dövüş sporlarında bu tür bir sorumluluğu kaldıran etken mağdurun rızası, diğer bir ifadeyle müsabaka öncesinde peşinen ve üstü kapalı şekilde alınan izindir.

Bayram, Aka, Geçit ve Şebin (2019) “İslamda sporun önemi ve ahlakı” adlı araştırmalarında, beden eğitimi konusunda İslâmî kaynaklarda geçen bilgiler araştırılmış ve İslâm dini açısından sporun önemi ve spor ahlakı incelenmiştir. Sonuç olarak; günümüz spor anlayışına bakıldığında insan yaşamı ile bütünleşmiş olan spor, insanların sağlıklı, başarılı mutlu olmasında ve yüksek moral gücüne sahip olmasında çok önemli rol oynadığı vurgulanmıştır.

Bayraktar (2003) “sosyal yapı özelliklerinin spora etkisi” adlı çalışmasında insanların spora katılımında önemli bir etkenin de din olduğunu belirtmektedir. Sonuç olarak araştırmanın dini boyutunda, İslam dini sporun her çeşidini teşvik etmiş; ancak, ahlaki değerler bazı evrensel spor dallarının gelişimini olumsuz etkilemiştir, hususu vurgulanmıştır.

Spor vasıtası olarak görülen avlanma veya hayvanların hedef tahtası haline getirilmesi hususu ile ilgili bir çalışmada Arslan, (2015) “Hz. Peygamber (sav)’in Spora Getirdiği Anlayış Çerçevesinde Hayvanları Hedef Yapma Yasağı” adlı çalışmasında “hayvanları yarışlarda dövüştürme, özellikle onları atış hedefi yapma gibi hususlar, Hz. Peygamber (sav) tarafından şiddetle yasaklanmıştır. Çalışmada vahşet duygularının

tatminine yönelik sporlara, yarıştırmalara asla izin vermemiş, vahşeti eğlence vasıtası yapmaya karşı çıkmıştır.” Denilmiştir.

Hız. Peygamber’in (s.a.s.) hayatında-sünnetinde sporun yeri ve Müslümanlara spor ve dalları ile ilgili yapmış olduğu tavsiyelerini içeren çalışmasında Kuşçuzade, (2015) Peygamberimizin (s.a.s.), kendi yaşadığı dönemde yapılan bazı spor dallarını yapmasa da yasaklamadığını, bazıları ile kendisinin bizzat meşgul olduğunu bildirerek insanları spora teşvik ettiğini aktarmıştır. Ayrıca Hız. Peygamberin bu spor faaliyetlerini ferdi olarak veya toplu halde seyrettiğini ve kazananları ödüllendirdiğini vurgulamıştır.

Varol, Varol ve Türkmen’in (2018) yılında kadınların spora katılımı konusundaki algılarını dindarlık düzeyleri açısından ele aldığı araştırmasına 412 üniversite öğrencisi katılmıştır. Dindarlık Envanteri ve Kadınların Spora Katılımı ölçeğiyle elde edilen veriler neticesinde dindarlık düzeyi yükseldikçe spora katılımın da yükseldiğini ortaya koyan sonuçlara ulaşmıştır.

2.9.2. İslam dininin sporun farklı boyutlarıyla ilişkilendirildiği çeşitli yurtdışı araştırmalar

Birmingham Üniversitesi (UK) öğretim üyeleri Benn, Dagkas, Jawad’ın (2011) “beden eğitimi faaliyetlerinde İslam, dini özgürlükler ve eğitim uygulamalarını” kapsayan bir araştırmasında (Embodied faith: Islam, religious freedom and educational practices in physical education) özellikle Müslüman kadınların okul sporlarına dâhil olmasının önündeki engeller ortaya konmuştur. Araştırmada, bayan yüzme havuzu gibi mekânlarda eğitimcilerin veya personelin dini inançlara yönelik bilgi birikiminin olmasının gereği vurgulanmıştır. Bu personellerin İslami kurallarla ilgili bilgilerinin artırılması, ebeveynlerin konuyla ilgili tutumlarında onlara rehberlik yapılması gibi düzenlemelere ihtiyaç duyulduğu ortaya konulmaktadır. Sonuç olarak Müslümanların tercihlerine saygı duymak, mümkün olan her yerde bireysel ihtiyaçlarını karşılamak, onların beden eğitimi faaliyetlerine katılımını sağlayacağı ve arttıracığı bildirilmektedir.

Split Üniversitesi Kinesiyoloji Bölümü öğretim üyeleri Rodec ve Sekulić ile Sarajevo Üniversitesi öğretim üyesi Pasalic (2009) yaptıkları bir araştırmada “dindarlığın sporda doping kullanma davranışlarına karşı koruyucu bir faktör olarak düşünebilir miyiz?” (Can We Consider Religiousness as a Protective Factor Against Doping Behavior in

Sport?) sorusuna cevaplar aramıştır. Bosna-Hersek'te 27 halter sporcusuyla yapılan çalışmada beklenenin aksine İslam dindarlığının bu konuda koruyucu olmadığı, bu sonucun da Bosna-Hersek'teki etnik çeşitlilikten kaynaklandığı bildirilmiştir.

Sydney Teknoloji Üniversitesi, Spor ve Turizm Okulu öğretim üyeleri Maxwell ve Taylor'un (2010). yapmış olduğu Müslüman kadınların toplu spor organizasyonlarına katılımını konu edinen bir çalışmada, onların spor katılımcıları, antrenör veya yönetici olarak yeterince temsil edilmediğini bu sorunun da katılım engellerini ortadan kaldırmaktan geçtiğini vurgulamışlardır. Bu konuda Müslüman kadınların örgüt içindeki aidiyetini geliştirecek ve anlaşılmasını kolaylaştıracak şekilde kültürel uygulamalarda değişiklikler yapılmasının gerekliliğine dikkat çekmişlerdir.

Loughborough Üniversitesi, (Leicestershire, United Kingdom, UK) öğretim üyesi Dominic Malcolm ve Alan Bairner'in (2010) İngiliz gazetelerinde İslamın ve Müslümanların temsili ve kriket konulu bir çalışmasında (Woolmergate": Cricket and the Representation of Islam and Muslims in the British Press) Jamaikalı kriket milli takım antrenörü Bob Woolmergate'in ölüm nedenini bağladığı 6 şüpheyi konu edinmiştir. Bu şüpheleri İslamofobiya ile birleştirme çabası içinde Edward Said'in "Oryantalizm" adlı kitabından alıntılar yaparak Müslümanların sporda şiddet eğiliminde olmalarına sebep teşkil edecek açıklamalar yaptığı görülmektedir. Avrupalı devletlerin modern koloncilik yapmaları, Amerikanın Afganistan ve Irak'ı işgal etmesi gibi durumların bu sorunların altında yatan nedenler olarak açıklmıştır.

Loughborough University, (UK) öğretim üyesi Tess Kay'ın (2010) "Müslüman Genç Kadınların Spora Katılımında Ailenin Etkileri" adlı çalışmasında (Daughters Of Islam, Family Influences on Muslim Young Women's Participation in Sport) İngilterede yaşayan azınlıktaki genç Müslüman kadınlar üzerinde aile etkisinin önemini araştırmıştır. Sonuç olarak, ailenin spor ve boş zaman faaliyetleri üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu bunu da ailenin yaşam tarzı ve kültürel deneyimleri gibi hususlarda İslami kodlardan beslendiğini ifade etmiştir.

Bedfordshire Üniversitesi Business School (UK) öğretim üyesi Majid Megheirkouni'nin (2017) İslami köktencilik ve Arap baharının arap sporuna etkisini konu edinen bir çalışmasında, bölgede bu minvalde yaşananların spor faaliyetlerine etkisini araştırmış, yönetim değişikliklerinin spor faaliyetlerine katılıma yönelik değerlendirmelerde

bulunmuştur. Bu araştırmada bölgedeki terör örgütü DAES’in spora katılımı engellediğini ve bu tehditin ortadan kalktığı ülkelerde spora katılımın arttığını, bunun ülkelerin katıldığı uluslararası spor faaliyetlerindeki kazandıkları madalyalara da yansıdığını bildirmiştir. Çalışmada Peygamber efendimizin (s.a.s.) hayatında yer alan spor faaliyetlerinin İslamın özünü oluşturmasına rağmen, bölgede bu anlayıştan uzaklaşıldığı ve İslami spor anlayışının gerçek ekseninden çıktığı fikri ön plana çıkmıştır.

Norwegian Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü öğretim üyeleri Walseth ve Fasting’in (2003) Mısırlı Müslüman kadınların yorumlarına dayandırdığı bir çalışmada (Islam’s View On Physical Activity And Sport) İslamın Müslümanları hareket etmeye, çalışmaya teşvik ettiğini bu nedenle Müslümanların spor faaliyetlerine katılmaktan birçok nedenle zevk duyduğunu ifade etmişlerdir. Sık sık hadislere atıflarda bulunulan çalışmada, sporun Müslümanların beden zinde kalarak savaşlarda hazır durumda olmalarının gerekliliğine vurgu yapılmıştır. Çalışmada, kadınların spora katılmalarında, kıyafet ve karşı cinsle olan sınırlılıklara dikkat çekilmiş, bazı uygun durumlara ihtiyaç duyulduğu ifade edilmiştir.

Brüksel Üniversitesi Beden eğitimi bölümü öğretim üyeleri Knop, Theebom, Wittock, ve Martelaer, Batı Avrupada Müslüman kızların spora katılımı üzerinde İslamın etkilerini inceleyen bir araştırma yapmışlardır. Mevcut makalede Batı ülkelerinin Müslümanların spora katılımı üzerine sınırlı düzeyde dikkat gösterildiğini, bu özel dikkat gerektiren durumun göz ardı edilmesiyle bu kızların spora karşı olumsuz tutum geliştirdiklerini sonuç olarak ta spora katılım düzeylerinin çok kısıtlı olduğunu ifade etmişlerdir. Çalışmada, göç yoluyla Avrupaya gelen Müslümanlara yönelik kültürel uyum programları yapılması, sporun bazı dini ve kültürel yaşam kurallarına uygun olarak yeniden düzenlenmesi, farklı kültürel yaşam kurallarına sahip insanlar için daha erişilebilir organizasyonlar yapılması, Müslüman kızlar için başarılı bir spor tanıtım politikası uygulanması, gündüz aktiviteleri ve kolay ulaşılabilecek konaklamalar gibi bir dizi önerilerde bulunulmuştur.

Loughborough Üniversitesi (Leics, England) akademisyenlerinden Amara ve Henry tarafından (2010) kültürel olarak çoğul toplumlarda spor hizmetleri sunmakla görevli olanlar için çeşitliliğin anlaşılması ve bunun politika üzerindeki etkileri araştırılmıştır.

Araştırmada bir yandan Birleşik Krallık'taki iki özel yerel bağlamdaki Müslümanların (East Midlands'de Leicester; West Midlands'de Birmingham) dinsel (İslami) kimlikler ve sporla ilgili beklentileri ve diğer yandan yerel politika yapıcılarının bu Müslüman toplulukların spor ihtiyaçlarını nasıl algıladıkları ve bunlara nasıl yanıt verdikleri sorunu işlenmiştir. 2001 nüfus sayımına göre, Leicester ve Birmingham sırasıyla İngiltere'deki etnik açıdan en çeşitli bölgelerden birini ve İngiltere'deki Müslüman nüfusun üçte birinin ikamet ettiği yerlerdir. Her iki şehirde de Müslüman kuruluşlar, hükümet ve yerel yönetimdeki spor kuruluşlarının temsilcileriyle görüşmeler yapılmıştır. Görüşülen kişilerin yanıtlarının Eleştirel Söylem Analizi, aşağıdakiler gibi bir dizi konuda çoğulcu görüşleri ortaya çıkarmaktadır: Müslümanlar tarafından spor yapmak için sağlanan veya erişilen ortamın / alanın o (uygunsuzluğu); finansman; cinsiyet eşitliği; eşitlik ve sosyal içerme gündemi ile kültürel ve dini farklılıklar; ve (politika yapıcılar tarafında) inanç gruplarında hizmet sunumunu hedeflemeye karşı bir direnç (Amara and Henry 2010).

Western Sydney Üniversitesi (Australia) öğretim üyesi Cheng'in (2019) İslami dindarlık ve spora katılım arasındaki ilişkiye dair bir araştırmasında Avustralya'ya özgü kurallarla oynayan futbol oyununda "Müslüman kadınlar" olgusunu araştırıyor (Aussie Kuralları).

Cheng, batılı liberal-demokratik hükümetlerin İslami dindarlığı Batı liberal demokratik değerlerine aykırı ve dolayısıyla entegrasyon için zararlı olarak değerlendirdiklerini, bilim adamları ve hükümetlerin sporu sosyal uyumu geliştirmek, etnik azınlıklar ve marjinal gruplar için sosyal sermayeyi artırmak adına önemli bir araç olarak gördüklerini bildirmiştir. Araştırmada "Auburn Giants" kadın futbol takımının on üç üyesiyle yapılan derinlemesine görüşmeler, müslüman kadınların oyunun din ile çakışan yönlerini nasıl algıladıklarına dair incelikli içgörüler sağlayan bulgularla, spor katılımını ikili "entegrasyon" veya "dışlama" terimleriyle kavramsallaştırmanın sınırlarını ortaya koymaktadır. Görüşülen kadınlar, Dinin, katılımcıların ahlaki değerlerine ve davranışlarına rehberlik ettiği tespit edilirken, Aussie Rules'u oynamaya karar vermelerinde önemli bir faktör olarak yer almadığı görülmüştür. Oyun oynama, spor kıyafetleri ve aile algıları ile ilgili tartışmalar yoluyla katılımcıların cevapları, İslami dindarlığın farklı şekillerde ortaya çıktığını göstermektedir (Cheng, 2019).

Warwick ve Gloucestershire Üniversitesi (England) öğretim üyeleri Farooq ve Parker'ın (2009) yaptığı nitel bir araştırmada, Müslüman ergen erkeklerden oluşan bir kohortun yaşamları içinde dini erkekliklerin inşası ele alınmıştır. Araştırmada erkek çocuklarının beden eğitiminin Müslüman erkek kimliklerinin gelişimi için stratejik bir yer olarak konumlandırıldığı etnografik bir analiz sunulmaktadır. Sembolik etkileşimci bir bakış açısını benimseyen makale, okul içindeki erkekliklerin temsilini ve katılımcıların yaşamlarında İslam, spor ve beden eğitiminin oynadığı belirli rolü tartışıyor. Bulgular, dinin, öğrencilerin erkeksi benliklerini inşa etmeye ve müzakere etmeye çalıştıkları merkezi mekanizmayı nasıl sağladığını vurgulamaktadır. Buna karşılık çalışmada beden eğitimi, katılımcıların benlik duygularını kucaklayıp somutlaştırabilecekleri ve bunu daha geniş dini idealler dizisini ifade edebilecekleri bir yol görevi gördüğü belirtilmektedir (Farooq ve Parker, 2009).

Manchester Metropolitan Üniversitesi ve Liverpool John Moores Üniversitesi öğretim üyeleri Mackintosh ve Dempsey (2017) 16-25 yaşları arasında Birmingham'da (West Midlands) yaşayan ve kendini Asyalı Müslüman olarak tanımlayan erkekler arasında spor katılımını teşvik etme veya engelleme üzerindeki etkileri açısından din, inanç ve sosyal kimlik arasındaki kesişimler araştırılmıştır. Bu çalışma konusu etrafındaki araştırma soruları, İslami inanç yorumlarının genç Müslüman erkekler arasında spor katılımını nasıl teşvik ettiğini veya engellediğini incelemektedir. İkinci olarak, bu makale spor katılımını belirleyen faktörleri belirlemek için Müslüman erkek katılımcıların sporla ilgili bakış açılarını incelemektedir. Son olarak, çalışma spor gelişiminde politika ve uygulama için çıkarımları ele alacaktır. Çalışma, 16-25 yaş arası Müslüman erkeklerle yedi derinlemesine, yarı yapılandırılmış görüşmeye dayanıyor ve verilerden temel boyutları ve bulguları çıkarmak için tematik bir analiz ve kodlama yöntemi uyguladı. Çalışmadan elde edilen bulgular, genç Müslüman erkek spor katılımı bağlamlarının karmaşıklığını, karar verme dinamiklerini, aile etkisini ve diğer topluluklar ve kendileri hakkında sahip olunan algıların karmaşıklığını göstermektedir. Çalışma, özellikle İslami inanç topluluklarını dikkate alan okul, topluluk, yerel yönetim ve ulusal yönetim organı ortaklıklarını kesen spor katılımını teşvik etmek isteyen spor gelişimindeki kurumlar için önemli çıkarımları ortaya koymaktadır (Mackintosh ve Dempsey, 2017).

İslam dininin insan yaşamının farklı unsurlarına yönelik etkileri yerli ve yabancı literatürde ele alınmış olmasına rağmen, sporcular üzerindeki etkilerini kapsamlı bir şekilde ortaya koyan çalışmaların bulunmadığı görülmektedir. Bu eksikliğin tespitine istinaden bu çalışmada İslam dininin sporcular üzerinde oluşturduğu etkiler ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Çalışmada sporcular üzerindeki İslami etkinin cinsiyet, yaş, spor yaşı, dindarlık düzeyi gibi demografik özelliklerine yönelik değerlendirmelerin yanı sıra, onların spor faaliyetleri esnasında ortaya çıkan motivasyon, otokontrol ve ahlak gibi psikolojik ve sosyal özelliklerine ilişkin çıkarımlar da yapılmıştır.

BÖLÜM 3. MATERYAL VE YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, çalışma grubu, uygulama ortamı ve süreci, araştırmada kullanılan veri toplama araçları ve verilerin analizinde kullanılan istatistiksel tekniklere ilişkin açıklamalar yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

İslam dininin sportif faaliyetlerde sporcular üzerindeki etkilerini incelemek amacıyla bu çalışmada, karma yöntem (mixed methods) kullanılmıştır. Çalışmada karma yöntemin tercih edilmesinin nedeni, nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin dezavantajlarını en az seviyeye indirmek ve çalışma konusuna ilişkin daha ayrıntılı bilgilerin elde edilmesini sağlamaktır. Ayrıca araştırma konusu sosyoloji ve psikoloji bilim alanları ile ilişkisi itibarıyla çok boyutlu olması karma yöntemin tercih edilmesinin sebeplerindedir. Sporcuların konu bağlamındaki deneyimlerine yüklenen anlam sadece nicel yöntemlerle elde edilen verilerin sayısallaştırılması ve analizleriyle sınırlandırılmaması görüşü çalışmanın yöntem seçiminde etkili olmuştur. Bu nedenle sporcuların algılarının, düşüncelerinin ve deneyimlerinin ortaya konması için nitel yöntemlerden de yararlanmak konunun açıklanmasına önemli katkı sağlayacağı düşünülmüştür. Nitekim Yıldırım ve Şimşek (2013)'in belirttiği gibi, farklı yöntemlerle toplanan veriler birbirini teyit amacıyla kullanılmakta ve bu şekilde sonuçların inandırıcılığı daha güçlü olmaktadır. Ayrıca her hangi bir yöntemle elde edilen bazı beklenmeyen sonuçların açıklaması diğer yöntemle toplanan verilerle yapılabilir ve böylece tek bir yöntemin ortaya koyduğu zayıflık diğer yöntemin katkısıyla giderilmiş olur. Bunlara ek olarak karma yöntemler veri toplama aracı geliştirmeyi ya da bir olguya ait süreçleri ve sonuçları birlikte irdelemeyi gerektiren araştırmalara önemli katkılar da bulunabilir.

Karma yöntemle ilişkin alanyazında benzer türde tanımlamalar olduğu görülmektedir. Creswell ve Plano Clark (2007) karma yöntem araştırmasını “nitel ve nicel yöntemlerle

veri toplama, analiz etme ve bütünleştirmeye olanak veren araştırma” olarak tanımlamaktadır. Tashakkori ve Creswell (2007) ise; “araştırmacının, aynı araştırma içinde nicel ve nitel yöntemleri ve yaklaşımları kullanarak veri topladığı, analiz ettiği, bulguları bütünleştirdiği ve ileriye yönelik yordamalarda bulunduğu araştırma” olarak tanımlamaktadır. Fraenkel, Wallen ve Hyun (2011) karma yöntemi, “bir araştırmada nicel ve nitel verilerin birleştirilmesi”; Gay, Mills ve Airasian (2009) ile Johnson ve Christensen (2014) “bir araştırmada nicel ve nitel yaklaşımların birleştirilmesi” olarak tanımlamışlardır. Bu tanımlar göz önünde bulundurulduğunda “karma yöntem araştırması” araştırma konusunu kapsamlı ve çok boyutlu incelemek amacıyla nicel ve nitel yöntemlerin birlikte kullanılarak gerçekleştirilen araştırma olarak tanımlanabilir. Sonuç olarak Yıldırım ve Şimşek (2013)’in belirttiği gibi, karma yöntem araştırmaları nicel araştırmanın zayıf olduğu “derinlik ve ayrıntı” ve nitel araştırmanın zayıf olduğu “genelleme ve tahmin” amaçlarına ulaşmada araştırmacıya alternatif bir yaklaşım sunmaktadır. Johnson ve Onwuegbuzie (2004)’ye göre, karma yöntemin birçok güçlü tarafının bulunmasına rağmen, zayıf yönleri de bulunmaktadır. Karma yöntemin zayıf yönleri Tablo 1’ de verilmiştir.

Tablo 3.1: Karma yöntemin güçlü ve zayıf yönleri.

Güçlü Yanları	Zayıf Yanları
Tek yöntem sınırlılığı olmadığı için araştırma sorularına ilişkin daha geniş ve kapsamlı cevaplar bulunabilir.	Özellikle de her iki yöntemin eş zamanlı uygulanmasını gerektiren durumlarda, yalnız bir araştırmacının hem nitel hem de nicel araştırmayı yürütmesi zor olabilir.
Araştırmacılara kuramsal bir teoriyi geliştirme ve test etme olanağı sunar.	Araştırmacılar birden fazla yöntem ve yaklaşım ile ilgili bilgi sahibi olmak ve bunların uygun bir şekilde nasıl birleştirileceğini bilmek zorundadırlar.
Bulgular ışığında, sonuçlar için daha güçlü kanıtlar sunabilir.	Karma yöntemli araştırmaların ekonomik gideri daha fazladır.
Sayılarla anlam vermek için kelime, resim ve olaylar kullanılabilir.	Karma yöntemli araştırmalar, daha fazla zaman harcanmasını gerektirir.
Kelime, resim ve olaylara netlik kazandırmak için sayılar kullanılabilir. Nicel ve nitel araştırma yaklaşımlarının bir arada kullanılması uygulama ve teoriye ilişkin daha kapsamlı bilgiler elde edilmesini sağlar. Tek yöntemin kullanıldığı çalışmalarda gözden kaçabilecek görüş ve anlayışların açığa çıkmasını sağlar. Araştırma sonuçlarının genellenebilirliğini arttırmak için kullanılabilir.	Uzmanlar, araştırmacıların daima tek bir yöntem (nitel veya nicel) kullanarak araştırma yapmalarını önermektedirler.

Kaynak: (Johnson ve Onwuegbuzie 2004, s. 21)

Karma yöntem araştırması nicel ve nitel yöntemlerin birleştirilmesinden ibaret değildir. Bu yöntemlerin birleştirilmesi, bütünleştirilmesi, bağlantılı hale getirilmesi ya da iç içe geçirilmesi gerekmektedir. Nitekim karma yöntemin seçiminde dört husus göz önünde bulundurulmalıdır (Creswell, 2012).

- 1- Öncelikle, nicel ve nitel verilerin hangi sıra ile toplanacağına karar verilmelidir. Çünkü verilerin aynı zamanda ya da birbiri ardına toplanıp toplanmadığı önemlidir. Bu kararda araştırmacının amacı önemli bir rol oynar.
- 2- Hangi tekniğe daha çok yer verileceğine karar verilmelidir. İkisine de eşit yer verilebileceği gibi gerekirse birine daha çok yer verilebilir.
- 3- Her iki yöntemle toplanan veriler bütünleştirilmelidir.
- 4- Araştırmanın çerçevesini oluşturacak kuramsal bir bakış açısı oluşturulmalıdır.

Bu ve benzer özellik ve gerekçelerden yola çıkarak Greene, Caracelli ve Graham (1989) karma yöntem araştırmalarının beş önemli işlevinin olduğunu belirtmektedir:

- 1- Çeşitleme: Karma yöntemle elde edilen nicel ya da nitel veriler birbirlerini teyit etmek ya da geliştirmek için kullanılır. Araştırma problemine ait aynı boyutları her iki yöntemle birlikte araştırmak ve bu şekilde veri çeşitliliğini ve teyidini sağlamak önemli bir amaç olarak ortaya çıkmaktadır.
- 2- Tamamlama: Nitel ve nicel yöntemler araştırma problemi ile ilgili farklı boyutları incelemek için kullanılır. Çeşitleme yaklaşımında olduğu gibi araştırmanın aynı boyutları yerine farklı boyutları için nicel ve nitel yöntemler kullanılır. Bu farklı boyutlara ilişkin elde edilen sonuçlar birbirini tamamlayarak araştırma problemine ilişkin daha kapsamlı bir sonuç ortaya koyar.
- 3- Geliştirme: Bir yöntem diğer yöntemi geliştirmek için kullanılır. Örneğin nitel veya nicel yöntemle elde edilen veriler diğer yöntemin veri toplama araçlarının ve süreçlerinin oluşturulmasını sağlar.
- 4- Başlatma: Bir olay ya da olguyla ilgili yeni bir anlam ya da bakış açısı ortaya koyar. Yani karma yöntemle yapılan bir araştırma bir olay ya da olgunun anlaşılmasını sağladığı gibi onun farklı bir boyuttan araştırılması için de bir temel oluşturur.

- 5- Genişletme: Aynı olay ya da olgu üzerinde yeni ve farklı yöntemlerle araştırmalar yapılır. Yani daha önce sınırlı bir çerçevede yapılmış araştırmalar çok boyutlu karma yöntem yaklaşımı ile daha geniş bir çerçevede araştırılır.

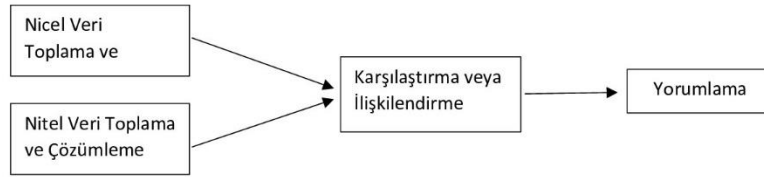
Araştırmalarda karma yöntemin kullanılmasının sebeplerini Creswell ve Crack (2011) şu nedenlere bağlamıştır.

- 1- *Tek bir veri kaynağının yetersiz olmasından doğan ihtiyaç*: Nicel ve nitel veri kaynaklarının yetersiz olduğu durumlarda güçlü ve zayıf yanların dengelenmesi sağlanır. Yani bir yöntemin sınırlılıkları, diğer yöntemin güçlü yanları ile telafi edilebilmektedir.
- 2- *Başlangıçtaki sonuçların açıklanma ihtiyaçı*: Bir araştırmada nicel verilerin istatistiki yöntemlerle tam olarak ifade edemediklerini nitel verilerle daha anlaşılır kılmak.
- 3- *Araştırma bulgularını genelleme ihtiyaçı*: Bazı araştırmalarda araştırmacılar, sorulması gereken soruları, ölçülmesi gereken değişkenleri ve çalışmaya yön vermesi gereken kuramları bilmeyebilirler. Bu gibi durumlarda hangi sorular, değişkenler, kuramlar ve daha başka benzer unsurların çalışılması gerektiğini nitel yolla öğrenmeye çalışmak ve daha sonra araştırmadan öğrenileni genellemek ve test etmek amacıyla nicel bir çalışma ile devam etmektir.
- 4- *Bir çalışmayı ikinci bir yöntemle geliştirme ihtiyaçı*: Nicel ve nitel yöntemlerin birlikte kullanılması araştırmayı daha zengin kılar.
- 5- *Kuramsal bir duruşu en iyi şekilde kullanma ihtiyaçı*: Araştırmada nicel ve nitel veriler birlikte de toplanabilir, biri diğerine öncelenebilir de.
- 6- *Çoklu araştırma aşamaları boyunca araştırmanın amacını anlama ihtiyaçı*: Birçok ayrıntının bir araya getirilerek bir bütün oluşturmak amacıyla nicel ve nitel yöntemler bir arada kullanılabilir.

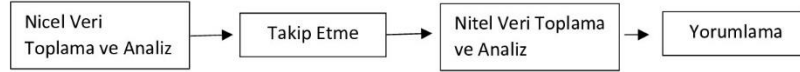
Karma yöntem araştırmalarda dikkat edilmesi gereken bir husus ta araştırmanın desen seçimidir. Veri toplama, analiz etme, yorumlama ve raporlamaya yönelik yolları kapsayan bu desenler, araştırma yapmak için oluşturulan farklı isimlere ve prosedürlere, sahip olan modelleri temsil ederler. Araştırma desenleri çalışmalarında araştırmacıların hangi yöntemi kullanacaklarına ilişkin olarak verecekleri kararları yönlendirmeleri ve

araştırma sonunda hangi mantık çerçevesinde yorumlarını yapacaklarını belirlemeleri açısından yarar sağlamaktadır. Araştırmacının araştırma probleminin karma yöntem yaklaşımına ihtiyaç duyduğunu belirlemesi, araştırmanın felsefi ve kuramsal temelleri üzerinde durmasından sonraki aşama, araştırma problemi ve sorularına en uygun desenin seçilmesidir (Dede ve Demir, 2015).

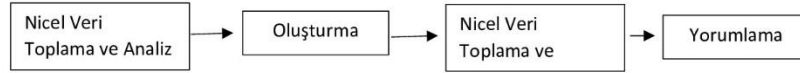
(a) Yakınsayan Paralel Desen

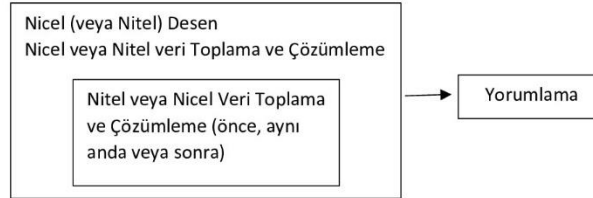
(b) Açıklayıcı Sıralı Desen

(c) Keşfedici Sıralı Desen

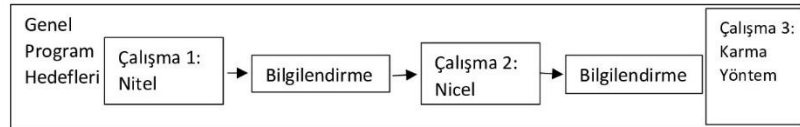
(d) İç İçe Karma Desen

(e) Dönüştürücü Desen

(f) Çok Aşamalı Karma Desen

Şekil 3.1: Altı temel karma yöntem araştırma deseninin prototip modelleri.

Kaynak: (Dede ve Demir, 2015).

Kullanılacak desen yaklaşımını tespit etmek, araştırmanın problemi, amacı ve sorusu ile deseni eşleştirme ve yöntemleri karma hale getirmenin sebebi hakkında açık olmaktadır. Ayrıca bir araştırmada kullanılmak üzere en uygun karma yöntem desenini seçerken dört önemli karar vardır. Bu kararlar, aşamalar arasındaki etkileşim seviyesi, aşamaların ilişkisel önceliği, aşamaların zamanlaması ve aşamaları birleştirme işlemleridir (Dede ve Demir, 2015).

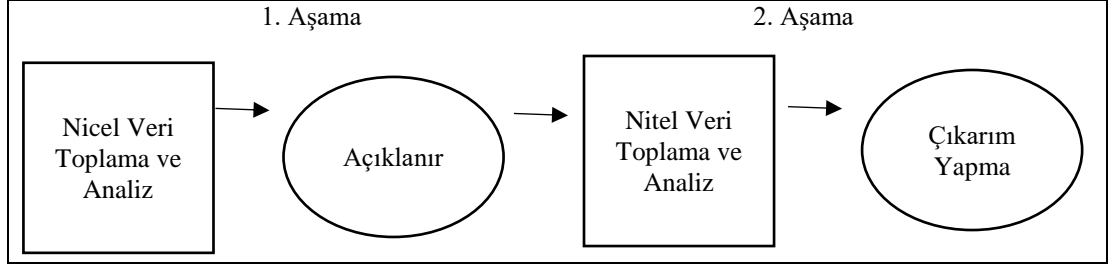
Araştırmacıların çalışmalarını tasarlarken faydalı bir çerçeve sağlayacak başlıca dört karma yöntem deseninden bahsedilebilir. Bir çalışmayı yönetilebilir kılmak ve çalışmanın uygulama ve tarif etmede basit olmasını sağlamak için, araştırmacıların birleştirme gerekçelerini ve araştırma sorusunu en iyi karşılayan deseni çok dikkatli seçmesi gerekir. Buna ilaveten, tipoloji tabanlı bir desen seçerek, araştırmacıya çalışmasındaki yöntemleri uygularken, kullandığı desenin özenli, inandırıcı ve iyi kalitede olduğundan emin olmasını sağlayan bir çerçeve ve mantık sağlanmış olur (Dede ve Demir, 2015).

3.2. Karma Yöntem Desenleri

Creswell'a (2017, ss. 36-52) göre karma yöntem desenleri Temel desenler ve Gelişmiş desenler olarak iki başlıkta ele alınır. Temel desenler; birleştirme (çeşitleme) deseni, açıklayıcı ardışık desen ve keşfedici desen'den, gelişmiş desenler ise; müdahale deseni, sosyal adalet deseni, çok aşamalı değerlendirme deseni'nden oluşmaktadır. Bu çalışmada temel desenlerden açıklayıcı ardışık desen tercih edilmiştir.

3.3. Araştırmanın Deseni: Açıklayıcı ardışık desen

Bu çalışmada açıklayıcı ardışık desen kullanılmıştır. Bunun nedeni araştırma problemine hem verinin toplanması hem de analizi için nicel aşama ile başlanılıp daha sonra nicel sonuçları açıklamak için nitel çalışma yürütülmüş olmasıdır. Çalışmanın nicel boyutu her ne kadar istatistiksel anlamlılık, güven aralıkları ve etki boyutlarını sağlayarak çalışmanın genel sonuçlarını ortaya koysa da, elde edilen sonuçların nasıl oluştuğunu açıklamak amacıyla nitel aşama devreye koyulmuştur.

Şekil 3.2: Araştırmanın açıklayıcı ardışık desenle kullanımını temsil eden diyagram.

Kaynak: (Creswell, 2017, s.39)

Bu noktadan hareketle çalışmada aşağıdaki süreç takip edilmiştir.

- Nicel veri toplanıp analiz edilmiştir. Araştırmanın nicel verilerini toplamak amacıyla “Sportif Faaliyetlerde İslam Dini Etki Ölçeği” geliştirilmiştir. (Bu ölçeğin geçerlilik ve güvenilirliği yapılmış ve (Journal of Human Sciences) - Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi’nde yayımlanmıştır).
- Geliştirilen bu ölçeğin hem içeriğinden hem de alt boyutlarından faydalanılarak nitel aşamada hangi soruların sorulacağına dair derin bir keşif yapılmaya çalışılarak görüşme soruları hazırlanmıştır. Bu noktada araştırmanın nitel boyutunun deseni (fenomenoloji) de göz önünde bulundurulmuştur.
- Görüşme soruları uzmanlara gönderilerek dönütlere göre gerekli düzenlemeler yapılmıştır.
- Katılımcılarla yapılacak görüşmeler için görüşme takvimi oluşturulmuştur.
- Nitel araştırma desenine uygun olarak analizler yapılmıştır.
- Elde edilen analiz raporlaştırılmıştır.

3.4. Nicel Yöntem Aşamaları

Karma araştırma yöntemlerinin kullanıldığı bu çalışmanın nicel aşamasında takip edilen usuller aşağıda sunulmuştur.

3.4.1. Nicel verilere ulaşmada kullanılan araştırma modeli

Sporcuların spor faaliyetlerinde İslam Dininin etkisini belirlemek amacıyla Likert türü bir ölçek geliştirilmiştir (Spor Faaliyetlerinde İslam Dini Etki Ölçeği, SFIDEÖ (EK2)). Bu kapsamında sporcuların tutumları ve davranışları üzerindeki etkisini belirlemek için

Genel Tarama modellerinden biri olan “*Kesit Alma Yaklaşımı*” ve “*İlişkisel Tarama*” modeli kullanılmıştır. Kesit alma yaklaşımı; Gelişim, çeşitli gelişmişlik evrelerini temsil ettiği kabul edilen, birbirinden ayrı gruplar üzerinde ve bir anda yapılacak gözlemlerle belirlenmeye çalışılır. Sonuçlar, sanki aynı gruptan alınmış gibi yorumlanır ve gelişmenin sürekliliğini yansıttığı varsayılır. Çok sayıda örnek üzerinde çalışıldığından, kesit alma yoluyla elde edilen verilerin genellenebilirlik olasılığı daha yüksektir. Zamanın kısaltılmasıyla da maliyet önemli ölçüde düşmektedir. İlişkisel tarama modeli ise, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını veya derecesini belirlemeyi amaçlar (Karasar, 2019, s. 31).

3.4.2. Araştırmanın nicel boyutunda evren ve örneklem

Araştırmanın evrenini Türkiye’de yaşayan sporcular oluşturmaktadır. Özellikleri ve verdiği cevaplar bakımından evreni en iyi şekilde temsil edecek örneklem grubunu belirlemek amacıyla Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ve Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) tarafından hazırlanan ve Bakanlar Kurulu’nun 2002/4720 sayılı kararı ile 22 Eylül 2002 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırılması (İBBS) – Nomenclature of Territorial Units for Statistics (NUTS) kullanılmıştır. NUTS, 26 Mayıs 2003 tarihinde Avrupa Parlamentosu ve Konseyi tarafından kabulü ile başlamıştır.

İBBS, Türkiye’nin AB üyelik sürecinde yerine getirmekle yükümlü olduğu kriterlerden biridir. Uygulamanın amacı bölgesel politika çerçevesinin belirlenmesi, bölgelerin sosyo-ekonomik analizinin yapılması ve Avrupa düzeyinde karşılaştırılabilir bölgesel istatistik verilerin üretilmesi olarak tanımlanmıştır.

3 kademeli bölge sistemi oluşturulurken, 12 il düzey 1, 26 il düzey 2 ve 81 il düzey 3 olarak tanımlanmıştır. Bu iller ekonomik, sosyal ve coğrafi yönden benzerlik gösteren komşu iller de dâhil nüfus büyüklükleri dikkate alınarak belirlenmiştir.

Tablo 3.2: Türkiye’de İBBS ya da (NUTS)’a göre sınıflandırılmış bölgeler

Kod	Kod	Düzye 1 (12 Bölge)	Düzye 2 (26 Alt Bölge)	Düzye 3 (81 il)
TR1	TR10	İstanbul	İstanbul Alt Bölgesi	İstanbul
TR2	TR21	Batı Marmara	Tekirdağ Alt Bölgesi	Tekirdağ, Edirne, Kırklareli
	TR22		Balıkesir Alt Bölgesi	Balıkesir, Çanakkale
TR3	TR31	Ege	İzmir Alt Bölgesi	İzmir
	TR32		Aydın alt Bölgesi	Aydın, Denizli, Muğla
	TR33		Manisa Alt Bölgesi	Manisa, Afyonkarahisar, Kütahya, Uşak
TR4	TR41	Doğu Marmara	Bursa Alt Bölgesi	Bursa, Eskişehir, Bilecik
	TR42		Kocaeli Alt Bölgesi	Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova
TR5	TR51	Batı Anadolu	Ankara Alt Bölgesi	Ankara
	TR52		Konya Alt Bölgesi	Konya, Karaman
TR6	TR61	Akdeniz	Antalya Alt Bölgesi	Antalya, Isparta, Burdur
	TR62		Adana Alt Bölgesi	Adana, Mersin
	TR63		Hatay Alt Bölgesi	Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye
TR7	TR71	Orta Anadolu	Kırıkkale Alt Bölgesi	Kırıkkale, Aksaray, Niğde, Nevşehir, Kırşehir
	TR72		Kayseri Alt Bölgesi	Kayseri, Sivas, Yozgat
TR8	TR81	Batı Karadeniz	Zonguldak Alt Bölgesi	Zonguldak, Karabük, Bartın
	TR82		Kastamonu Alt Bölgesi	Kastamonu, Çankırı, Sinop
	TR83		Samsun Alt Bölgesi	Samsun, Tokat, Çorum, Amasya
TR9	TR90	Doğu Karadeniz	Trabzon Alt Bölgesi	Trabzon, Ordu, Giresun, Rize, Artvin, Gümüşhane
TRA	TRA1	Kuzeydoğu Anadolu	Erzurum Alt Bölgesi	Erzurum, Erzincan, Bayburt
	TRA2		Ağrı alt Bölgesi	Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan
TRB	TRB1	Ortadoğu Anadolu	Malatya alt Bölgesi	Malatya, Elazığ, Bingöl, Tunceli
	TRB2		Van alt Bölgesi	Van, Muş, Bitlis, Hakkari
TRC	TRC1	Güneydoğu Anadolu	Gaziantep Alt Bölgesi	Gaziantep, Adıyaman, Kilis
	TRC2		Şanlıurfa Alt Bölgesi	Şanlıurfa, Diyarbakır
	TRC3		Mardin Alt Bölgesi	Mardin, Batman, Şırnak, Siirt

Kaynak: Resmi Gazete, 2002/4720

Araştırmanın örneklem grubunu oluşturmak amacıyla Tabakalı (katmanlı) örneklem seçimi metodu uygulanmıştır. Sencer ve Sencer (1978)’in de belirttiği gibi tabakalı örnekleme, örnekleme hatalarını azaltarak daha yüksek bir temsil yeteneğine sahip örneklemler oluşturmak için kullanılır. Bu örnekleme tekniği, basit tesadüfi örneklemeyle oranla daha küçük bir örneklem grubu ve daha düşük bir maliyetle çok daha yüksek bir kesinliğe ulaşma olanağı sağlayan bir tekniktir. Bu tekniğin özü, örnekleme seçmeden önce evreni bazı alt tabakalara ayırmak, sonra da örnekleri bu tabakalardan seçmektir. Başka bir deyişle örneklem evrenin bütününden seçilmez, evren homojen alt kümelerle ayrılır ve her alt kümeden uygun sayıda birim seçilir.

Bu araştırmada rneklemi belirlemek amacıyla evren, örneklem seçimine uygun olarak 12 alt bölgeye ayrılmış iller arasından belirlenen 12 ildeki sporculardan oluşmaktadır. Bu iller; İstanbul, Edirne, İzmir, Sakarya, Ankara, Antalya, Kayseri, Bartın, Trabzon, Erzurum, Malatya, Diyarbakır' dır.

Tablo 3.3: Araştırmaya katılan sporcuların cinsiyete göre dağılımları.

	n	%
Erkek	610	64,5
Kadın	336	35,5
Toplam	946	100,0

Tablo 3.1 incelendiğinde; katılımcıların %64.5'inin (n=610) erkek; %35.5'inin ise (n=336) kadın sporculardan oluştuğu görülmektedir.

3.4.3. Nicel Boyutta Veri Toplama Araçları

3.4.4. Kişisel bilgi formu

Araştırmaya katılan sporcuların yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, spor branşı gibi demografik bilgilerinin belirlenmesi amacıyla kişisel bilgi formu hazırlanıp kullanılmıştır.

3.4.5. Araştırmanın nicel boyutu için oluşturulan veri toplama aracı

Araştırmanın nicel boyutu için Taş, Hergüner, İmamoğlu, Yaman, Zengin, zm ve Karlı (2020) tarafından geliştirilen "Sportif Faaliyetlerde İslam Dini Etki leği (SFİDEÖ)" kullanılmıştır.

3.4.6. Sportif faaliyetlerde islam dini etki leği (SFİDEÖ)

Araştırmada Taş, Hergüner, İmamoğlu, Yaman, Zengin, zm ve Karlı (2020) tarafından geliştirilen "Sportif Faaliyetlerde İslam Dini Etki leği" kullanılmıştır. lme aracı 6 boyut, 38 madde ve 5' li likert (Kesinlikle Katılmıyorum=1, Katılmıyorum=2 Kararsızım=3, Katılıyorum=4, Kesinlikle Katılıyorum=5) tipindedir. Ölçeğin alt boyutlarının Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı değerleri; Motivasyon boyutu için $\alpha=0.90$, Ahlak boyutu için $\alpha=0.90$, Otokontrol boyutu için $\alpha=0.92$, Kıyafet boyutu için $\alpha=0.90$, Karşı cins boyutu için $\alpha=0.89$ ve Katılım boyutu için $\alpha=0.53$ olarak

tespit edilmiştir. Ölçeğin toplam Alfa değeri ise $\alpha=0.95$ olarak bulunmuştur (Taş ve diğerleri, 2020). Mevcut araştırma sonucunda ölçme aracına ait Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı değerleri; Motivasyon boyutu için $\alpha=0.90$, Ahlak boyutu için $\alpha=0.90$, Otokontrol boyutu için $\alpha=0.92$, Kıyafet boyutu için $\alpha=0.89$, Karşı cins boyutu için $\alpha=0.90$, Katılım boyutu için $\alpha=0.54$, ölçeğin tamamı için ise $\alpha=0.95$ olarak tespit edilmiştir.

3.4.7. Verilerin toplanması

Araştırmanın verileri 2019-2020 eğitim öğretim bahar döneminde 12 ildeki (İstanbul, Edirne, İzmir, Sakarya, Ankara, Antalya, Kayseri, Bartın, Trabzon, Erzurum, Malatya, Diyarbakır) sporculardan toplanan verilerden elde edilmiştir. Veri toplama öncesi araştırmanın gerçekleştirilebilmesi için Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Etik Kurulu'ndan gerekli izinler alınmıştır (EK 1). İzin alınmasının ardından veri toplama araçları hem kitapçık haline getirilmiş hemde elektronik ortamda online olarak hazırlanmıştır. Verilerin bir kısmı araştırmacı tarafından bizzat toplanmıştır. Kalan diğer kısma ise araştırmanın örnekleme dâhil edilen ilgili ildeki belirlenen temsilciler aracılığı ile ulaşılmıştır. Bu noktada katılımcılara araştırmanın amacı anlatılmış ve araştırmaya gönüllü katılım göstermek isteyen sporcuların tespit edilmesi istenmiştir. Elektronik olarak toplanacak verilerin uygulamasına başlamadan önce o ildeki temsilci gözetiminde araştırmaya katılacak sporcularla online görüşme yapılmış, çalışmanın amacı ve önemi sporculara aktarılmıştır. Sporculara veri toplama aracındaki sorular hakkında sözlü bilgiler verilmesinin ardından online sistemdeki veri formu sporculara gönderilmiş ve her sporcunun tek bir yanıt hakkı verme seçeneği elektronik sistemle kontrol edilmiştir. Veri toplama sırasında hiçbir katılımcıya baskı yapılmamış gönüllü katılım göstermek isteyen sporcular araştırmaya dâhil edilmiştir.

3.4.8. Nicel verilerin analizi

Araştırmada sporculardan toplanan ham veriler muhtemel hataları önlenmek ve analize hazır hale getirilmek için; tek tek kontrol edilip eksik, hatalı ve tutarsız cevapların verildiği anketler analiz dışında tutulmuştur. Verilere uygulanacak analizlere karar vermeden önce normallik testine tabi tutulmuştur. Normallik testinde verilerin çarpıklık

(skewness) ile basıklık (kurtosis) değerlerine bakılmıştır. Yapılan istatistiksel işlemin sonucunda verilerin $-2 > \dots < +2$ aralığında olduğu saptanmıştır. Tespit edilen bu değerlerin normal dağılıma uygun olduğu ifade edilebilir (George ve Mallery, 2001, ss. 86-87). Normal dağılıma uygun olan verilere parametrik testler uygulanmıştır. Verilerin genel olarak değerlendirilmesinde betimsel istatistikler, bağımsız gruplar t-testi, tek yönlü varyans ve Pearson korelasyon analizleri kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi .05 olarak alınmıştır. Veriler SPSS paket programı ile çözümlenmiştir.

3.5. Nitel Yöntem Aşamaları

Karma araştırma yöntemlerinin kullanıldığı bu çalışmanın nitel aşamasında takip edilen usuller aşağıda sunulmuştur.

3.5.1. Nitel verilere ulaşmada kullanılan desen: fenomenolojik desen

Fenomenolojik çalışma birkaç kişinin bir fenomen veya kavramla ilgili yaşanmış deneyimlerinin ortak anlamını keşfeder (Creswell, çev. Bütün, Demir, 2020, s79). Fenomenolojinin temel amacı ise bir fenomenle ilgili bireysel deneyimleri evrensel nitelikteki bir açıklamaya indirgemektir. Bu amaçla, öncelikle fenomen tanımlanır (van Manen, 1990, ss.163-177). Daha sonra fenomenle ilgili deneyime sahip olan kişilerden veri toplanır ve bütün bireylerin deneyimlerinin özünü tanımlayan bütüncül bir betimleme ortaya konulur. Bu betimleme, onların neyi nasıl deneyimlediklerinden oluşur (Moustakas, 1994).

Bu araştırmanın nitel verilerini elde etmek amacıyla fenomenolojik desen tercih edilmiştir. Bu desenin tercih edilmesinin nedeni sporcuların spor faaliyetlerinde deneyimledikleri İslami etkiyi ortaya koymaktır. Dolayısıyla sporcuların spor faaliyetleri esnasında kendi üzerlerinde deneyimledikleri İslami etki bu çalışmadaki fenomendir.

Fenomenoloji yalnızca bir betimleme değildir, yaşanmış deneyimlerin anlamına ilişkin yorum yapılabilen yorumsal bir süreçtir. Katılımcıların deneyimlerinden yola çıkarak onların yaşanmış deneyimlerine yönelme yaşama ilişkin metinleri yorumlamaya “yorumlayıcı fenomenoloji” denir (van Manen, 1990, s. 26). Sporcuların konu

bağlamındaki deneyimlerinin istatistikî veriler ışığında yorumlanması, bu araştırmada yorumlayıcı fenomenoloji'nin tercih edilme sebebidir.

3.5.2. Nitel verilere ulaşmada kullanılan örneklem yöntemi

Benzeşik (Homojen) Örneklem: Bu örneklem yönteminde küçük ve homojen bir örneklem ele alınarak ve detaylı olarak çalışılmaktadır (Neuman, 2014). Araştırmanın problemiyle ilgili olarak evrende yer alan benzeşik bir alt grubu ya da oldukça özelleşmiş bir durumu içerebilir. Ancak bu özel durum aykırı durum örneklemesinden farklıdır (Strauss ve Corbin, 2014). Bu açıdan benzeşik örneklem bir araştırmanın hazırlık aşamasında oluşturulabileceği gibi, araştırmanın kendisi de benzeşik örneklem yöntemi ile desenlenebilir (Denzin ve Lincoln, 2008).

Çalışmada sporcuların İslam dinin'den etkilenme düzeylerine ilişkin bilgilere ihtiyaç duyulduğundan ve onların süreçte yaşadıkları deneyimlerin ortaya konması amaçlandığından benzeşik durum örneklem yöntemi kullanılmıştır. Katılımcılarla yüz yüze yapılan görüşmelerden önce dini konulardaki hassasiyetlerine ilişkin bilgi amaçlı sorular sorulmuştur. Bu noktada katılımcıların Müslüman olması ve dini kurallara riayet ediyor olması gibi deneyimlere sahip olmaları aranan kriterler olarak belirlenmiştir.

3.5.3. Araştırmanın Nitel Çalışma Grubu

Tablo 3.4: Araştırmanın nitel verilerini elde etmek amacıyla yapılan katılımcılara ait demografik bilgiler.

Katılımcı Kodu	Cinsiyet	Yaş	Medeni durum	Eğitim durumu	Branş	Branş yaşı	Antrenman yapma sıklığı	En yüksek derece	Aylık gelir	Dindarlık düzeyi	Dini eğitim	İl
K 1:	Erkek	26	Evli	Lisans	Güreş	17	G:4s- H:7g	Türkiye şampiyonluğu	4500 TL	Çok dindar	Evet	Ankara
K 2:	Erkek	27	Evli	Yüksek Lisans	Futbol	15	G:3s- H:4g	Ligde oynamak	6000 TL	Dindar	Evet	Antalya
K 3:	Erkek	29	Evli	Doktora	Kick-Boks	14	G:2s- H:5g	Turnuvalar	7000 TL	Dindar	Evet	Karabük
K 4:	Erkek	32	Evli	Yüksek Lisans	Futbol	12	G:2s- H:5g	Türkiye Şampiyonluğu	5000 TL	Çok dindar	Evet	İstanbul
K 5:	Erkek	26	Evli	Yüksek Lisans	Voleybol	15	G:2s- H:5g	3. ligde oynamak	6000 TL	Çok dindar	Evet	İstanbul
K 6:	Erkek	21	Bekar	Lisans	Futbol	12	G:2s- H:5g	Ligde oynamak	800 TL	Dindar	Evet	Sakarya
K 7:	Erkek	27	Evli	Lisans	Taek-wondo	20	G:1s- H:5g	Bölgesel Şampiyonluk	7000 TL	Dindar	Evet	Samsun
K 8:	Erkek	22	Bekar	Lisans	Bilek güreşi	11	G:2s- H:2g	Derece yok	6000 TL	Dindar	Evet	Bartın
K 9:	Kadın	20	Bekar	Lisans	Karate	12	G:2s- H:4g	Türkiye Şampiyonu	1200TL	Çok dindar	Evet	Malatya
K 10:	Erkek	25	Bekar	Yüksek Lisans	Badminton	14	G:2s- H:4g	Derece yok	6000 TL	Dindar	Evet	Erzurum
K 11:	Kadın	21	Bekar	Lisans	Karate	12	G:2s- H:5g	Türkiye Şampiyonu	4500 TL	Dindar	Evet	Kocaeli
K 12:	Erkek	23	Bekar	Lisans	Judo	15	G:1s- H:3g	Avrupa 2. liği	6000 TL	Dindar	Evet	İstanbul
K 13:	Erkek	24	Bekar	Lisans	Güreş	15	G:4s- H:5g	Avrupa 3. lüğü	3000 TL	Dindar	Evet	İstanbul
K 14:	Erkek	22	Bekar	Lisans	Güreş	13	G:2s- H:34g	Derece yok	1500 TL	Dindar	Evet	Sakarya
K 15:	Erkek	22	Bekar	Lisans	Su altı sporları	13	G:2s- H:1g	Derece yok	6000 TL	Dindar	Evet	Çanakkale

Araştırma kapsamında 20 katılımcı ile görüşülmüştür. Fakat bu görüşmelerin son 4'ü veri doygunluğu, 1'i de yetersiz veri nedeniyle araştırma kapsamından çıkarılmış olup, 15-görüşmeden elde edilen veriler dikkate alınmıştır. Bu kapsamda katılımcıların 13'ü erkek, 2'si kadındır. Katılımcıların yaş aralığı 20-32 arasında değişmektedir. Katılımcıların 6'sı evli 9'u bekarıdır. Katılımcıların 1'i doktora, 4'ü yüksek lisans, 10'u lisans derecesine sahiptir. Katılımcıların 3'ü güreş, 2'si futbol, 2'si karate, 1'er tanesi de kick-Boks, voleybol, taek-wondo, bilek güreşi, badminton, judo, su altı sporları branşında faaliyet göstermektedir. Katılımcıların branş yaşları 11-20 yıl arasında değişmektedir. Katılımcılar haftada 1 gün ile 7 gün ve günde 1 saat ile 4 saat arasında değişen antrenman yapmaktadırlar. Katılımcılardan 4'ü branşında derecesi olmayan, 4'ü branşında Türkiye Şampiyonluğu olan, 2'si lig sporcusu olan, 1'i turnuvalarda oynayan, 1'i 3. Ligde oynayan, 1'i bölgesel lig şampiyonluğu derecesi olan, 1'i Avrupa 2.'liği, 1'i de Avrupa 3.'lüğü olan sporculardan oluşmaktadır. Katılımcıların gelirleri 800 TL ile 7000 TL arasında değişmektedir. Katılımcılardan 4'ü kendini çok dindar 11'i ise dindar olarak nitelemektedir. Katılımcıların tamamı hayatların belirli dönemlerinde dini eğitim aldıklarını beyan etmişlerdir. Görüşme yapılan katılımcılardan 4'ü İstanbul, 2'si

Sakarya, 1'i Ankara, 1'i Antalya, 1'i Karabük, 1'i Samsun, 1'i Bartın, 1'i Malatya, 1'i Erzurum, 1'i Kocaeli ve 1 'i de Çanakkale illerinde ikamet etmektedirler.

3.5.4. Görüşme sorularının yazılması ve yarı yapılandırılmış görüşme formu

Spor faaliyetlerinde sporcular üzerindeki İslam dininin etkilerini belirlemek amacıyla katılımcılarla yüzyüze görüşmeler yapılmıştır.

Görüşme, nitel araştırmanın en yaygın veri toplama yöntemlerinden biridir. Çünkü katılımcılar görüşlerini, deneyimlerini ve duygularını konuşarak daha ayrıntılı ve derinlemesine aktarabilirler. Bu açıdan bakıldığında anket ile veya yazarak toplanan verilerdeki sınırlılığı ortadan kaldırmada daha etkilidir. Görüşmeler gerçekleştirilirken oluşturulacak formunda bir takım özellikler taşıması gerekmektedir. Bu özellikler: Kolay anlaşılabilir sorular yazma, odaklı sorular hazırlama, açık uçlu sorular sorma, yönlendirmekten kaçınma, çok boyutlu sorular sormaktan kaçınma, alternatif sorular ve sondalar hazırlama, farklı türden sorular yazma, soruları mantıklı bir biçimde düzenleme ve soruları geliştirmedir (Bogdan ve Biklen, 1992; Brookfield, 1992; Patton, 2014).

Araştırmanın nitel boyutundaki verileri elde etmek amacıyla araştırma konusunu en iyi ifade edecek sorular biçim olarak oluşturulmaya çalışılmıştır. Nitel araştırma soruları kuramsal ve kavramsal çerçeveden faydalanılarak (Yıldırım ve Şimşek 2013) yarı yapılandırılmış olarak oluşturulmuştur. Bu aşamada 7 soru oluşturulmuş ve uygun sonda sorularla desteklenmiştir. Soruların uygunluğu nitel araştırmalar konusunda uzman üç öğretim üyesi tarafından incelenmiştir. Uzmanlar daha çok spor sosyolojisi ve spor psikolojisi alanında nitel çalışmalar yapan ve nitel programlar hakkında değerlendirme yapabilen öğretim üyeleri arasından belirlenmiştir. Öğretim üyelerinden gelen öneriler doğrultusunda düzeltmeler yapılmıştır. Katılımcılarla yapılan görüşmelerden önce son şekli verilen yarı yapılandırılmış soruların bulunduğu form hazır hale getirilmiştir (EK-3).

3.5.5. Araştırma süreci ve nitel verilerin toplanması

Araştırmanın nitel verilerine ulaşmada kullanılan işlem basamakları şu şekilde gerçekleşmiştir;

- 1- Araştırmanın nicel analiz sonuçlarından alt boyutların elde edilmesi ve bu alt boyutlara göre görüşme sorularının hazırlanması,
- 2- Oluşturulan görüşme sorularının uzmanlara gönderilmesi gerekli düzeltmelerin yapılması,
- 3- Görüşmeler için katılımcılardan randevu alarak bir takvim oluşturulması,
- 4- Görüşmelerin yapılarak verilerin elde edilmesi,
- 5- Verilerin nitel araştırma desenine uygun olarak analizlerinin yapılması,
- 6- Raporlaştırma işlemlerinin yapılması,

Nicel veri odaklanma alanlarını saptamada kullanılırken, nitel veri ortaya çıkan bu alanlara anlam kazandırmak için kullanılır (Yıldırım Şimşek, 2013:92). Bu amaç doğrultusunda İslam Dininin sportif faaliyetlerde sporcular üzerindeki etkilerini ortaya çıkarabilecek paydaş sporcularla görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Bu amaçla toplam 20 sporcu ile görüşülmesine rağmen son dört görüşmedeki verilerin kendini tekrarlaması yani veri doygunluğu nedeniyle ve görüşmeden beklenen verimin alınamaması nedeniyle de bir görüşme araştırmadan çıkarılmıştır. Bu nedenle araştırmada 15 sporcu ile yapılan görüşmeler analize tabi tutulmuştur. Her bir görüşmeci ile yapılan görüşme 45-60 dakikalık zaman diliminde gerçekleşmiştir.

Görüşmelerin uzunluğu, katılımcıya sonda sorular sorma, not alarak zaman kaybını önleme, not kaçırma ve katılımcıyı daha verimli dinleme gereksinimi nedeniyle görüşmelerde ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Görüşme öncesi tüm katılımcılara görüşmelerin ne amaçla kullanılacağı, görüşmenin ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınacağı, daha sonra bu ses dosyalarının deşifre edilerek word dosyasına aktarılacağı, araştırmada hiçbir katılımcının isimlerinin kullanılmayacağı bunun yerine her bir katılımcıya bir kod verileceği ve ses kayıtlarının word ortamına dökümünün yapılmasından sonra silineceği gibi bilgileri içeren katılımcı gönüllü onay formu gösterilerek karşılıklı olarak imza altına alınmıştır (EK-4).

3.5.6. Araştırmacının rolü

Nitel araştırmada araştırmacının rolü nicel araştırmadakinden farklıdır. Nitel araştırmada araştırmacı, nicel araştırmada olduğu gibi sadece 'belirli yöntemlere göre

dışarıdan araştırma konusunu gözleyen ve bu konuya ilişkin bilgiler toplayan ve bu bilgileri sayısal analizlere tabi tutarak sunan kişi' değildir. Nitel araştırmacı bizzat alanda zaman harcayan, katılımcılarla doğrudan görüşen ve gerektiğinde katılımcıların tecrübelerini yaşayan, alanda kazandığı perspektifi ve tecrübeleri toplanan bilgilerin analizinde kullanan kişidir. Bilgi kaynaklarına yakın olma, ilgili kişilerle konuşma, gözlemler yapma, ilgili dokümanları analiz etme ve araştırılan konuyu yakından tanıma ve anlama nitel araştırmada oldukça önemli bir yer tutar. Bu yönüyle nitel araştırmacı, araştırma sürecinin doğal bir parçası haline gelir ve zaman zaman bir bilgi toplama aracı işlevi görür (Yıldırım, 2013, s.11).

Bu araştırma bir doktora tezi olduğundan araştırmacı, danışmanının ve Jüri üyelerinin rehberliğinde araştırmanın her safhasında fiili olarak yer almıştır. Araştırma konusunun oluşumunda danışmanla yapılan görüşmeler, ilk jüri toplantısında değerlendirilerek karara bağlanmıştır. Araştırmacı bu süreçte konunun problemini ve alt problemlerini oluşturmuş, yine jüri üyeleri ile birlikte konu başlığı tartışılarak belirlenmiştir.

Araştırmanın verilerine ulaşmak amacıyla bu çalışmanın yöntem kısmında açıklanan nicel ölçek geliştirme safhaları araştırmacı tarafından yürütülmüş, ölçeğin katılımcılara ulaştırılması, toplanması yine araştırmacı tarafından yapılmıştır. Nicel analiz sürecinde ise danışman desteğinden yararlanılmıştır. Araştırmanın nitel verilerini elde etmek amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme soruları ve formu araştırmacı tarafından oluşturulmuş, katılımcılarla yapılan görüşmeler, ses kayıtlarının yazıya dökülmesi ve nitel analiz süreçleri araştırmacı tarafından yürütülmüştür.

3.5.7. Nitel yöntem geçerlilik

Geçerlik araştırmanın önemli bir yönü olarak tanımlanmaktadır. Tashakkori ve Teddlie (2009) geçerliliği, çalışmanın tüm yönlerindeki tutarlılık ve analitik süreçlerin uygulanması olarak görmüştür. Geçerlilik araştırmanın amacı ile kullanılan aracın uygunluğu ile ilişkilidir. Örneğin araştırmanın kurgulanmasında eksiksizlik nitel araştırmalarda bir geçerlilik kriteridir (Sığırı, 2018; Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu araştırmanın nitel aşamasında inanılabilirlik, orijinallik, eksiksizlik özelliklerinin sağlanması için aşağıdaki geçerlilik stratejileri uygulanmıştır.

-Çalışmanın özellikle veri toplama araçlarını oluşturma sürecinde uzman görüşü alınmıştır.

-Çalışmanın kuramsal çerçevesi hem yerli hem de yabancı literatür taranarak oluşturulmuştur.

-Çalışmanın nitel verilerini elde etmek amacıyla yapılan görüşmeler ses kayıt cihazıyla kaydedilmiş, yazıya aktarılmış ve raporlanmıştır.

-Nitel verileri elde etmek amacıyla yapılan görüşmelerde veri doygunluğuna ulaşılması ile görüşmelere son verilmiştir.

-Araştırmada oluşturulan kodlar ve temalar araştırma desenine uygun olarak seçilmeye çalışılmıştır.

-Nitel bulgular yazılırken katılımcı görüşleri doğrudan aktarma ile verilmiştir.

3.5.8. Nitel yöntem güvenilirlik

Güvenirlik, araştırma sonuçlarının tekrar edilebilirliği ile ilişkilidir (Sıgır, 2018). Nitel araştırmada güvenilirliği sağlamak amacıyla aynı amaç için kullanılan iki dokümanın benzer sonuçlara ulaşılacağı teyit edilir. Güvenilirliğin sağlanması amacıyla MAXQDA 2020 programında kodlayıcılar arası uzlaşma fonksiyonundan yararlanılmıştır. Bu fonksiyon farklı kişilerin kodlamasını karşılaştırarak kodlama çalışmanızın kalitesini kontrol etmenize ve iyileştirmenize yardımcı olmaktadır (MAXQDA Manuel 2020). Kodlayıcılar arasındaki uzlaşma basitçe eşleşen açıklamalara sahip birimlerin oranıdır (Hayes ve Krippendorff, 2007). MAXQDA'da kodlayıcılar arası uzlaşma üç farklı yöntemle sağlanmaktadır.

Bu üç farklı yöntem belgede kod varlığı, belgede kod frekansı, bölümlerdeki kod çalışmasıdır.

Belgede kod varlığı: Kod matris tarayıcısı ile bakılan belgede kod varlığı belge iki aynı belge üzerinde yer alan kodlamaların kod benzerliğidir.

Belgede kod frekansı: Kod Matris Tarayıcısı ile bakılan belgede kod varlığı belge üzerinde yer alan kodlamaların ne sıklıkla kullanıldığının bakışıdır.

Bölümlerdeki kod çakışması (%): Bu durum iki kodlayıcı arasındaki uyumun kabul edilebilir düzeyde birbiri ile uyumlu olmasına bağlıdır (MAXQDA Manuel 2018). Araştırmacı tarafından tespit edilen kodların yer aldığı görüşme kayıtlarının farklı iki bağımsız araştırmacı tarafından program üzerinde kodlanması sağlanmış kodlayıcılar arası uyum yüzdesi belgede kod varlığı, frekansı ve bölümlerdeki kod çalışması bağlamında değerlendirilmiştir (Hayes ve Krippendorff 2007). Buna göre kod çakışması 90 % olarak tespit edilmiştir.

3.5.9. Nitel yöntem için verilerin analizi

Bu araştırmada nitel verilerin analizi için MAXQDA 2020 versiyonu kullanılmıştır. Kuckartz ve Rädiker (2019)'a göre MAXQDA karma yöntem kullanımında tercih edilen bir programdır. Karma yöntem araştırmalarında MAXQDA'nın kullanılmasının nedeni ilişkilendirme, not alma, kodlama, nitel verileri nicel verilere dönüştürme ve kod dağılımlarının görsel sunumlarını oluşturma bakımından istatistikler sunmasıdır.

Elde edilen veriler betimsel analiz yoluyla analiz edilmiştir. Verilerin analizinde Yıldırım ve Şimşek'in (2013) betimsel analizde uygulanması önerilen;

1. Betimsel analiz için bir çerçeve oluşturma,
2. Tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi,
3. Bulguların tanımlanması,
4. Bulguların yorumlanması (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 256) süreci takip edilmiştir.

Buna göre bu çalışmada elde edilen veriler araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre düzenlenmiştir. Görüşülen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Böylece bulgular düzenlenerek ve yorumlanarak okuyucuya sunulmuştur. Bu amaçla elde edilen veriler, sistematik ve açık bir biçimde betimlenmiştir. Daha sonra bu betimlemeler açıklanarak yorumlanmış ve neden-sonuç ilişkileri irdelenerek genel sonuçlara ulaşılmıştır.

BÖLÜM 4. ARAŞTIRMA BULGULARI

Araştırmanın bu bölümünde araştırma kapsamında yapılan istatistiksel analizlerin bulgularına ve yorumlarına yer verilmiştir.

4.1. Araştırmanın Nicel Verilerine Ait Bulgular

Tablo 4.1: Sporcuların sportif faaliyetlerde İslam dini etki ölçeği alt boyut puanlarının cinsiyete göre karşılaştırma sonuçları.

	Cinsiyet	n	\bar{X}	ss	sd	t	p
Katılım	Erkek	610	3,45	1,16	944	-,63	,52
	Kadın	336	3,50	1,10			
Motivasyon	Erkek	610	3,84	,85	944	,42	,67
	Kadın	336	3,82	,67			
Otokontrol	Erkek	610	3,85	1,02	944	-4,64	,00
	Kadın	336	4,12	,76			
Ahlak	Erkek	610	3,83	,94	944	-5,00	,00
	Kadın	336	4,09	,67			
Kıyafet	Erkek	610	3,04	1,11	944	,98	,32
	Kadın	336	2,97	1,11			
Karşı cins	Erkek	610	2,78	1,24	944	,25	,80
	Kadın	336	2,76	1,16			

(p<.05)

Tablo 4.1’de sporcuların sportif faaliyetlerde İslam dini etki ölçeği alt boyut puanlarının cinsiyete göre karşılaştırılmasında kullanılan bağımsız gruplar t-testi sonuçları yer almaktadır. Analiz sonucunda otokontrol ve ahlak alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir (p<.05). Her iki alt boyutta kadın sporcuların puan ortalamaları erkek sporculara göre anlamlı derecede yüksektir. Öte yandan katılım, motivasyon, kıyafet ve karşı cins alt boyutlarında ise cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmamaktadır (p>.05).

Tablo 4.2: Sporcuların sportif faaliyetlerde İslam dini etki ölçeği alt boyut puanları ile yaşları arasındaki ilişki sonuçları.

Yaş		Katılım	Motivasyon	Otokontrol	Ahlak	Kıyafet	Karsı cins
	r	,05	-,08*	-,03	-,10**	-,08*	-,05
p	,14	,01	,36	,00	,01	,10	

(p<.05)

Tablo 4.2’de sporcuların sportif faaliyetlerde İslam dini etki ölçeği alt boyut puanları ile yaşları arasındaki ilişki sonucunu gösteren pearson korelasyon analizi yer almaktadır. Analiz sonucunda sporcuların yaşları ile motivasyon (r=-.08), ahlak (r=-.10) ve kıyafet (r=-.08) alt boyutları arasında negatif yönde düşük düzeyde anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir (p<.05). Öte yandan yaş ile katılım, otokontrol ve karşı cins alt boyutları arasında anlamlı ilişkiler elde edilememiştir (p>.05).

Tablo 4.3: Sporcuların sportif faaliyetlerde İslam dini etki ölçeği alt boyut puanlarının spor branşlarına göre karşılaştırma sonuçları.

		n	\bar{X}	ss	sd	F	p	Fark
Katılım	1) Salon takım sporları	150	3,35	1,12	5,940	1,34	,24	
	2) Açık alan takım sporları	186	3,45	1,10				
	3) Bireysel mücadele sporları	359	3,53	1,15				
	4) Raket sporları	63	3,71	1,07				
	5) Rekreasyon ve doğa sporları	140	3,41	1,15				
	6) Su sporları	48	3,35	1,27				
Motivasyon	1) Salon takım sporları	150	3,76	,79	5,940	1,09	,37	
	2) Açık alan takım sporları	186	3,89	,77				
	3) Bireysel mücadele sporları	359	3,80	,83				
	4) Raket sporları	63	3,91	,64				
	5) Rekreasyon ve doğa sporları	140	3,91	,75				
	6) Su sporları	48	3,76	,85				
Otokontrol	1) Salon takım sporları	150	3,84	,94	5,940	,67	,64	
	2) Açık alan takım sporları	186	3,94	,95				
	3) Bireysel mücadele sporları	359	3,95	,97				
	4) Raket sporları	63	4,08	,66				
	5) Rekreasyon ve doğa sporları	140	3,96	,97				
	6) Su sporları	48	3,99	1,02				
Ahlak	1) Salon takım sporları	150	3,84	,85	5,940	,73	,59	
	2) Açık alan takım sporları	186	3,99	,74				
	3) Bireysel mücadele sporları	359	3,92	,91				
	4) Raket sporları	63	4,03	,70				
	5) Rekreasyon ve doğa sporları	140	3,91	,92				

Tablo 4.3: (Devamı)

Kıyafet	6) Su sporları	48	3,93	,95	5,940	2,84	,01	2,4,5>1
	1) Salon takım sporları	150	2,81	1,08				
	2) Açık alan takım sporları	186	3,13	1,07				
	3) Bireysel mücadele sporları	359	2,96	1,13				
	4) Raket sporları	63	3,26	,97				
	5) Rekreasyon ve doğa sporları	140	3,16	1,14				
Karşı cins	6) Su sporları	48	2,91	1,16	5,940	2,79	,01	5>1 4,5>3
	1) Salon takım sporları	150	2,72	1,11				
	2) Açık alan takım sporları	186	2,81	1,23				
	3) Bireysel mücadele sporları	359	2,63	1,22				
	4) Raket sporları	63	3,00	1,05				
	5) Rekreasyon ve doğa sporları	140	3,02	1,31				
6) Su sporları	48	2,88	1,18					

(p<.05)

Tablo 4.3’de sporcuların sportif faaliyetlerde İslam dini etki ölçeği alt boyut puanlarının spor branşlarına göre karşılaştırılmasında kullanılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları yer almaktadır. Analiz sonucunda spor branşlarına göre kıyafet ve karşı cins alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir (p<.05). Farklılığın kaynağını tespit etmek için yapılan Post Hoc (LSD) testi sonuçlarına göre; kıyafet alt boyutunda; açık alan takım branşları, raket sporları, rekreasyon ve doğa sporları branşlarındaki sporcularının ortalamasının salon takım branşı sporcularına göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Karşı cins alt boyutunda ise rekreasyon ve doğa sporu sporcularının salon takım sporu sporcularına göre, raket sporları ve rekreasyon ve doğa sporları sporcularının ise bireysel ve takım sporu sporcularının puanlarına göre istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksektir. Öte yandan katılım, motivasyon, otokontrol ve ahlak alt boyutlarında ise istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar elde edilememiştir (p>.05).

Tablo 4.4: Sporcuların sportif faaliyetlerde İslam dini etki ölçeği alt boyut puanları ile spor yaşları arasındaki ilişki sonuçları.

	Katılım	Motivasyon	Otokontrol	Ahlak	Kıyafet	Karşı cins
Spor yaşı	r	,02	-,06	-,14**	-,16**	-,13**
	p	,63	,06	,00	,00	,00

(p<.05)

Tablo 4.4’de sporcuların sportif faaliyetlerde İslam dini etki ölçeği alt boyut puanları ile spor yaşları arasındaki ilişki sonucunu gösteren pearson korelasyon analizi yer almaktadır. Analiz sonucunda sporcuların spor yaşları ile otokontrol ($r=-.14$), ahlak ($r=-.16$), kıyafet ($r=-.13$) ve karşı cins ($r=-.13$) alt boyutları arasında negatif yönde düşük düzeyde anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir ($p<.05$). Öte yandan spor yaşı ile katılım ve motivasyon alt boyutları arasında anlamlı ilişkiler elde edilememiştir ($p>.05$).

Tablo 4.5: Sporcuların sportif faaliyetlerde İslam dini etki ölçeği alt boyut puanları ile gelir arasındaki ilişki sonuçları.

		Katılım	Motivasyon	Otokontrol	Ahlak	Kıyafet	Karşı cins
Gelir	r	-,01	,04	-,04	,02	,05	,08*
	p	,66	,25	,25	,57	,11	,02

Tablo 4.5’de sporcuların sportif faaliyetlerde İslam dini etki ölçeği alt boyut puanları ile gelirleri arasındaki ilişki sonucunu gösteren pearson korelasyon analizi yer almaktadır. Analiz sonucunda sporcuların gelirleri ile karşı cins ($r=.08$) alt boyutu arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı ilişki tespit edilmiştir ($p<.05$). Öte yandan gelir ile katılım, motivasyon, otokontrol, ahlak ve kıyafet arasında anlamlı ilişkiler elde edilememiştir ($p>.05$).

Tablo 4.6: Sporcuların sportif faaliyetlerde İslam dini etki ölçeği alt boyut puanlarının antrenman yapma sıklığına göre karşılaştırma sonuçları.

		n	\bar{X}	ss	sd	F	p	Fark
Katılım	1) Her gün	155	3,36	1,27	4,941	3,24	,01	2>3
	2) Haftada birkaç kez	321	3,60	1,09				
	3) Haftada bir kez	133	3,23	1,09				
	4) Ayda birkaç kez	188	3,43	1,13				
	5) Yılda birkaç kez	149	3,59	1,12				
Motivasyon	1) Her gün	155	3,69	,98	4,941	3,37	,01	4>1
	2) Haftada birkaç kez	321	3,90	,69				
	3) Haftada bir kez	133	3,72	,77				
	4) Ayda birkaç kez	188	3,94	,71				
	5) Yılda birkaç kez	149	3,78	,86				
Otokontrol	1) Her gün	155	3,70	1,18	4,941	3,44	,01	2,4,5>1
	2) Haftada birkaç kez	321	4,01	,86				
	3) Haftada bir kez	133	3,89	,81				
	4) Ayda birkaç kez	188	4,00	,93				
	5) Yılda birkaç kez	149	4,02	,95				
Ahlak	1) Her gün	155	3,73	1,06	4,941	4,70	,00	2,4>1 2>5
	2) Haftada birkaç kez	321	4,04	,81				
	3) Haftada bir kez	133	3,92	,76				
	4) Ayda birkaç kez	188	4,00	,73				
	5) Yılda birkaç kez	149	3,80	,94				

Tablo 4.6: (Devamı)

Kıyafet	1) Her gün	155	2,75	1,04	4,941	2,97	,02	2,3>1
	2) Haftada birkaç kez	321	3,09	1,11				
	3) Haftada bir kez	133	3,11	1,11				
	4) Ayda birkaç kez	188	3,07	1,05				
	5) Yılda birkaç kez	149	2,97	1,21				
Karşı cins	1) Her gün	155	2,52	1,19	4,941	3,20	,01	3,4>1
	2) Haftada birkaç kez	321	2,81	1,19				
	3) Haftada bir kez	133	2,92	1,12				
	4) Ayda birkaç kez	188	2,91	1,27				
	5) Yılda birkaç kez	149	2,67	1,25				

(p<.05)

Tablo 4.6’da sporcuların sportif faaliyetlerde İslam dini etki ölçeği alt boyut puanlarının antrenman sıklığına göre karşılaştırılmasında kullanılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları yer almaktadır. Analiz sonucunda antrenman sıklığına göre katılım, motivasyon, otokontrol, ahlak, kıyafet ve karşı cins alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir (p<.05). Farklılığın kaynağını tespit etmek için yapılan Tukey Post Hoc (HSD) testi sonuçlarına göre katılım alt boyutunda; haftada birkaç kez antrenman yapanların haftada bir kez antrenman yapanlara göre, motivasyon alt boyutunda; ayda birkaç kez antrenman yapanlar her gün antrenman yapanlara göre, otokontrol alt boyutunda haftada, ayda ve yılda birkaç kez antrenman yapanların her gün antrenman yapanlara göre, ahlak alt boyutunda; haftada birkaç kez antrenman yapanların her gün ve yılda birkaç kez antrenman yapanlara göre ve ayda birkaç kez antrenman yapanların her gün yapanlara göre, kıyafet alt boyutunda; haftada birkaç kez ve haftada bir kez antrenman yapanların her gün antrenman yapanlara göre, karşı cins alt boyutunda; haftada bir kez ve ayda birkaç kez antrenman yapanların her gün antrenman yapanların puanlarına göre istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksektir.

Tablo 4.7: Sporcuların sportif faaliyetlerde İslam dini etki ölçeği alt boyut puanlarının branşta en yüksek derecelere göre karşılaştırma sonuçları.

		n	\bar{X}	ss	sd	F	p	Fark
Katılım	1) Milli	89	3,20	1,28	3,942	2,16	,09	
	2) Türkiye şampiyonu	104	3,41	1,15				
	3) Dünya şampiyonu	34	3,43	1,17				
	4) Diğer	719	3,52	1,11				
Motivasyon	1) Milli	89	3,60	,99	3,942	3,58	,01	4>1
	2) Türkiye şampiyonu	104	3,74	,83				
	3) Dünya şampiyonu	34	3,86	,83				
	4) Diğer	719	3,87	,75				
Otokontrol	1) Milli	89	3,70	1,14	3,942	5,43	,00	4>1,2
	2) Türkiye şampiyonu	104	3,70	1,09				
	3) Dünya şampiyonu	34	3,96	1,24				
	4) Diğer	719	4,01	,87				
Ahlak	1) Milli	89	3,72	1,08	3,942	3,57	,01	4>1
	2) Türkiye şampiyonu	104	3,78	,99				
	3) Dünya şampiyonu	34	3,87	1,04				
	4) Diğer	719	3,97	,80				
Kıyafet	1) Milli	89	2,94	1,08	3,942	1,17	,31	
	2) Türkiye şampiyonu	104	2,85	1,21				
	3) Dünya şampiyonu	34	3,14	1,07				
	4) Diğer	719	3,04	1,10				
Karşı cins	1) Milli	89	2,93	1,17	3,942	,62	,59	
	2) Türkiye şampiyonu	104	2,72	1,31				
	3) Dünya şampiyonu	34	2,69	1,20				
	4) Diğer	719	2,77	1,20				

(p<.05)

Tablo 4.7’de sporcuların sportif faaliyetlerde İslam dini etki ölçeği alt boyut puanlarının branşta elde edilen en yüksek dereceye göre karşılaştırılmasında kullanılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları yer almaktadır. Analiz sonucunda branşta elde edilen en yüksek dereceye göre motivasyon, otokontrol ve ahlak alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir (p<.05). Farklılığın kaynağını tespit etmek için yapılan Tukey Post Hoc (HSD) testi sonuçlarına göre motivasyon ve ahlak alt boyutlarında branşlarında diğer dereceye sahip olanların milli sporculuk derecesini elde edenlere göre; otokontrol alt boyutunda ise branşlarında diğer dereceye sahip olanların hem milli sporculuk hem de Türkiye şampiyonasında dereceye girenlerin puanlarına göre istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksektir.

Tablo 4.8: Sporcuların sportif faaliyetlerde İslam dini etki ölçeği alt boyut puanlarının dindarlık düzeylerine göre karşılaştırma sonuçları.

		n	\bar{X}	ss	sd	F	p	Fark
Katılım	1) Çok dindar	66	3,54	1,40	3,942	7,809	,000	2>3,4
	2) Dindar	575	3,60	1,13				
	3) Az dindar	256	3,25	1,00				
	4) Dindar değil	49	3,07	1,27				
Motivasyon	1) Çok dindar	66	4,36	,64	3,942	79,321	,000	1>,2,3,4 2>3,4 3>4
	2) Dindar	575	4,00	,69				
	3) Az dindar	256	3,51	,70				
	4) Dindar değil	49	2,74	,96				
Otokontrol	1) Çok dindar	66	4,40	,74	3,942	36,973	,000	1>,2,3,4 2>3,4 3>4
	2) Dindar	575	4,10	,80				
	3) Az dindar	256	3,65	1,02				
	4) Dindar değil	49	3,04	1,34				
Ahlak	1) Çok dindar	66	4,36	,81	3,942	49,746	,000	1>,2,3,4 2>3,4 3>4
	2) Dindar	575	4,07	,74				
	3) Az dindar	256	3,68	,81				
	4) Dindar değil	49	2,86	1,27				
Kıyafet	1) Çok dindar	66	3,83	1,03	3,942	64,853	,000	1>,2,3,4 2>3,4 3>4
	2) Dindar	575	3,25	,98				
	3) Az dindar	256	2,49	1,04				
	4) Dindar değil	49	1,96	1,18				
Karşı cins	1) Çok dindar	66	3,52	1,25	3,942	47,216	,000	1>,2,3,4 2>3,4 3>4
	2) Dindar	575	3,00	1,14				
	3) Az dindar	256	2,28	1,11				
	4) Dindar değil	49	1,74	,92				

(p<.05)

Tablo 4.8’de sporcuların sportif faaliyetlerde İslam dini etki ölçeği alt boyut puanlarının dindarlık düzeylerine göre karşılaştırılmasında kullanılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları yer almaktadır. Analiz sonucunda dindarlık düzeylerine göre katılım, motivasyon, otokontrol, ahlak, kıyafet ve karşı cins alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir (p<.05). Farklılığın kaynağını tespit etmek için yapılan Tukey Post Hoc (HSD) testi sonuçlarına göre; katılım alt boyutunda dindarların az dindar ve dindar olmayanlara göre; motivasyon, otokontrol, ahlak, kıyafet ve karşı cins alt boyutlarında ise çok dindarların dindar, az dinler ve dindar olmayanlara göre; dindarların az dindar ve dindar olmayanlara göre; az dindarların dindar olmayanlara göre puan ortalaması istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksektir.

Tablo 4.9: Sporcuların sportif faaliyetlerde İslam dini etki ölçeği alt boyut puanlarının dini eğitim alma durumlarına göre karşılaştırma sonuçları.

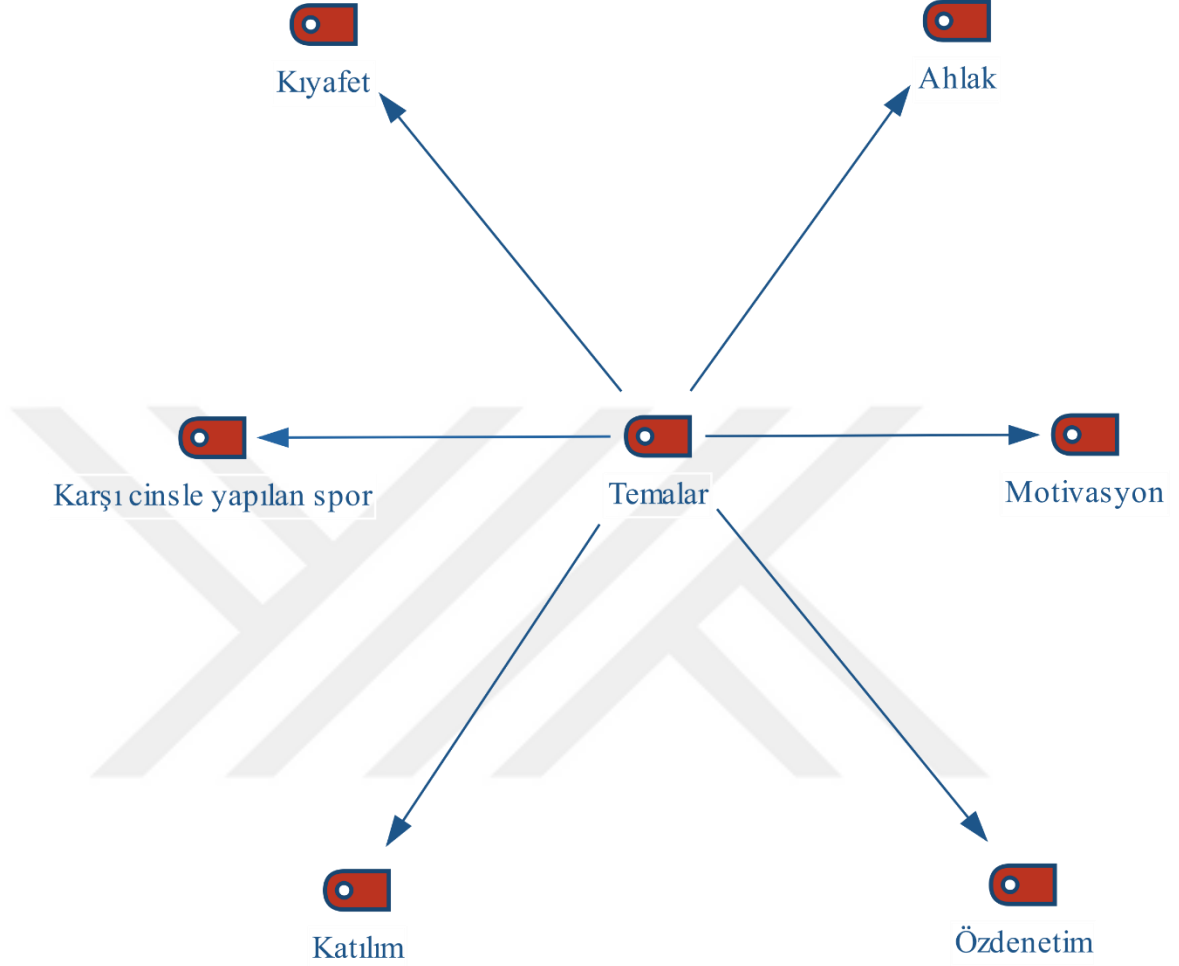
	Dini Eğitim	n	\bar{X}	ss	sd	t	p
Katılım	Evet	820	3,46	1,14	944	-,51	,60
	Hayır	126	3,52	1,11			
Motivasyon	Evet	820	3,83	,78	944	-,20	,84
	Hayır	126	3,84	,86			
Otokontrol	Evet	820	3,95	,94	944	,40	,68
	Hayır	126	3,91	,97			
Ahlak	Evet	820	3,92	,86	944	-,16	,87
	Hayır	126	3,94	,84			
Kıyafet	Evet	820	3,01	1,11	944	-,35	,72
	Hayır	126	3,05	1,09			
Karşı cins	Evet	820	2,78	1,21	944	,41	,68
	Hayır	126	2,73	1,19			

(p<.05)

Tablo 4.9’da sporcuların sportif faaliyetlerde İslam dini etki ölçeği alt boyut puanlarının dini eğitim alma durumlarına göre karşılaştırılmasında kullanılan bağımsız gruplar t-testi sonuçları yer almaktadır. Analiz sonucunda ölçek alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar tespit edilememiştir (p>.05).

4.2. Araştırmanın Nitel Bulgularına Ait Veriler

Tablo 4.10: Araştırmanın nitel bulgularına ait temalar.

Araştırma kapsamında yapılan görüşmelerden elde edilen veriler 6 tema etrafında toplanmıştır. Bu temalar; Katılım, Özdenetim, Motivasyon, Ahlak, Kıyafet ve Karşı cinsle yapılan spor'dur.

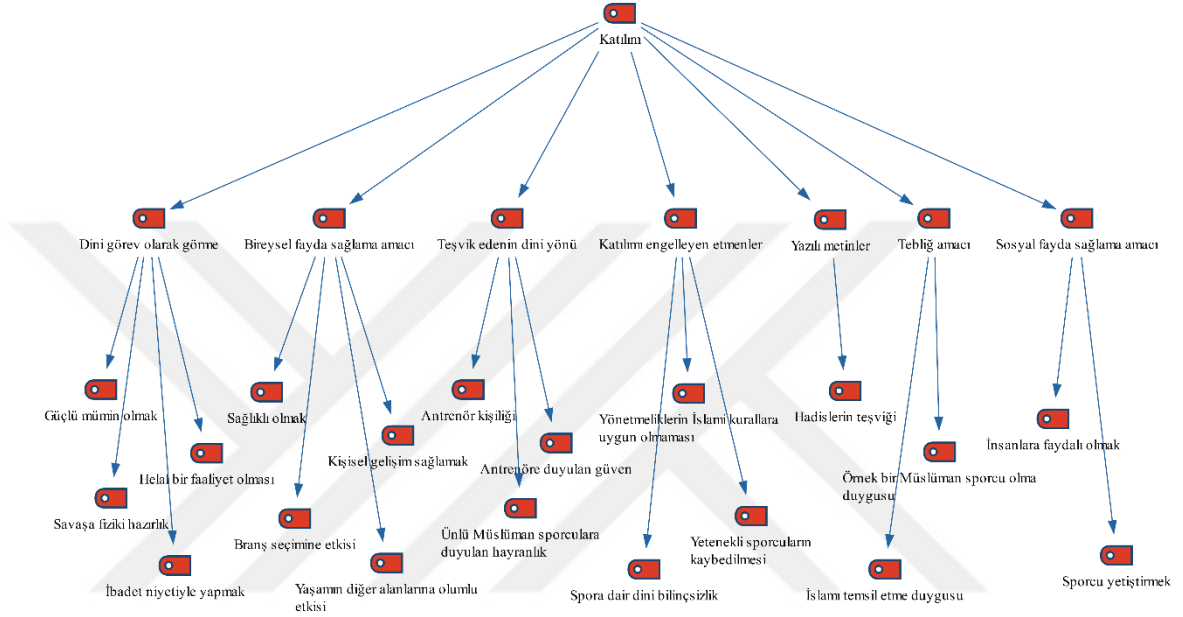
Tablo 4.11: Katılımcıların temalara göre yoğunluk kazanan görüşleri.

Kod Sistemi	K 1:	K 2:	K 3:	K 4:	K 5:	K 6:	K 7:	K 8:	K 9:	K 10:	K 11:	K 12:	K 13:	K 14:	K 15:
> Katılım	■						■			■				■	
> Motivasyon	■												■		■
> Özdenetim															
> Ahlak															
> Kıyafet									■						
> Karşı cinsle yapılan spor															

Katılımcılarda K1, K7, K10, K13 ve K14'ün yoğun olarak "katılım"; K9'un kıyafet; K1', K13 ve K15'in "motivasyon" temalarına yoğun olarak görüş bildirdikleri tespit

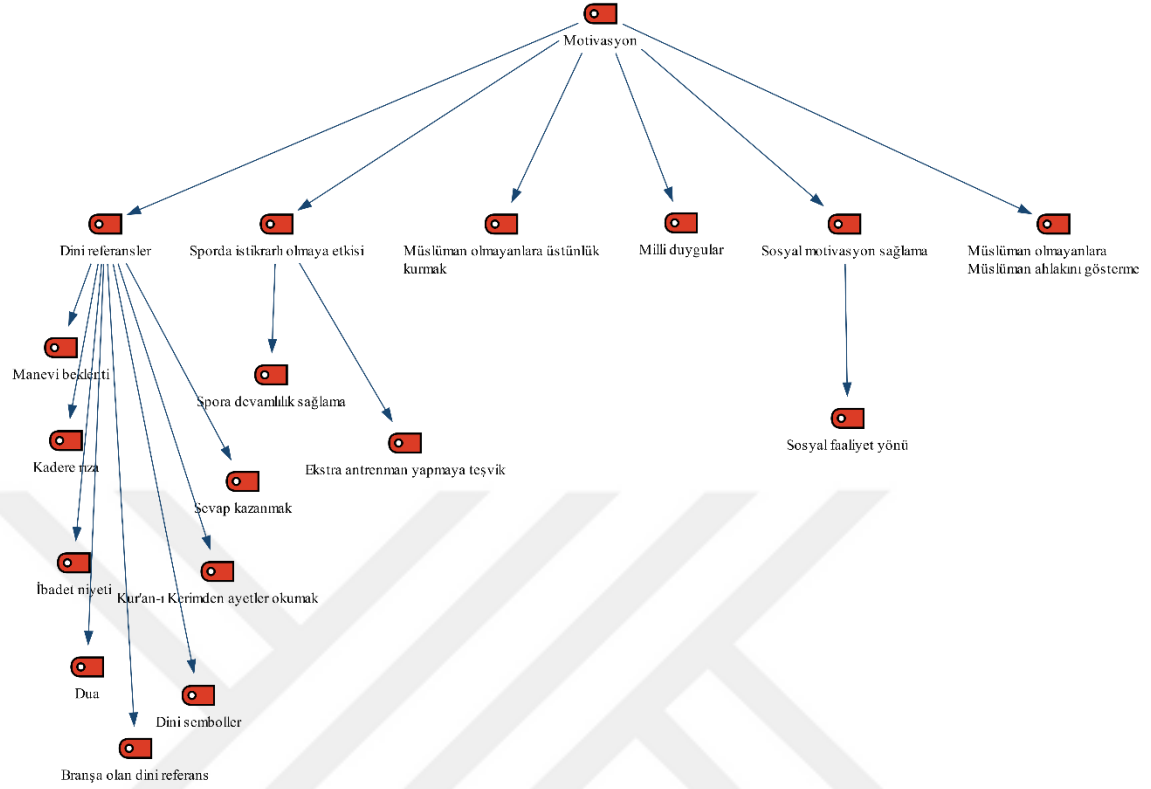
edilmiştir. Tablo 4.11 incelendiğinde K2 ve K3'ün tüm temalara benzer yoğunlukta, K4'ün katılım ve karşı cinsle yapılan spor temasına orta yoğunlukta, K5'in katılım ve ahlak temasına orta yoğunlukta K6'nın motivasyon, ahlak ve özdenetim temalarına düşük yoğunlukta görüş bildirdikleri tespit edilmiştir.

Tablo 4.12: Araştırma kapsamındaki görüşlerden elde edilen verilere göre katılımcıların “katılım” temasına verdiği cevaplardan oluşan kategori ve kodlar.

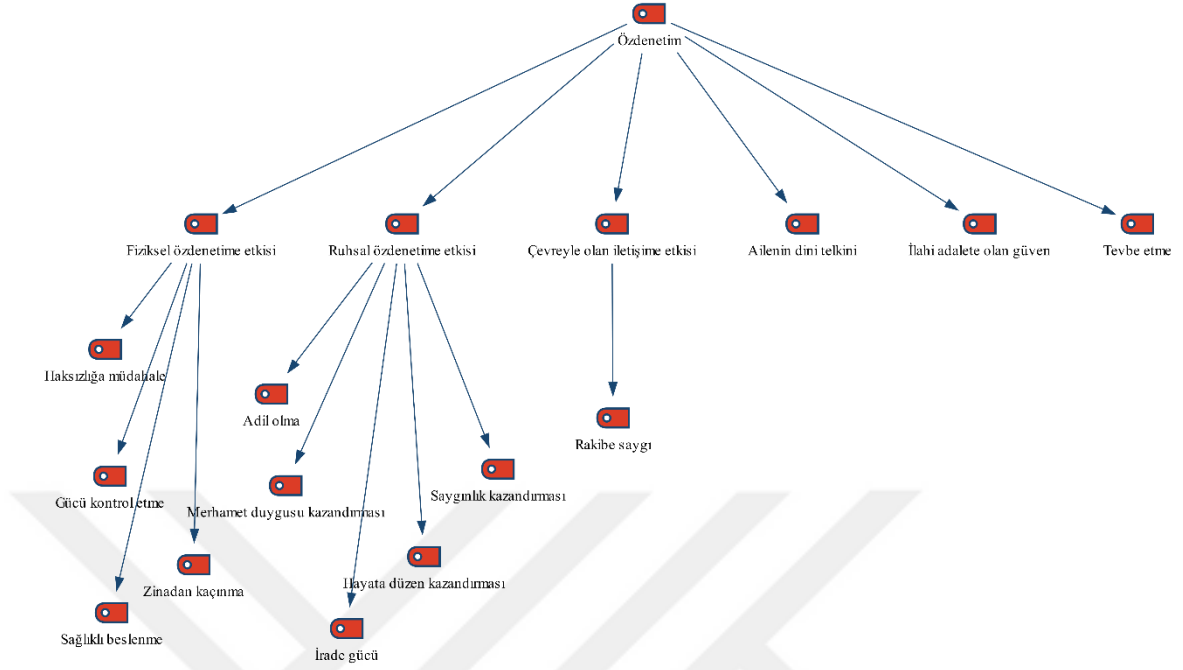
Tablo 4.12'ye göre yapılan görüşmeler neticesinde elde edilen verilere kapsamında “katılım” teması altında, Dini görev olarak görme kategorisinde; güçlü mümin olmak, helal bir faaliyet olması, savaşa fiziki hazırlık, ibadet niyetiyle yapılması kodları oluşmuştur. Bireysel fayda sağlama kategorisi altında; sağlıklı olmak, kişisel gelişim sağlamak, branş seçimine etkisi, yaşamın diğer alanlarına olan olumlu katkısı kodları oluşmuştur. Teşvik edenin dini yönü kategorisi altında; Antrenörün kişiliği, antrenöre duyulan güven ve ünlü müslüman sporculara duyulan güven kodları oluşmuştur. Katılımı engelleyen etmenler kategorisinde; yönetmeliklerin İslami kurallara uygun olmaması, spora dair dini bilinçsizlik ve yetenekli sporcuların kaybedilmesi kodları oluşmuştur. Yazılı metinler kategorisi altında hadislerin teşviği kodu oluşmuştur. Tebliğ amacı kategorisi altında; örnek bir müslüman sporcu olma duygusu ve İslamı temsil etme duygusu kodları oluşmuştur. Sosyal fayda sağlama kategorisi altında; insanlara faydalı olma ve sporcu yetiştirme kodları oluşmuştur.

Tablo 4.13: Araştırma kapsamındaki görüşlerden elde edilen verilere göre katılımcıların “motivasyon” temasına verdiği cevaplardan oluşan kategori ve kodlar.

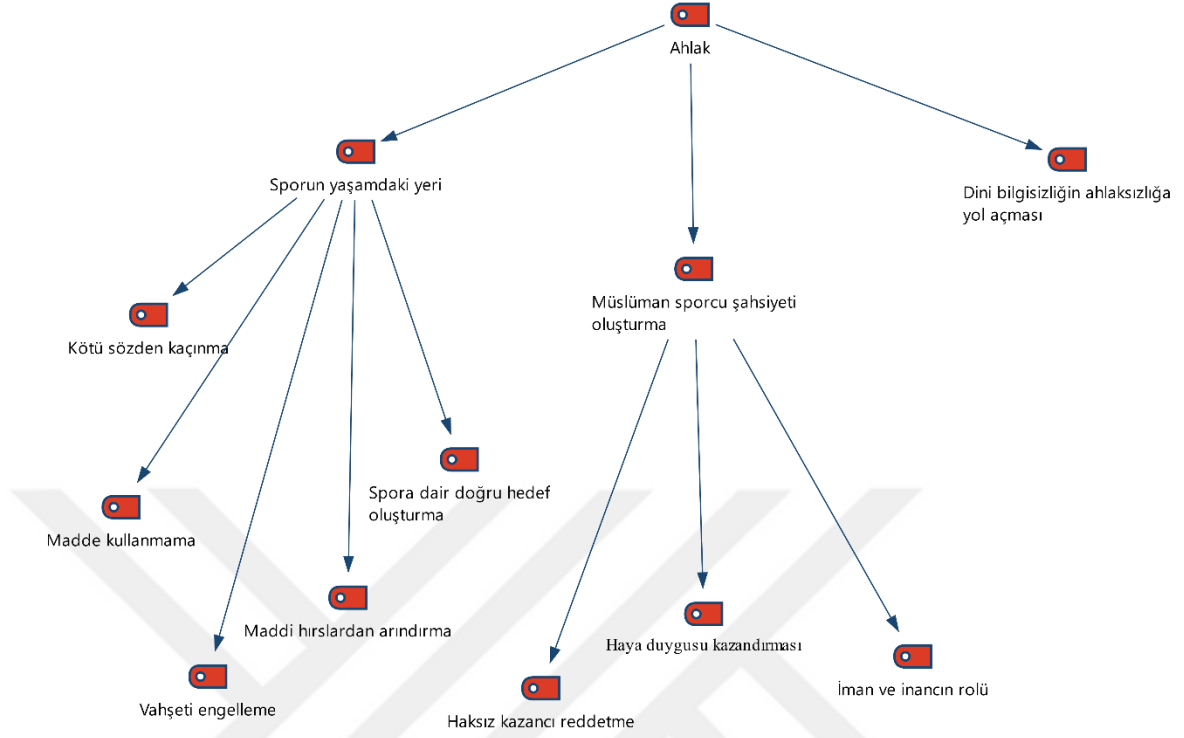
Tablo 4.13' e göre yapılan görüşmelerde elde edilen veriler kapsamında “motivasyon” teması altında, katılımcıların yoğun olarak “dini referanslar” kategorisinde oluşan kodlara ilişkin görüş bildirdikleri tespit edilmiştir. Dini referanslar kategorisi altında, manevi beklenti, kadere rıza, ibadet niyeti, dua, branşa olan dini referans, dini semboller, Kur'an-ı Kerimden ayetler okumak ve sevap kazanmak kodları oluşmuştur. Sporda istikrarlı olmaya etkisi kategorisi altında; spora devamlılık sağlama ve ekstra antrenman yapmaya teşvik kodları oluşmuştur. Sosyal motivasyon sağlama kategorisi altında sosyal faaliyet yönü kodu oluşmuştur. Motivasyon teması altında; Müslüman olmayanlara üstünlük kurmak, milli duygular, Müslüman olmayanlara Müslüman ahlakını gösterme, oluşan diğer kategorilerdir.

Tablo 4.14: Araştırma kapsamındaki görüşlerden elde edilen verilere göre katılımcıların “özdenetim” temasına verdiği cevaplardan oluşan kategori ve kodlar.

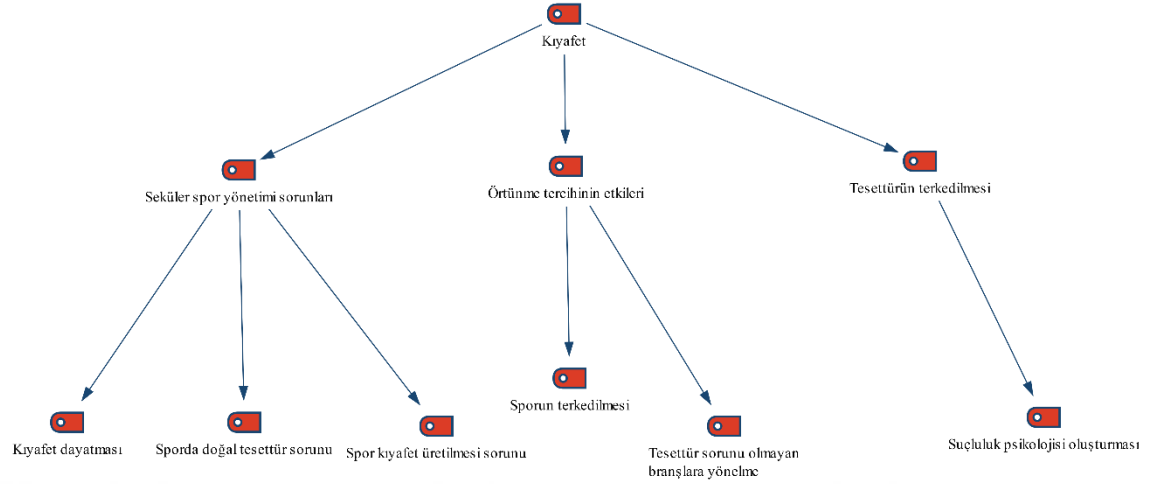
Tablo 4.14'e göre yapılan görüşmelerde elde edilen veriler kapsamında “özdenetim” teması altında, katılımcıların fiziksel ve ruhsal özdenetim kategorilerine ilişkin yoğun görüş bildirdikleri tespit edilmiştir. Fiziksel özdenetime etkisi kategorisine ilişkin; haksızlığa müdahale, gücü kontrol etme, sağlıklı beslenme ve zinadan kaçınma kodları oluşmuştur. Ruhsal özdenetime etkisi kategorisi altında; adil olma, merhamet duygusu kazandırması, irade gücü, hayata düzen kazandırması ve saygınlık kazandırması kodları oluşmuştur. Çevreyle olan iletişime etkisi kategorisi altında ise rakibe saygı kodu oluşmuştur. Özdenetim teması altında; ailenin dini telkini, ilahi adalete olan güven ve tevbe etmek oluşan diğer kategorilerdir.

Tablo 4.15: Araştırma kapsamındaki görüşlerden elde edilen verilere göre katılımcıların “ahlak” temasına verdiği cevaplardan oluşan kategori ve kodlar.

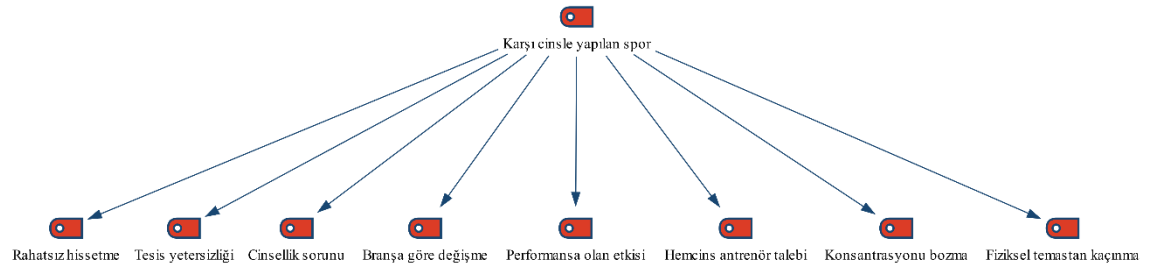
Tablo 4.15’e göre yapılan görüşmelerde elde edilen veriler kapsamında “ahlak” teması altında, katılımcıların yoğun olarak sporun yaşamdaki yeri ve Müslüman sporcu şahsiyeti kategorilerine ilişkin görüş bildirdikleri tespit edilmiştir. Sporun yaşamdaki yeri kategorisi altında; kötü sözden kaçınma, madde kullanma, vahşeti engelleme, maddi hırslardan arındırma, spora dair doğru hedef kodları oluşmuştur. Müslüman sporcu şahsiyeti kategorisi altında; haksız kazancı reddetme, hayâ duygusu kazandırması ve iman ve inancın rolü kodları oluşmuştur. Ahlak teması altında oluşan diğer bir kategori ise dini bilgisizliğin ahlaksızlığa yol açması kategorisi oluşmuştur.

Tablo 4.16: Araştırma kapsamındaki görüşlerden elde edilen verilere göre katılımcıların “kiyafet” temasına verdiği cevaplardan oluşan kategori ve kodlar.

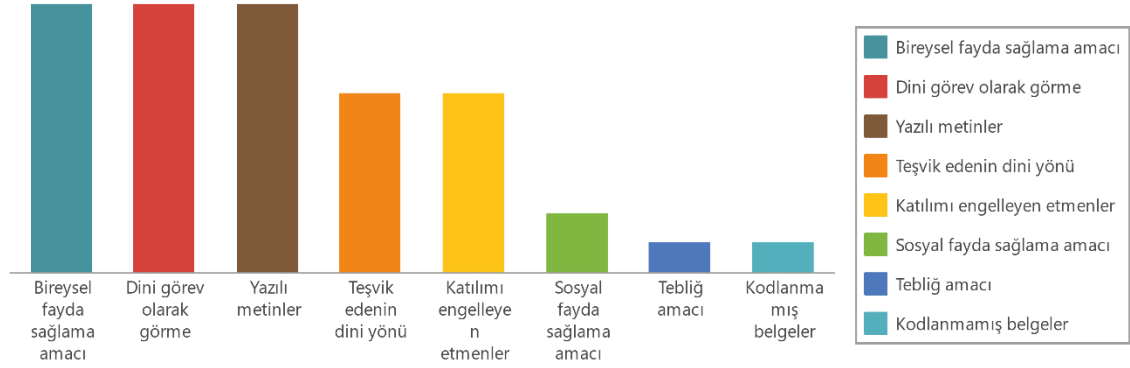
Tablo 4.16’ya göre yapılan görüşmelerde elde edilen veriler kapsamında “kiyafet” teması altında, katılımcıların, seküler spor yönetimi sorunları kategorisi altında; kıyafet dayatması, sporda doğal tesettür sorunu ve spor kıyafet üretilmesi sorunu kodları oluşmuştur. Örtünme tercihinin etkileri kategorisi altında; sporun terkedilmesi ve tesettür sorunu olmayan branşlara yönelme kodu oluşmuştur. Tesettürün terkedilmesi kategorisi altında ise suçluluk psikolojisi kodu oluşmuştur.

Tablo 4.17: Araştırma kapsamındaki görüşlerden elde edilen verilere göre katılımcıların “karşı cinsle yapılan spor” temasına verdiği cevaplardan oluşan kategori ve kodlar.

Tablo 4.17’ ye göre yapılan görüşmelerde elde edilen veriler kapsamında “karşı cinsle yapılan spor” teması altında, katılımcıların; rahatsız hissetme, tesis yetersizliği, cinsellik sorunu, branşa göre değişme, performansa olan etkisi, hemcins antrenör talebi, konsantrasyonu bozması ve fiziksel temastan kaçınma kategorilerinde görüş bildirdikleri tespit edilmiştir.

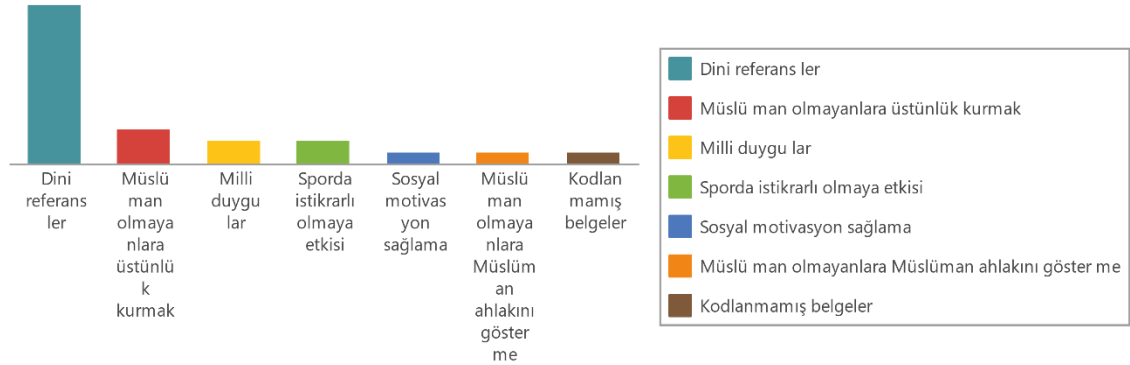
Tablo 4.18: Araştırma kapsamında katılımcıların “katılım” temasına ilişkin görüşlerinden oluşan kategoriler

[Katılımcıların "katılım" temasına ilişkin görüşlerinden oluşan kategoriler]

Tablo 4.18'e göre katılımcıların “katılım” temasına ilişkin görüşlerinden oluşan kategorileri yansıtmaktadır. Buna göre; katılımcıların yoğun olarak bireysel fayda sağlama amacı, dini görev olarak görme ve yazılı metinler kategorilerinde görüş bildirdikleri tespit edilmiştir. Katılımcıların teşvik edenin dini yönü ve katılımı engelleyen etmenler kategorilerinde orta yoğunlukta; sosyal fayda sağlama amacı ve tebliğ amacı kategorilerinde ise düşük yoğunlukta görüş bildirdikleri görülmüştür.

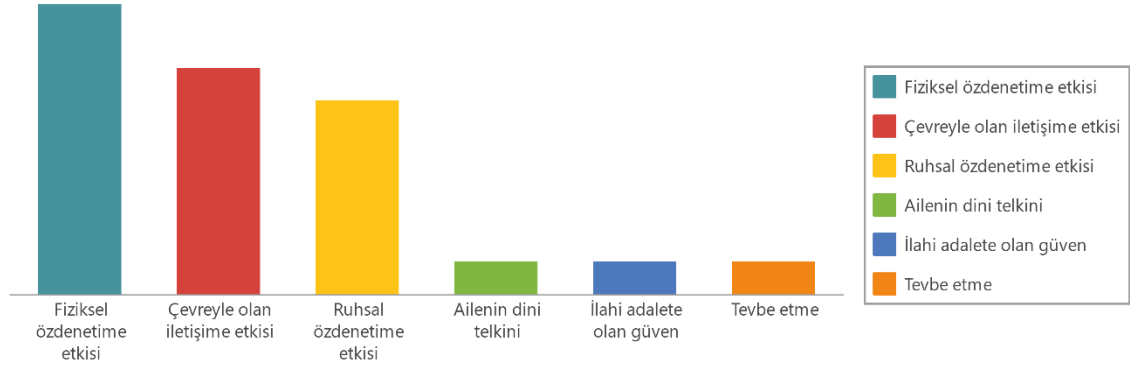
Tablo 4.19: Araştırma kapsamında katılımcıların “motivasyon” temasına ilişkin görüşlerinden oluşan kategoriler

[Katılımcıların "motivasyon" temasına ilişkin görüşlerinden oluşan kategoriler]

Tablo 4.19'a göre katılımcıların “motivasyon” temasına ilişkin görüşlerinden oluşan kategorileri yansıtmaktadır. Buna göre; katılımcıların yoğun olarak; dini referansler kategorisinde görüş bildirdikleri tespit edilmiştir. Aynı zamanda katılımcıların müslüman olmayanlara üstünlük kurmak, milli duygular, sporda istikrarlı olmaya etkisi, sosyal motivasyon sağlama, Müslüman olmayanlara Müslüman ahlakını gösterme kategorilerinde düşük yoğunlukta görüş bildirdikleri tespit edilmiştir.

Tablo 4.20: Araştırma kapsamında katılımcıların “özdenetim” temasına ilişkin görüşlerinden oluşan kategoriler

[Araştırma kapsamında katılımcıların “özdenetim” temasına ilişkin görüşlerinden oluşan kategoriler]

Tablo 4.20’ye göre katılımcıların “özdenetim” temasına ilişkin görüşlerinden oluşan kategorileri yansıtmaktadır. Buna göre; katılımcıların yoğun olarak; fiziksel özdenetime etkisi, çevreyle olan iletişime etkisi ve ruhsal özdenetime etkisi kategorilerinde görüş bildirdikleri tespit edilmiştir. Ayrıca katılımcıların ailenin dini telkini, ilahi adalete olan güven ve tevbe etme kategorilerinde de düşük yoğunlukta görüş bildirdikleri görülmüştür.

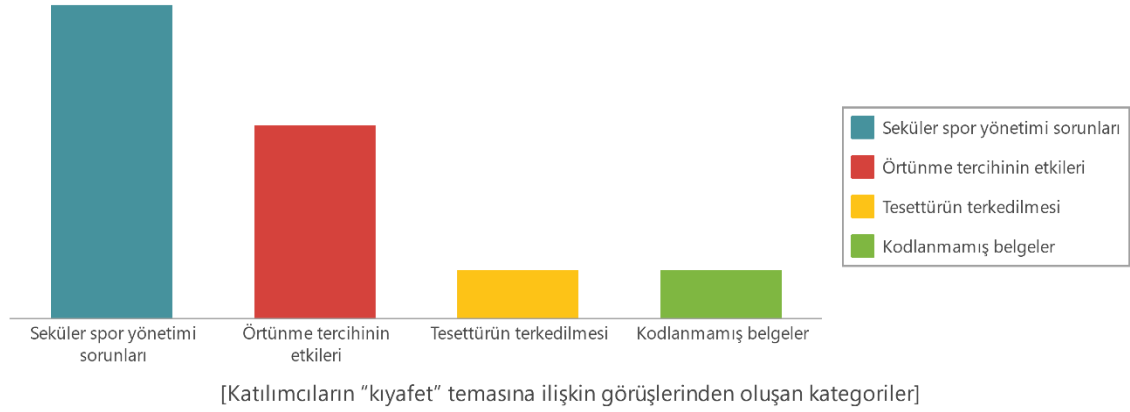
Tablo 4.21: Araştırma kapsamında katılımcıların “ahlak” temasına ilişkin görüşlerinden oluşan kategoriler

[Katılımcıların “ahlak” temasına ilişkin görüşlerinden oluşan kategoriler]

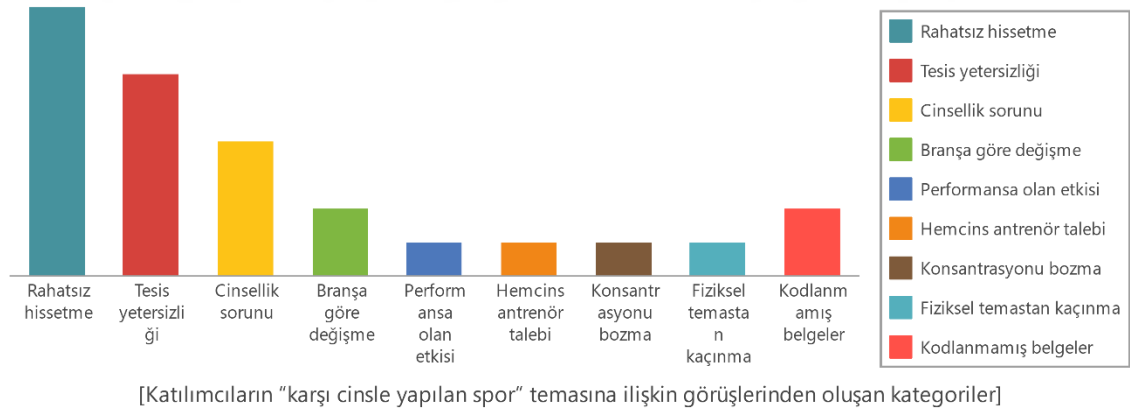
Tablo 4.21’e göre katılımcıların “ahlak” temasına ilişkin görüşlerinden oluşan kategorileri yansıtmaktadır. Buna göre: katılımcıların yoğun olarak Müslüman sporcu şahsiyeti oluşturma ve sporun yaşamdaki yeri kategorilerine görüş bildirdikleri tespit edilmiştir. Ayrıca katılımcıların dini bilgisizliğin ahlaksızlığa yol açması kategorisinde düşük yoğunlukta görüş bildirdikleri görülmüştür.

Tablo 4.22: Araştırma kapsamında katılımcıların “kıyafet” temasına ilişkin görüşlerinden oluşan kategoriler

Tablo 4.22’ye göre katılımcıların “kıyafet” temasına ilişkin görüşlerinden oluşan kategorileri yansıtmaktadır. Buna göre: katılımcıların yoğun olarak, seküler spor yönetimi sorunları kategorisinde, orta yoğunlukta örtünme tercihinin etkileri kategorisinde ve düşük yoğunlukta tesettürün terkedilmesi kategorisinde görüş bildirdikleri görülmüştür.

Tablo 4.23: Araştırma kapsamında katılımcıların “karşı cinsle yapılan spor” temasına ilişkin görüşlerinden oluşan kategoriler

Tablo 4.23’e göre katılımcıların “karşı cinsle yapılan spor” temasına ilişkin görüşlerinden oluşan kategorileri yansıtmaktadır. Buna göre: katılımcıların yoğun olarak rahatsız hissetme kategorisinde görüş bildirdikleri tespit edilmiştir. Ayrıca tesis yetersizliği ve cinsellik sorunu kategorilerinde; düşük yoğunlukta ise branşa göre değişme, performansa olan etkisi, hemcins antrenör talebi, konsantrasyonu bozma ve fiziksel temastan kaçınma kategorilerinde görüş bildirdikleri görülmüştür.

BÖLÜM 5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırma kapsamında elde edilen bulguların istatistiksel analiz sonuçları literatür ışığında tartışılmış ve bu bulgulara ait yorum ve sonuçlara yer verilmiştir.

5.1. Tartışma

Sporcuların sportif faaliyetlerinde İslam Dininin etkisinin incelendiği çalışmanın bu bölümünde, çalışma kapsamında elde edilen bulguların istatistiksel analiz sonuçları tartışılmış, bulgulara ait sonuç ve önerilere yer verilmiştir. Literatürde sporcuların sportif faaliyetlerinde İslam Dininin etkisine ilişkin doğrudan bir çalışma bulunmadığından bu çalışmada elde edilen bulguların benzer sayılabilecek diğer çalışmalarla karşılaştırması yapılamamıştır. Tartışmada kullanılan literatür temelli karşılaştırmalar kavramsal çerçeveye ilişkindir. Bu noktada benzer çalışmalar farklı bölgelerde, farklı örneklerle ve farklı yöntemlerle yapılabilir.

5.1.1. Araştırmanın birinci alt problemine ilişkin tartışma

SFİDEÖ alt boyut puanlarının cinsiyete göre karşılaştırılmasında “otokontrol” ve “ahlak” alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Her iki alt boyutta da kadın sporcuların puan ortalamaları erkek sporculara göre anlamlı derecede yüksektir. Spor faaliyetlerinde sporcular fiziki veya zihni yönden bir rekabet ortamındadır. Genelde bireysel sporlarda oyun kuralları gereği rakiple olan fiziki temas daha fazladır. Takım sporlarında da kurallar el verdiği ölçüde fiziki temas gerçekleşmektedir. Spor faaliyetlerinde fiziki temasın sporcular tarafından oyun kuralları içinde veya dışında kontrol edilemediği anlar ortaya çıkabilmektedir. Bu durumda sporcuların birbirlerine, hakeme veya seyircilere yönelik fiziki veya sözlü kontrolsüzlükleri olabildiği gibi sporcunun kontrolsüz tutum ve davranışı kendine yansıttığı durumlar da gerçekleşebilmektedir. Literatür incelendiğinde çalışmanın bu alt

problemine ilişkin sonucu destekleyen araştırmaların varlığı göze çarpmaktadır. Erşan ve diğerlerinin (2009, ss. 231-238) yapmış oldukları bir araştırmada sportif faaliyetlerde kadınların erkek sporculardan daha kontrollü tutum ve davranışlarda bulunduğunu belirlemişlerdir. Benzer bir çalışmada Lancelotta ve Vaughn (1989: s. 81) spor faaliyetlerinde erkek sporcuların kadın sporculardan sözel veya fiziki olarak daha saldırgan ve kontrol dışı hareketler sergileyebildiğini tespit etmişlerdir. Esasen günümüzde erkeklerin sadece sporda değil, aynı zamanda ticarete, trafikte veya diğer sosyal ilişkilerin gerçekleştiği ortamlarda da kadınlardan bariz şekilde daha fazla kontrol içermeyen tutum ve davranışlar gerçekleştirdikleri kanaati yaygındır (obanoğlu, 1993, s.16). Bu durum kadın ve erkek arasındaki g ve kuvvet gibi fiziki farklılıklardan kaynaklanabileceği gibi kişilik özellikleri gibi psikolojik faktörler nedeniyle de ortaya çıkabilir. Cinsiyet rolü normlarının etkisi ile gerçekleşen bu farklılık doğumdan hemen sonra çocuğa bir isim verilmesiyle veya alınan kıyafetlerin renginin belirlenmesi gibi iletilerle başlar. Anne-babalar ve toplumun büyük çoğunluğu erkek çocuklarda saldırganlığı, atılganlığı, problemlerin kolayca üstesinden gelebilme becerilerine sahip olmayı v.b.; kız çocuklarda ise, iyi sosyal ilişkiler kurabilmeyi, sempatik olmayı, duygusal olmayı, başkalarının duygularına duyarlı olmayı, sorumluluk sahibi olmayı, edilgenliği v.b. pekiştirmek eğilimindedirler. Erkekler g ve hız gerektiren işlerde veya sporlarda sahip oldukları kas ve kemik yapısının yanında, toplum cinsiyet normları tarafından da buna teşvik edilirler (Kısa, 1999, s. 82). Kadınlarda, erkeklere oranla sportif faaliyetlere katılma daha düşüktür. Bütün dünya leklerinde olduğu gibi ülkemizde de durum aynıdır. Kadınlardaki katılım düşüklüğü, onların fizyolojik özelliklerinden, kültürel baskılardan, erkeklik ve dişilik kavram ve rollerinden kaynaklanmaktadır (Hergüner, 1993, s. 30). Temel ve diğerleri (2006, s. 36) cinsiyete ilişkin inanç ve değerlerin toplumun etkisi ile oluştuğunu eril toplumlarda erkeklik özelliklerinin, dişil toplumlarda ise kadınlık özelliklerinin ön plana çıktığını, dolayısıyla bireylerin toplumun temel değerlerine göre kimliklerini oluşturarak toplumsal rollere uygun şekilde davrandıklarını belirtmektedir. Bu çalışmada kadın ve erkekler arasındaki bu farklılığın ortaya çıkma nedenlerinden birisinin de Müslüman Türk kültür ve geleneklerinin etkisiyle şekillenen cinsiyet normlarından kaynaklandığı

söylenbilir. Hem Kur'ân-ı Kerîm'de hem de hadis-i şeriflerde gerek yaratılış gerekse hak ve sorumluluklar yönünden kadınlar erkeklerle eşit konumda tutulmakla beraber⁵ kadından daha ağır başlı hareket etmesi hususunda vurgular bulunmaktadır. Tüm bu bilgiler ışığında sportif faaliyetlerde kadınların erkeklerden daha otokontrollü olması; Türk toplumunun karakteristik özelliklerinin oluşmasında ve bu etkinin bireylere yansımada İslam dininin büyük etkisini göz önünde bulundurarak, kadınların her sosyal ortamda olduğu gibi sportif faaliyetlerde de kendini daha fazla kontrol edebilen ve daha fazla denetleyebilen özelliklerinin gelişmesine neden olduğu şeklinde yorumlanabilir. Bu çalışmanın nitel verilerini elde etmek amacıyla yapılan görüşmelerde de kadın sporcuların spor faaliyetlerinde deneyimledikleri olumlu yaşantılarda abartılı sevince kaçmama, rakibi incitecek davranışlardan kaçınma gibi ilkelerle hareket etme yoğunluğunun erkeklerden bariz şekilde fazla olduğu göze çarpmaktadır. Aynı şekilde kadın sporcular da sportif faaliyetlerde haksızlığa uğramak gibi olumsuz deneyimler yaşayabilmektedir. Bu tip durumlarda hakkını fiziki veya sözel aşırılıklarda aramak yerine *“hakkın yerini bulacağı inancına”* sahip olma ve *“kadere razı olma”* gibi katılımcı görüşlerinin kristalize olduğu ifadeler, sportif faaliyetlerde kendini kontrol etme veya kendini denetleyebilme yetisinin kadınlarda erkeklerden daha yoğun sahiplenen İslami bir görev kabul edildiği sonucunu ortaya çıkmıştır. Nitekim bu çalışma kapsamında görüşme yapılan katılımcılardan K9 *“...hakkımız yenilerek kaybettiğimizde o hakemlerden bunun çıkacağını ve Rabbimizin bunu ona soracağını biliyorum. Bundan dolayı içim rahat ediyor”* ifadesiyle bu yorumu desteklemektedir. Bu çalışmanın verileri elde edilirken bu ve benzeri türde birçok görüşün varlığı göze çarpmaktadır. Bu durum kadın ve erkeğin farklı fitri özelliklerinin bulunduğunu göstermektedir. Kadınların daha çok; yumuşaklık, zarafet, duyguları derinden yaşama ve şefkat gibi temel özellikleri bulunurken; erkeklerde dirayet, güç, kuvvet ve cesaret gibi yaratılış özelliklerinin varlığı çalışmanın bu bölümündeki farklılığı ortaya koyan temel sebeplerden biri olarak gösterilebilir. Bu noktada; son yıllarda iş yaşamında ortaya çıkan kadının ve erkeğin fitri özelliklerinin geri planda bırakıldığı özellikle kadına da erkeğe benzer görev ve sorumluluklar verilerek onun güç, iktidar, kariyer ve hâkim olma gibi vasıflarla donatılmaya çalışması, tüm meslek gruplarında olabileceği

⁵ Âl-i İmrân 3/195; et-Tevbe 9/71

gibi spor faaliyetlerinde de onları bu fitri özelliklerinin kaybolması tehlikesiyle karşı karşıya bırakabilir.

Sporcular sportif faaliyetin oluşturduğu heyecan türünden duygular eşliğinde bazen kazanmak veya kaybetmek endişesiyle sportif ahlaktan uzak davranışlar gösterebilmektedir. Gürpınar, (2015, ss. 57-64) sporda bazen takımın menfaati için hakeme yalan söylenmesi ve topun sporcunun kendisinden çıktığını söylememesi gibi tutum ve davranışların sporcular tarafından takım menfaati olarak değerlendirilip kabul edilir bir davranış olarak görülebildiğini ifade etmektedir. İslâm dini, bütün hükümlerinde olduğu gibi sporla ilgili hükümlerinde de insana zarar veren, onu zarara uğratan şeyleri yasaklamakta ve buna karşı beden ve ruh açısından insan sağlığına fayda veren şeyleri teşvik etmektedir (Kerim, 2015, s. 220). Sporcular üzerinde İslami bir etki olmaksızın hem kadınların hem de erkeklerin spor faaliyetlerinde ahlaki davranışlardan uzaklaşma düzeylerinin incelendiği bir çalışmada Akoğlu ve diğerleri (2019, s. 8) kadınların sosyal normlara uyum, kurallar, yönetime saygı ve sporda sorumluluklara bağlılık puanları erkeklere göre anlamlı farklılık göstermezken puanlarının erkeklere göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Genç sporcuların ahlaki karar alma tutumlarının araştırıldığı benzer bir çalışmada Yıldız ve diğerleri (2019, s. 107) kadın sporcuların ahlaki karar alma düzeylerini, erkek sporcuların ahlaki karar alma düzeyinden daha yüksek olarak bulunmuştur. Yapan (1992, s.110) bir çalışmasında cinsiyete göre oyun kurallarını çiğneyen ve ahlaki olmayan davranışlarda bulunan sporcuların erkek sporcular olduğunu tespit etmiştir. Çalışmada branş farkı olmaksızın erkek sporcuların kadın sporculara oranla sporcu ahlakıyla bağdaşmayan davranışlara daha fazla başvurdukları vurgulanmıştır. Bu çalışma kapsamında görüşme yapılan katılımcılardan K6 “ *müسابakada rakibine sert fiziki bir müdahale yaptığında onu elinden tutup kaldırdığında onun gönlüne girebilirsin*” ifadesi ile kadın sporcuların konu ile ilgili görüşlerini yansıtmıştır. Bu bilgiler ahlaki kuralları kadınların erkeklerden daha fazla özümseyerek davranışlarına dönüştürdüğü şeklinde yorumlanabilir. Kadınların mizaç olarak erkeklerden daha yumuşak bir karakterle yaratılmaları onların çevreleriyle olan iletişimine de etki edebilmektedir. Bu nedenle kadınlar, spor faaliyetlerinde de rakibe saygı, onlara maddi veya manevi zararda bulunmama, davranışlarıyla çevresindekileri incitmeme gibi melekeleri erkeklerden daha güçlü bir şekilde özümseyerek davranış haline dönüştürebilmektedir. Bu durum bu çalışmanın nitel verilerini elde etmek

amacıyla yapılan görüşmelerin analiz sonuçlarına da yansımıştır. Görüşmelerden elde edilen verilerin desteklediği gibi, erkek sporcuların kadın sporculardan daha yoğun olarak sportif faaliyetin sonucunu kendi lehine çevirmek amacıyla; sportif faaliyetlerde doğru hedef koyamama, haksız kazanç, maddi hırs, madde kullanma, kötü söz kullanma ve vahşi duygularını engelleyememe gibi yanlış birçok farklı gerekçeyi içinde barındıran istenmeyen türden tutum ve davranışlar sergilemeye daha yatkın olduğunu ortaya koymaktadır. Aynı şekilde, dini bilgi, uhrevi endişeler taşıma gibi dini yeterliliğe dair hassasiyetlerin kadın sporcularda erkek sporculara oranla daha belirgin bir şekilde ortaya çıkması ahlak altboyutunun kadın sporcular lehine belirginleşmesine etki ettiği şeklinde yorumlanabilir.

5.1.2. Araştırmanın ikinci alt problemine ilişkin tartışma

Sporcuların sportif faaliyetlerinde İslam dini etki ölçeği alt boyut puanları ile yaşları arasındaki ilişki sonucunda sporcuların yaşları ile motivasyon, ahlak ve kıyafet alt boyutları arasında negatif yönde düşük düzeyde anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Literatürde yaş ve motivasyon arasındaki ilişkiyi açıklayan çalışmaları incelediğimizde; Soyer ve diğerleri (2010, s. 233) tarafından “sporculardaki takım birlikteliği ile başarı motivasyonunun ele alındığı bir çalışmada araştırmaya katılanların yaşları ile motivasyonları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Benzer olarak elit taekwondo sporcularında aile-antrenör-kulüp desteği ve başarı motivasyonu arasındaki ilişkinin incelendiği benzer bir çalışmada Can ve diğerleri (2009, s. 246) başarı motivasyonu ile yaş arasında anlamlı bir ilişki tespit edememiştir. Ural (2008, s. 61)’ın takım performansına etki eden motivasyonel faktörlerin belirlenmesine yönelik yaptığı çalışmanın sonucunda, 5 yıldan az süredir spor yapan sporcular ile 10 yıldan fazla süredir spor yapan sporcuların motivasyon düzeylerinin daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Karabulut ve diğerlerinin (2000, ss. 221-222) yaptığı bir çalışmada ise yüksek deneyime sahip olan sporcuların başarısızlıktan kaçınma güdülerinin, az deneyimli sporculara göre daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Sporcuların spor faaliyetlerinde İslam Dininin etkisinin araştırıldığı bu çalışmada ortaya çıkan sporcuların yaşları ile motivasyon alt boyutu arasında negatif yönde düşük düzeydeki ilişkiye ilişkin motivasyon kavramını ve İslam dininin sporcular üzerindeki motivasyonel etkisinin vurgulanması önem arz etmektedir. Hareket etmek, teşvik etmek

ve harekete geçmek gibi Latince “movere” kelimesinden türeyen (Richard ve diğ., 1975) motivasyon kavramı, insanı çalışmaya sevk etmek, çalışmak için bireyi harekete geçirmek ve isteklendirmek anlamına gelmektedir (Koçel, 2003). İlginin ve hoşlanmanın açığa vurulması durumu olan içsel motivasyon, kişinin kendi dışındaki güçlerle harekete geçirilmesi de dışsal motivasyon olmak üzere ikiye ayrılır (Kreitner ve Kinicki, 2004, s. 276).

Bireyin imanî değerlere sahip, aynı zamanda ibadetlerini devamlı ve düzenli olarak yerine getiren, huzurlu ve mutlu yaşayan bir fert olmasını sağlamak ta ancak dini motivasyonla oluşur. Motivasyon Kur’an-ı Kerim’de de kullanılan bir metottur. Nitekim “Allah’ın insanları dine davet için peygamberler göndermesi, bunun yanında onların mucizevî yönleri insanları inanmaya güdülemeyi amaçlamaktadır” (Alawneh, 2002: ss. 139-140). İnanmak, insan için fitri bir özellik hatta ihtiyaçtır. Ancak dini ihtiyaç olarak hissetmek, tek başına güdülemeye yeterli değildir. Din, birey tarafından ihtiyaçtan öte bir zaruret olarak algılandığı takdirde kişide onun gereklerini yapma isteği uyanır (Karacelil, 2013, 187).

Bu minvalde bu çalışmada elde edilen sporcuların yaşları ile motivasyonları arasındaki negatif yönde ve düşük düzeydeki ilişki, sporcuların belirli bir süreç sonunda sportif doygunluğa ulaşması ve ilk sporculuk yıllarındaki heyecanı ile kıyaslandığında sportif başarıya yönelik motivasyonunda azalmalar göstermesinin mümkün olabileceği şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca yaşın ilerlemesiyle birlikte sporcunun aile, çocuk, sosyal sorumluluklar gibi yeni görevlerinin ortaya çıkması da onun spora dair motivasyonunu olumsuz etkilemiş olabilir. Diğer yandan yaşın ilerlemesi her ne kadar tecrübeyi bariz bir şekilde arttırsa da fiziki güçte yaşanan düşüşler sporcunun başarı motivasyonuna da olumsuz etki edebilmektedir. Bu yüzden yaşlı ilerleyen sporcuların dindarlık düzeyleri artsa bile müsabaka kazanma isteği ve müsabakalardaki hırsı gibi motivasyon kaynaklarını olumsuz etkileyebileceği söylenebilir. Bu çalışmanın nitel boyutundaki katılımcı görüşlerinden elde edilen bulgulara dayanılarak sporcuların müsabakaya çıkmadan önce Kur’an’dan ayetler okuması, dua etmesi, ekstra antrenmanlar yaparak her işte olduğu gibi sporda da devamlılığın sağlanması gibi hususlar sporcuların motivasyonunu arttıran İslami etkiler olarak göze çarparken, sporcuların yaşlarının ilerlemesiyle bu motivasyonlarının Müslüman olmayan sporculara ahlaki örnek olma çabası ve müsabakada onlara karşı galip gelme çabası,

sporu ibadet ve sevap kazanmak için yapması, Milli ve manevi duygularla hareket etmesi gibi hususları içeren motivasyonel kaynaklara doğru değiştiği görülmektedir. Nitekim katılımcılardan K13'ün "ilk milli sporcu olduğum yıllarda hocalarımız tarafından antremanda bize verilmiş bir program oluyordu ama ben onun biraz daha fazlasını yapıyordum ve o dönemlerde İslami duyguların benim üzerimde çok etkisinin olduğunu hissediyordum. Antremanda yorulduğumda -ki çalışmayı çok seven biriyim Elhamdülillah- Allah tarafından bana verilmiş bir şey olarak görüyorum ve bir çalışma görevi verildiğinde ben iki kez çalışıyordum. Fakat yaşımla ilerledikçe yine çalışsam da bu ekstraları yapmıyorum." şeklindeki ifadesi bu yorumu desteklemektedir.

Bu çalışmada sporcuların yaşları ile ahlak alt boyutu arasında da negatif yönde düşük düzeyde ilişki tespit edilmiştir. Literatürde yaş ve ahlak arasındaki ilişkiyi açıklayan bir çalışmada Lee ve diğerleri (2007, ss. 369-392) yaş ve ahlaki kuralları benimseme arasında yaşlı büyük olan grubun lehine yüksek bir ortalama elde etmiştir. Benzer bir çalışmada Özbek ve Nalbant (2016) yaş değişkenine bağlı olarak ahlaki karar alma tutumu arasında istatistiksel bir fark tespit etmemiştir. Altın ve Özsarı (2017, s.137) sporcuların ahlaki karar alma tutumlarındaki değişimlerin tespitine yönelik yaptığı araştırmasında yaş faktörüne bağlı olarak ahlaki karar alma düzeyleri arasında anlamlı ilişki tespit etmiştir.

Nefiste yerleşmiş olan ve insan fiillerinin kendisinden, fikrî bir zorlamaya ve düşünüp taşınmaya lüzum kalmaksızın kolayca ortaya çıktığı bir meleke olan ahlak (Gazâlî, İhya, I, 53.) yaşın artışına bağlı olarak ortaya çıkan tecrübeyle sporcunun ahlaki tutum ve davranışlarında da artışa neden olması beklenmektedir. Aynı şekilde İslami bir etkiyle ortaya çıkan ve sürekli gelişen müslüman sporcu ahlakı da onda bir meleke olarak yerleşmesi beklenir. Ancak bu durum sporcunun özellikle insani ve nefsi özelliklerinden dolayı değişiklikler gösterebilir. Sporcu, sporculuk hayatının başlarında sportif başarı elde edememe, ödül kazanamama gibi maddi bir beklenti içine girme ve ün kazanma gibi beklentileri gerçekleşmediğinde, sporculuk hayatının ilerleyen yıllarında bu eksikliği giderme dürtüsüyle hareket ederek ahlaki olmayan yollara başvurabilir. Bu noktada sporcunun spor faaliyetlerindeki hayâ duygusu, uhrevi endişeler, haksız kazancı reddetme ve maddi hırslardan arınma gibi içsel motivasyonların yönü, maddi ödül, madde kullanımı ve maddi hırs gibi dışsal motivasyon kaynaklarına doğru evrilmeye başlayabilir. Bu durumun sporcuların insani özelliklerinden kaynaklanabileceği ve

ahlaki bir etkinin azalmaya başladığı süreçlerde ortaya çıkabileceği söylenebilir. Buna ek olarak sporcuların içinde yetiştiği çevre ve toplumun beklentileri de sporcunun bu yönde alacağı karar üzerinde etkili olabilir.

Bu çalışmada sporcuların yaşları ile kıyafet alt boyutu arasında da negatif yönde düşük düzeyde ilişki tespit edilmiştir. İnsanların yaş grupları farklılaştıkça istek ve gereksinimleri de farklılaşmakta, bu yüzden her yaş grubunun ihtiyaç ve ilgi duyduğu ürünler de farklılık göstermektedir. Her yaş döneminin kıyafet gereksinimleri farklılık göstermektedir. Yaş gruplarının değişmesi ile kıyafet seçimleri de değişmektedir. İnsanların kıyafete ilişkin beğenileri genellikle yaşa bağlıdır (İci, 2019, s. 61).

Kıyafet tercihlerinin belirlenmesine etki eden faktörlerden biri de dindir. Toplumsal olarak verili olanlar ve toplumsal denetim araçlarının yanı sıra belirli kurumlar ve sistemler bireyin kendini üretmesine meşruluk zemini yaratmaktadır. Bu sistemlerden biri de dindir. Berktaş'a göre bir anlam ve anlamlandırma sistemi" olarak din, kimlikleri, yaşam tarzlarını, tüketim kalıplarını, toplumsallaşma süreçlerini ve kullanılacak sembolleri belirlemede önemli ve etkili bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Dinin bu meyanda yapmış olduğu önemli düzenlemelerden biri de giyime ilişkin düzenlemelerdir. Giysiler, dini inancın gücünü ve derinliğini gösterme aracı olarak da kullanılabilir (Bernard'dan akt. Karaarslan 2010, s. 4).

Literatürde yaş ve kıyafet tercihi arasındaki ilişkiye yönelik atıfta bulunan çalışmalar mevcuttur. Bu çalışmaların özellikle yurt dışı olanları yaş ve kıyafet arasındaki ilişkiyi genellikle kadın sporcular üzerinden incelediği, erkek sporculara dair böyle bir çalışmanın yok denecek kadar az olduğu görülmüştür. Bu sorunun örtünme, kıyafet veya tesettür gibi kavramların sadece kadınları kapsayan bir uygulama olarak algılandığını düşündürmektedir. Arap Müslüman kadınların spora katılımlarına bakışının incelendiği "The perspective of Arabic Muslim women toward sport participation" adlı çalışmada AbdulRazak ve diğerleri (2010, ss. 364-367) kadınların henüz ergenlik çağında iken İslami örtünme kurallarını tercih ettiği bu yüzden sportif aktiviteleri terkettikleri bildirilmiştir. İslamın örtünme ile ilgili emirlerinin ergenlik çağı itibarıyla uygulanmaya başlanması Müslüman sporcularda bu yaştan sonra bir sorun olarak algılanmaktadır. Bu çalışmada yaşın ilerlemesiyle İslami kıyafet tercihleri arasında pozitif bir ilişki olduğu vurgulanmıştır. Müslüman kadın futbolcuların cinsiyet,

etnik köken ve İslam arasındaki ilişkiyle ilgili yapılan bir çalışmada Ahmad (2011, ss. 448-451) kadınların futbola katılımı noktasında yaşın ilerlemesiyle İslami kıyafet arasında bir tercihte bulduklarını ve sporu terkettiklerini, sonuç olarak yaş ile İslami kıyafet tercihi arasında pozitif bir ilişkinin olduğunu tespit etmiştir.

Sporcuların sportif faaliyetlerinde İslami etkinin incelendiği bu çalışmada sporcuların yaşlarının ilerlemesiyle spor faaliyetlerindeki kıyafet tercihlerinde görülen İslami etkinin azalması spor faaliyetlerinin profesyonel veya amatör olarak yapılmasıyla yakından ilişkilidir. Amatör olarak düzenli spor faaliyetleri yapan sporcularda kıyafet tercihi dair İslami etkinin dikkate alındığı ve tesettür kurallarına riayet edildiği görülmektedir. Dolayısıyla bu grupta böyle bir negatif ilişkiden bahsedilemez. Konuyla ilgili problemin ortaya çıkması sporcunun spor faaliyetlerini profesyonel olarak yürütme kararı almasıyla ortaya çıkmaktadır. Bu hususta probleme neden olan en büyük etkenin müsabakalarda zorunlu olarak giyilmesi gereken kıyafet kurallarından kaynaklandığı görülmektedir. Çünkü sporcu yüzme, jimnastik ve güreş gibi birçok spor faaliyetinde İslami tesettüre uygun kıyafet tercihinde bulunamamaktadır. Ya profesyonel spor faaliyetini bırakmak ya da İslami tesettürü tercih etmek arasında karar vermesi beklenmektedir. Araştırma kapsamında görüşü alınan K9 kodlu katılımcının görüşü de bu yöndedir: “Basketbol ve atletizm gibi spor faaliyetlerini kılık kıyafet konusundaki dini kurallar nedeniyle bırakmak zorunda kaldım. Birçok hayalim vardı. Severek yaptığım işten vazgeçmek zorunda kaldım.” Bu konuda ortaya çıkan önemli bir ayrıntı da örtünme kurallarının cinsiyet farklılıkları nispetinde değerlendirilmesi konusudur. Amatör veya profesyonel olarak spor yapmak isteyen kadın ve erkeğin bu konuda yaşayacağı ikilem ayrı ayrı ele alınmalıdır. Çünkü İslamda kadın ve erkeğin örtünme kuralları birbirinden farklılık arz etmektedir.

İslami örtünme kurallarına riayet etmek amacıyla sporcuların tesettür sorunu olmayan spor branşlarına yönelmeleri onlar tarafından alternatif bir çözüm yolu olarak görülmektedir. Araştırma kapsamında görüşü alınan K2 kodlu katılımcının görüşü de bu yöndedir. K2: “...spora küçük yaşlardan itibaren güreş ile başladım. Milli takıma kadar yükseldim ve hatta Avrupada ve Dünyada derecelerim var. Fakat dinimizin kıyafet konusundaki kuralları hep içimi acıtıyordu. Bu yüzden belli bir zamandır güreşi bırakarak bilek güreşi branşında sporculuk hayatımı sürdürüyorum”.

Bu noktada dini endişeleri bulunsa bile örtünme kurallarına riayet etmeyerek birçok sporcunun spor hayatına devam ettiği dolayısıyla böyle bir çatışma yaşadığı sonucu da ortaya çıkmaktadır. Araştırma kapsamında görüşü alınan K9 kodlu kadın katılımcının görüşü de bu yöndedir. K9: *“Önceden başörtüsü kullanıyordum. Ama sporculuk hayatımın ilerleyen yıllarında bu şekilde bu faaliyeti yapamayacağımı gördüm. Dolayısıyla başörtüsünü çıkardım.”* Ayrıca K13 kodlu erkek katılımcının ifadeleri de bu görüşü desteklemektedir. *“Güreşte mahrem duyguları yaşıyorum çünkü bizim kıyafetlerimizin hiçbir yerden tutulur yanı yok. Avret mahallini belli ediyor. Hem dar belli ediyor heryeri. Benim bir sıkıntım bu var. Tabi elimden bir şey gelmiyor. Ekmek tekemiz olduğu için aktif spor yağtığımız için dönüp arkamı da gidemiyorum. Nefsim onada el vermiyor benim eksikliğim bu konuda bu rabbim affetsin.”* K1 kodlu erkek katılımcının görüşü de bu hususta yaşanan ikilemi ortaya koymaktadır. *“Güreşte minderde mayo giymek zorundasın. Mayo vücuda yapışan, her tarafını belli eden caiz olmayan bir kıyafet. E şimdi bunu giymezen müsabakaya çıkamıyorsun, müsabakaya çıkamadın mı senin o zaman yaptığın sporun bir anlamı kalmıyor.”*

Farklı spor branşlarına özgü İslami örtünme kurallarına uygun spor kıyafeti üretilmemesi de sorunun bir başka boyutu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu konudaki katılımcı görüşleri şu şekildedir. K4: *“Spor malzemelerinin İslami kriterlere göre üretilmemesi bu konuda çalışma yapılmaması Müslümanların bu alandaki eksikliğini ortaya çıkartıyor.”* K9: *“Ülkemizde tesettürlü bayanlara yönelik kıyafetler çok satılmıyor. Ya da çok fazla çeşit yok. Üretim yok ve bayanlarda spor yaparken çok zorlanıyor. Ve bir de kalçayı dize kadar örten kıyafet bulmakta ben çok zorluk çekiyorum.”*

Sorunun en çok etkilediği nokta ise sporda İslami kuralların dikkate alınmadığı spor branşlarında halkı Müslüman olan ülkelerin sporcu kaynağına olumsuz olarak yansımadır. Çünkü özellikle kadınlar olmak üzere, örtünme kurallarına riayet eden birçok sporcu spor faaliyetlerine bu yüzden dâhil olamamaktadır.

5.1.3. Araştırmanın üçüncü alt problemine ilişkin tartışma

Sporcuların sportif faaliyetlerinde İslam dini etki ölçüğü alt boyut puanlarının spor branşlarına göre karşılaştırılmasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Kıyafet alt

boyutunda; açık alan takım sporları, raket sporları, rekreasyon ve doğa sporları branşlarındaki sporcuların ortalamasının salon takım sporları sporcularına göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Karşı cins alt boyutunda ise rekreasyon ve doğa sporu sporcularının salon takım sporları sporcularına göre, raket sporları ve rekreasyon ve doğa sporları sporcularının ise bireysel mücadele sporları sporcularının puanlarına göre istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksektir.

Kıyafet alt boyutunda çıkan bu sonuca spor branşında giyilen spor kıyafetinin İslami açıdan uygunluğu öne çıkan bir neden olarak gösterilebilir. Yüzme, cimmastik, güreş, halter, voleybol gibi birçok spor branşında giyilmesi gereken resmi spor kıyafetinin İslami açıdan uygunluğundan bahsedilemez. Her ne kadar kort tenisi, atletizm gibi spor branşlarının da resmi müsabaka kıyafeti İslami açıdan uygun olmasa da, üzerinde İslami bir etki hisseden sporcuların kapalı alanda veya kıyafetin İslami kriterlere uygun olmadığı durumlarda, daha uygun bir spor branşına yönelme eğiliminin olduğu görülmüştür. Bu eğilim kadın sporcularda sporu bırakma, erkek sporcularda ise spor branşını değiştirme şeklinde tutumlar ortaya çıkarmıştır. Özellikle futbol sahalarının çevresindeki atletizm pistlerini, rekreasyon alanlarını veya doğa sporlarının yapıldığı alanları, İslami açıdan uygun örtünen bireylerin spor yapmak için daha çok tercih ettiği görülmektedir. Özellikle bu çalışmanın nitel verilerini elde etmek amacıyla yapılan görüşmelerki ifadelerin bu yönde yoğunlaştığı görülmüştür. Katılımcılardan K10 *“güreşe belki geç yönelmemize veya katılmamıza neden olan güreş kıyafetleriydi. Güreş sporunu yaparken mayo'dan dolayı kendimi çok rahat hissetmiyordum. Çünkü vücut hatlarını çok belli ediyordu. Bundan dolayı üzerimde bir baskı hissediyordum. O mayoyu giyerken inancım ile bir çelişki yaşıyordum. Bunu da mevcut uygulamalar yaşıyordu. Hatta motivasyonumu bile düşürüyordu. Bu branşa yönelme isteğimi de düşürüyordu. Bundan dolayı spor yaparken kıyafeti daha uygun olan futbola yöneldim.”* görüşüyle bu yorumu desteklemektedir.

Karşı cins alt boyutunda çıkan bu sonuca, İslam dininin kadın ve erkeğin kapalı bir mekânda aynı anda bulunmasını belirli kurallara bağlaması temel sebeptir. Özellikle spor faaliyetinin doğasında bulunan atlama, zıplama ve yuvarlanma gibi bedensel hareketlerin değişik boyutları göz önünde bulundurulduğunda, sporcuların karşı cinsten duyduğu rahatsızlık öne çıkmaktadır. Bu çalışmanın nitel verilerini elde etmek amacıyla yapılan görüşmelerin “karşı cinsle yapılan spor” temasında da katılımcıların yoğun

olarak karşı cinsle aynı mekânda spor yapmaktan duydukları rahatsızlıklar dile getirilmektedir. Dolayısıyla üzerinde İslami etkiyi hissedenden sporcuların, bu rahatsızlıktan kaynaklanan güreş, taek-wondo, karate, vb. salon veya bireysel mücadele sporlarından, rekreasyon ve doğa sporlarına doğru bir yönelmenin olduğu söylenebilir. Katılımcılardan K9 ” salonun hep köşelerine kaçıyordum. Erkeklere görünmeyeyim ya da onlarla çok fazla hareketler etmeyeyim diye bu benim sporumu da kısıtladı isteğimi de kısıtladı. Belli bir zaman sonra gitmemeye başladım. Vicdani veya ahlaki olarak rahat etmiyordum bu yüzden de çok fazla içimde ukte kalmıştı” sözleriyle karşı cinsle aynı mekânda yapılan spor faaliyetinden duyduğu rahatsızlığı ifade etmiştir.

Salon sporlarının veya bireysel mücadele sporlarının çoğunlukla fiziksel temas gerektirmesi de sporcuları bu temasın olmadığı veya en az olduğu raket sporlarına veya rekreasyon amaçlı yapılan sporlara doğru yönelttiği söylenebilir.

5.1.4. Araştırmanın dördüncü alt problemine ilişkin tartışma

Sporcuların sportif faaliyetlerinde İslam dini etki ölçeği alt boyut puanları ile spor yaşları arasındaki ilişki sonucunda sporcuların spor yaşları ile otokontrol, ahlak, kıyafet ve karşı cins alt boyutları arasında negatif yönde düşük düzeyde anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Bu sonuç bu çalışmanın ikinci alt problemi olan sporcuların yaşları ile ölçek alt boyut puanları arasındaki ilişki sonucunun da negatif yönde düşük ilişki çıkması ile paralellik arz etmektedir. Tıpkı yaşları ilerleyen sporcularda olduğu gibi spor yaşları ilerleyen sporcuların da ahlak ve kıyafet alt boyutunun yanısıra otokontrol ve karşı cins alt boyutlarında da negatif yönde düşük düzeyde anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Bu sonucun nedeni olarak spor yaşı ilerleyen sporcuların spor faaliyetlerinde otokontrolden uzaklaşması onların faaliyet gösterdikleri spor branşından yeteri kadar tatmin olamaması gösterilebilir. Bu tatminsizlik sporcunun ulaşmak istediği hedefe ulaşamaması, kazanmak istediği müsabakayı veya ödülü kaybetmesi gibi maddi ve manevi içerikli olabilir. Bu durum sporcuda stres olarak ta ortaya çıkabilmektedir. Literatürde spor yaşı ve otokontrol arasındaki ilişkiyi açıklayan çalışmaları incelediğimizde benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Bu çalışmalardan biri olan Özdevecioğlu ve Yalçın (2010, s.73)’ın spor tatmini stres ve saldırganlık ile sporcuların yaşları arasındaki ilişkiyi açıklayan bir çalışmada spor tatmini ile saldırganlık düzeyi arasında negatif yönde bir ilişki tespit edilmiştir. Yine aynı çalışmada stres ile

saldırganlık arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Buna göre sporcuların spor yaşı artsa bile yaşanan birtakım duygusal yoğunluklar sporcularda otokontrolsüz davranışları tetikleyebilmektedir.

Sporcuların spor yaşları ile ahlak, kıyafet ve karşı cins alt boyutları arasında negatif yönde düşük düzeyde tespit edilen anlamlı ilişki sporcuların spora başladıkları yıllarda İslami etkiyi daha yoğun yaşamasıyla ilişkilendirilebilir. Bu noktada sporcunun çevresinde var olan ve İslami etkiyi hissetmeyen sporculardan etkilenmiş olması ve daha seküler bir düşünce yapısına doğru meyletmesi gösterilebilir. İlk sporculuk yıllarında İslami bir etki ile sporculuk yaşantısını devam ettiren bireylerin ulusal veya uluslararası organizasyonlardaki deneyimleriyle bu sekülerleşme sürecine olan uyumunda artışların meydana geldiği şeklinde yorumlanabilir. Nitekim kıyafet alt boyutunda olduğu gibi sporculardan bir kısmının İslami kaideler bulunmasına rağmen sporculuk yaşantısına devam ettiğine yönelik bulgulara ulaşılmıştır. Bu bağlamda sporcuların spor yaşları arttıkça spora özgü ahlaki kriterlerinde esnemeler meydana gelmekte, tesettüre dair ödün vermeler ortaya çıkabilmekte ve karşı cinsle aynı ortamda spor yapabilmesi gibi durumları daha rahat kabullenmekte olduğu ifade edilebilir.

5.1.5. Araştırmanın beşinci alt problemine ilişkin tartışma

Sporcuların sportif faaliyetlerde İslam dini etki ölçeği alt boyut puanları ile gelirleri arasındaki ilişki sonucunda sporcuların gelirleri ile karşı cins alt boyutu arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Bu sonucun nedeni olarak sporcuların gelirlerinde olan artış onların çalışma mekânı tercihlerine olan etkisiyle açıklanabilir. Düşük gelire sahip olan sporcular halka açık spor salonlarında veya özel spor salonlarında sportif çalışmalarını sürdürmektedir. Halka açık spor salonlarındaki çalışma seansları kadın-erkek karışık bir ortamda olabilmekte, bu noktada sporcuya seçim yapma şansı kalmamaktadır. Fakat sporcunun gelir düzeyi arttıkça çalışma ortamını seçebilmekte hatta kendine bireysel çalışma alanı oluşturabilmektedir. Dolayısıyla gelir durumu artan sporcular İslami bir etkiyi göz önünde bulundurarak bu tür tercihlerde bulunabilme imkânına sahiptir. Bu araştırmanın nitel verileri de bu yorumu desteklemektedir. Karşı cinsle yapılan spor temasında ortaya çıkan kategorilere baktığımızda gelir düzeyleri arttıkça kendi cinsi olan antrenörden ücretli eğitim alma, sadece kendi cinsleriyle antrenman yapmayı talep etme ve kendine ait spor ortamı

hazırlama gibi davranışlara yöneldikleri görülmektedir. Katılımcılardan K1: “Dünya şampiyonu olduktan sonra yeni arayışlar içine girdim. Beni rahatsız eden ne varsa onlardan uzaklaşmaya başladım. Antrenman yaptığım salona kadınlar da geliyordu. Antrenör ve yöneticilerime söyleyip beni rahatsız ettiğini söyledim. Özel bir çalışma ortamı oluşturup kendi yağımızla kavrulmaya başladık.” ifadesi bu yorumu destekler niteliktedir. Katılımcılardan K7: Benzer şekilde “antrenmanda ayak açma, bacak kaldırma gibi hareketleri erkekler olduğu için yapamıyordum. Bu benim performansına da olumsuz etki ediyordu. Kulüpten aldığım parayla üç arkadaş ortak bir salon kiraladık ve sadece kadınların olduğu bir çalışma alanı oluşturduk. Bu şekilde ailemin de onayı artmış oldu” görüşleri gelirin arttıkça karşı cinsin olduğu mekânda spor yapmayı terketme durumunu da arttırdığı sonucunu göstermektedir.

5.1.6. Araştırmanın altıncı alt problemine ilişkin tartışma

Sporcuların sportif faaliyetlerinde İslam dini etki ölçüğü alt boyut puanlarının antrenman sıklığına göre karşılaştırılmasında katılım, motivasyon, otokontrol, ahlak, kıyafet ve karşı cins alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Katılım alt boyutunda; haftada birkaç kez antrenman yapanların haftada bir kez antrenman yapanlara göre, motivasyon alt boyutunda; ayda birkaç kez antrenman yapanlar her gün antrenman yapanlara göre, otokontrol alt boyutunda haftada, ayda ve yılda birkaç kez antrenman yapanların her gün antrenman yapanlara göre, ahlak alt boyutunda; haftada birkaç kez antrenman yapanların her gün ve yılda birkaç kez antrenman yapanlara göre ve ayda birkaç kez antrenman yapanların her gün yapanlara göre, kıyafet alt boyutunda; haftada birkaç kez ve haftada bir kez antrenman yapanların her gün antrenman yapanlara göre, karşı cins alt boyutunda; haftada bir kez ve ayda birkaç kez antrenman yapanların her gün antrenman yapanların puanlarına göre istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksektir.

Katılım alt boyutunda; haftada birkaç kez antrenman yapanların puanları, haftada bir kez antrenman yapanların puanlarına göre istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksektir. Bunun nedeni olarak İslam Dininin Müslümanları spora teşvik etmesi gösterilebilir. Bu çalışmanın nitel verilerinin analiz sonuçlarını göz önünde bulundurduğumuzda İslam Dini, bireyleri; fiziki ve ruhsal yönden güçlü Müslümanlar olmaya, sağlıklı olmaya, vatanı ve milleti savunmaya dair her zaman hazırlıklı olmaya

ve spor faaliyetlerinde Müslümanları temsil etme gibi konular itibariyle teşvik etmektedir. Bu teşviğe Peygamber Efendimizin (s.a.s.) bizzat kendi hayatından birçok örnekler temel oluşturmaktadır. Bu desteğin motivasyon sağlamasıyla Müslümanların spora olan katılımı artmakta aynı zamanda ona düzenli bir spor yapma alışkanlığı kazandırmaktadır. Bu çalışmanın nitel verilerini elde etmek amacıyla yapılan görüşmelerde de üzerinde en yoğun durulan temanın spora katılım noktasında “*güçlü Müslüman olmak*” amacı yatmaktadır. Katılımcılardan K1 bu konudaki düşüncesini şu sözlerle aktarmıştır. “*şimdi benim ceddim günlerce bir savaşa girdiğinde kılıçla savaş yapmış. Atın üstünde, sabah başlamışlar hava kararana kadar savaşmışlar. Buna kol gücü lazım, irade lazım, cesaret lazım. Bu şekilde savaşabilmek için de daha öncesinden hazırlık lazım, bu hazırlıklar hep antrenmanlarla elde edilebilir. Kılıç antrenmanı, ata binme antrenmanı, ok atma antrenmanı sürekli antrenmanlarla gerçekleştirilmesi lazım.*”

Buna karşın motivasyon, otokontrol, ahlak ve karşı cins alt boyutlarındaki puanın antrenman sayısındaki azlığa göre azaldığı görülmektedir. Bu durum ilk etapta beklenmeyen bir sonuçmuş gibi düşünülmektedir. Müslümanları spora katılıma teşvik eden İslam Dini bu noktada bir takım kurallar ortaya koymuştur. Günümüz spor faaliyetlerinin uygulanış biçimi göz önünde bulundurulduğunda bu kuralların dikate alınmayışı neticesinde oluşan aykırılıklar bu sonucu doğurmaktadır. Ayda birkaç kez spor faaliyetine katılanların sağlık, eğlenme, dinlenme ve sosyalleşme gibi etkenlere bağlı olarak motivasyonlarının yükseldiği söylenebilir. Hergün spor yapanlar ise genellikle kişisel ve çevresel etkenlere bağlı olarak İslami bir etkiyle oluşmuş motivasyondan daha çok, skor başarısına olan odaklanmadan elde edilen motivasyona sahip olabilmektedir. Başka bir deyişle sporcunun spor faaliyetine olan özlemi, bıkkınlık getirecek kadar fazla yapılmasından daha fazla motive edici olduğu söylenebilir.

Aynı şekilde otokontrol alt boyutundaki artışa da az sayıda yapılan antrenmanın daha çok etki ettiği görülmektedir. Bunun nedeni olarak az sayıda antrenman yapan sporcunun çok sayıda antrenman yapan sporcuya oranla daha az otokontrol gerektirecek tutum ve davranışlara olan ihtiyacı gösterilebilir. Nitekim bu hususta daha fazla sayıda antrenman yapan sporcunun az sayıda antrenman yapan sporcuya göre otokontrol gerektirecek tutum ve davranış ortaya koyma risk oranının arttığı sonucu ifade edilebilir.

Ahlak alt boyutunda çıkan sonuç için de bu nedenler gösterilebilir. Az sayıda antrenman veya sportif faaliyete katılanların ahlaki olmayan tutum ve davranışları gösterme ihtimallerinin çok sayıda antrenman veya sportif faaliyette bulunan sporculara oranla daha az risk barındırmaktadır.

Karşı cins alt boyutunda da az sayıda antrenman veya sportif faaliyete katılanların karşı cinsin bulunduğu ve uygun olmayan ortamlarda spor yapma ihtimalinin her gün antrenman veya sportif faaliyette bulunanlardan daha az riskli olduğu sonucunu ortaya koymaktadır. Az spor yapan sporcuların bu konuda daha seçici olma imkânı doğarken, hergün spor yapan sporcuların böyle bir tercihte bulunma imkânının daha zorlaştığı söylenebilir. Bu hususta Hergüner'in (1993) yaptığı kapsamlı bir araştırmada kadınların; başkalarının izlenmekten hoşlanmadığı, spor yapmalarının çevrece ayıplandığı, spor kıyafetleriyle rahat edemediği ve spor tesislerinde bayan bayan eğiticinin bulunmadığı gerekçeleriyle sportif faaliyetlere herkese açık spor tesisleri yerine evde devam ettiklerini tespit etmiştir.

Katılımcılardan K6 konuyu daha ayrıntılı olarak anlamlandırabilecek bir ifade de bulunmuştur. *“Sporu sağlıklı olmak için, güçlü kuvvetli olmak için yapıyorum. Bana ihtiyacı olan birisi olduğunda ona yardıma koşabilmek için yapıyorum. Bedenen ibadetlerimi daha canlı ve zinde olarak yerine getirebilmek amacıyla yapıyorum. Müslüman kimliğine aykırı davranışları kendime yakıştıramam. Çok düzenli antrenman yapmasam da yaptığımda bu kriterleri aklımdan hiç çıkarmıyorum.”*

Bu bilgilerden hareketle İslam Dininin spor faaliyetlerini miktar olarak az sayıda yapılması yönünde bir kanaat oluşturması beklenmemelidir. Nitekim her işte olduğu gibi sporda da onun ne aşırı fazla ne de aşırı az yapılmasını istemez. Orta yollu hareket edilmesini tavsiye ve teşvik eder. Bu noktada seküler bir zihni kurgu ile oluşturulmuş spor faaliyetlerine ait yönetmelikler Müslüman sporcuda bu türden sonuçların ortaya çıkmasına etki ettiği söylenebilir.

5.1.7. Araştırmanın yedinci alt problemine ilişkin tartışma

Sporcuların sportif faaliyetlerinde İslam dini etki ölçeği alt boyut puanlarının branşta elde edilen en yüksek dereceye göre karşılaştırılmasında motivasyon, otokontrol ve ahlak alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir.

Motivasyon ve ahlak alt boyutlarında branşlarında diğer dereceye sahip olanların milli sporculuk derecesini elde edenlere göre; otokontrol alt boyutunda ise branşlarında diğer dereceye sahip olanların hem milli sporculuk hem de Türkiye şampiyonasında dereceye girenlerin puanlarına göre istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksektir. Bunun nedeni olarak kariyer olarak branşında üst noktalara ulaşan sporcu sayısının, tüm sporcular içindeki oranı gösterilebilir. Bu çalışmanın nicel ve nitel verilerini oluşturma sürecine katılanların büyük bir çoğunluğu alanında ulusal veya uluslararası bir derece elde edemeyenlerden oluşmaktadır. “Diğer” başlığı ile ele alınan sporcular, branşında amatör olarak faaliyette bulunan veya turnuvalara ve lig gibi organizasyonlara katılanlardan oluşmaktadır.

5.1.8. Araştırmanın sekizinci alt problemine ilişkin tartışma

Sporcuların sportif faaliyetlerinde İslam dini etki ölçüğü alt boyut puanlarının dindarlık düzeylerine göre karşılaştırılmasında katılım, motivasyon, otokontrol, ahlak, kıyafet ve karşı cins alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Katılım alt boyutunda dindarların az dindar ve dindar olmayanlara göre; motivasyon, otokontrol, ahlak, kıyafet ve karşı cins alt boyutlarında ise çok dindarların dindar, az dindar ve dindar olmayanlara göre; dindarların az dindar ve dindar olmayanlara göre; az dindarların dindar olmayanlara göre puan ortalaması istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksektir.

Bu bölümde elde edilen bulgular bu çalışmanın özünü oluşturma noktasında dikkat çekici mahiyettedir. Aynı zamanda diğer alt problemlere ilişkin destekleyici sonuçlar ortaya koymaktadır. Nitekim İslam dininin sporcular üzerindeki etkileri bu probleme dair tartışmada belirginleşmiştir. Sporcuların dindarlık düzeyleri karşılaştırıldığında İslam dininin; kendini daha dindar olarak niteleyenlerin kendini daha az dindar veya dindar olmayarak niteleyenlere göre spora katılım noktasında daha fazla etkilediği görülmektedir. Aynı şekilde İslam dininin sporcular üzerinde motivasyon, otokontrol, ahlak, kıyafet ve karşı cins alt boyutlarında önemli etkileri olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu alt boyutlarda İslam dini; kendisini çok dindar olarak niteleyen sporcuların kendini dindar, az dindar ve dindar olmayarak niteleyen sporculara göre, benzer şekilde dindar sporcuların dindar olmayarak niteleyenlere göre ve az dindar sporcuların da dindar olmayarak niteleyenlere göre daha fazla etkilediği sonucu ortaya çıkmaktadır.

5.1.9. Araştırmanın dokuzuncu alt problemine ilişkin tartışma

Sporcuların sportif faaliyetlerde İslam dini etki ölçeği alt boyut puanlarının dini eğitim alma durumlarına göre karşılaştırılmasında ölçek alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilememiştir. Başka bir deyişle dini eğitim alma durumunun sportif faaliyetlerde sporcular üzerinde farklılığa neden olmadığı ifade edilebilir.

5.2. Sonuç

Bu araştırmada, sporcuların sportif faaliyetlerinde İslam Dininin etkileri incelenmiştir. Aynı zamanda sporcuların sportif faaliyetlerinde İslam Dini etki ölçeğinin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu çerçevede ilgili paydaş gruplar ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler neticesinde araştırmanın amacı doğrultusunda geliştirilen “Sporcuların Spor Faaliyetlerinde İslam Dini Etki Ölçeği” üç farklı örneklem grup üzerinde gerçekleştirilen analizler sonucunda geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu ortaya konmuştur. Ayrıca çalışmanın nitel verilerini elde etmek amacıyla oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla sporcular ile derinlemesine görüşmeler yapılmış, elde edilen veriler, nicel verilerin açıklanmasında önemli katkı sağlamıştır. Elde edilen verilere uygulanan istatistiksel analizler neticesindeki bulgulardan şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Ölçek alt boyut puanlarının cinsiyete göre karşılaştırılmasında “otokontrol” ve “ahlak” alt boyutlarında kadın sporcuların puan ortalamalarının erkek sporculara göre anlamlı derecede yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Ölçek alt boyut puanlarının yaşa göre karşılaştırılmasında “motivasyon”, “ahlak” ve “kıyafet” alt boyutları arasında negatif yönde düşük düzeyde anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir.

Ölçek alt boyut puanlarının spor branşlarına göre karşılaştırılmasında, “kıyafet” alt boyutunda; açık alan takım sporları, raket sporları, rekreasyon ve doğa sporları branşlarındaki sporcuların ortalamasının salon takım sporları sporcularına göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. “Karşı cins” alt boyutunda ise rekreasyon ve doğa sporu sporcularının salon takım sporları sporcularına göre, raket sporları ve rekreasyon ve

doğa sporları sporcularının ise bireysel mücadele sporları sporcularının puanlarına göre istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Ölçek alt boyut puanları ile spor yaşları arasındaki ilişki sonucunda sporcuların spor yaşları ile “otokontrol”, “ahlak”, “kıyafet” ve “karşı cins” alt boyutları arasında negatif yönde düşük düzeyde anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir.

Ölçek alt boyut puanları ile gelirleri arasındaki ilişki sonucunda sporcuların gelirleri ile “karşı cins” alt boyutu arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı ilişki tespit edilmiştir.

Ölçek alt boyut puanlarının antrenman sıklığına göre karşılaştırılmasında “katılım”, “motivasyon”, “otokontrol”, “ahlak”, “kıyafet” ve “karşı cins” alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. “Katılım” alt boyutunda; haftada birkaç kez antrenman yapanların haftada bir kez antrenman yapanlara göre, “motivasyon” alt boyutunda; ayda birkaç kez antrenman yapanlar her gün antrenman yapanlara göre, otokontrol alt boyutunda haftada, ayda ve yılda birkaç kez antrenman yapanların her gün antrenman yapanlara göre, “ahlak” alt boyutunda; haftada birkaç kez antrenman yapanların her gün ve yılda birkaç kez antrenman yapanlara göre ve ayda birkaç kez antrenman yapanların her gün yapanlara göre, “kıyafet” alt boyutunda; haftada birkaç kez ve haftada bir kez antrenman yapanların her gün antrenman yapanlara göre, “karşı cins” alt boyutunda; haftada bir kez ve ayda birkaç kez antrenman yapanların her gün antrenman yapanların puanlarına göre istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksektir.

Ölçek alt boyut puanlarının branşta elde edilen en yüksek dereceye göre karşılaştırılmasında “motivasyon”, “otokontrol” ve “ahlak” alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. “Motivasyon” ve “ahlak” alt boyutlarında branşlarında diğer dereceye sahip olanların milli sporculuk derecesini elde edenlere göre; “otokontrol” alt boyutunda ise branşlarında diğer dereceye sahip olanların hem milli sporculuk hem de Türkiye şampiyonasında dereceye girenlerin puanlarına göre istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksektir.

Ölçek alt boyut puanlarının dindarlık düzeylerine göre karşılaştırılmasında “katılım”, “motivasyon”, “otokontrol”, “ahlak”, “kıyafet” ve “karşı cins” alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. “Katılım” alt boyutunda

dindarların az dindar ve dindar olmayanlara göre; “motivasyon”, “otokontrol”, “ahlak”, “kıyafet” ve “karşı cins” alt boyutlarında ise çok dindarların dindar, az dindar ve dindar olmayanlara göre; dindarların az dindar ve dindar olmayanlara göre; az dindarların dindar olmayanlara göre puan ortalaması istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksektir.

Ölçek alt boyut puanlarının dini eğitim alma durumlarına göre karşılaştırılmasında ölçek alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar tespit edilememiştir.

İstatistiki veriler göz önünde bulundurulduğunda bu çalışmanın genel sonucu olarak İslam Dininin sporcular üzerinde önemli etkiler oluşturduğu söylenebilir. İstatistiki veriler çok dindar sporcunun, dindar, az dindar ve dindar olmayan sporculardan ölçek alt boyut puanlarının daha yüksek olduğu sonucunu ortaya koymaktadır. Aynı şekilde İslam dininin dindar sporcular üzerinde az dindar ve dindar olmayan sporculara göre, az dindar sporcular üzerinde de dindar olmayan sporculara göre faha fazla etkiler bıraktığı görülmektedir. Bu etkiler; sporcuların spor faaliyetlerine katılmasına, onların spor faaliyetlerindeki motivasyonuna, spor faaliyetlerindeki özdenetimine, spor faaliyetlerindeki ahlakına, spor faaliyetlerindeki kıyafet seçimine ve spor faaliyetlerinde karşı cinsle aynı mekânda spor yapıp yapmaması hususları üzerindedir. Bu etki çalışmanın ortaya koyduğu en önemli sonuç olarak görülebilir.

Ortaya çıkan bu hususlardan sporcuların spor faaliyetlerindeki kıyafet seçimine olan etkisi şüphesiz ki öne çıkmaktadır. Spor faaliyetlerinde gerek ülkemizdeki spor federasyonlarının gerekse uluslararası spor federasyonlarının uyguladığı zorunlu müsabaka kıyafeti büyük çoğunluğu Müslüman olan ülkemizdeki sporcuların önemli sorunlarla karşılaşmasına neden olmaktadır. Bu husustaki temel sorun İslam Dininin örtünme kurallarının, spor müsabakalarındaki kılık kıyafet uygulamaları yönetmeliklerini hazırlayanlar tarafından dikkate alınmamasıdır. Güreş, jimnastik ve yüzme branşı başta olmak üzere birçok spor branşında zorunlu olan kıyafet uygulaması bu sorunun başlangıç noktasını oluşturmaktadır. Bu çalışmanın nitel verilerini elde etmek için yapılan görüşmeler de zorunlu kıyafet uygulamasının hem erkeklerin hem de kadınların spora katılımını olumsuz yönde etkilediğini ortaya koymaktadır. Bu sorunla karşılaşan erkeklerin genellikle tesettür sorunu olmayan spor branşlarına doğru yöneldiği yani branş değiştirme davranışını ortaya çıkardığı, kadınların ise spordan uzaklaşma ve sporu bırakma tutumuna neden olduğu tespit edilen önemli bir sonuç

olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu noktada tercih yapmak zorunda kalan ve dini bir etkiyle spordan vazgeçmek zorunda kalan sporcuları düşündüğümüzde hem spora katılımı hem de performans sporlarında ülkenin temsil edilmesi için oluşacak sporcu havuzunun azalmasına ve var olan sporcu havuzunun toplam kalitesinin düşmesine neden olabilmektedir. Çoğunlukla sportif kariyeri yükselen erkek sporcuların ise tesettürden vazgeçme tutumu ise tespit edilen önemli sonuçlar arasındadır. Sporcuların spor faaliyetlerinde kıyafet alt boyutu altında tespit edilen önemli sonuçlardan biri de tesettüre uygun spor kıyafetlerinin yeteri kadar üretilmemesidir. Bu hususun kadın sporcuları daha çok etkileyerek onlar üzerinde daha baskın sorunlara neden olduğu da vurgulanması gereken önemli sonuçlar arasındadır.

Branşa göre değişmekle beraber sporcuların kadın-erkek karışık olarak aynı mekânda spor yapmalarına dair ortaya çıkan sorunlar tespit edilen önemli sonuçlar arasındadır. Bu noktada sporcuların karşı cinsle aynı mekânda spor yapmaktan duydukları rahatsızlık yoğun olarak tespit edilen sorunlardandır. Katılımcıların fiziksel temastan kaçınmak için ortaya koydukları çaba ve sürekli kaybolan konsantrasyondan dolayı performansa olan olumsuz etkiye ilişkin sorunlar tespit edilmiştir. Katılımcıların karşı cinsin bulunmadığı spor tesisleri talebi ve yine hemcins antrenör talebi çalışmanın öne çıkan sonuçlarındandır.

Ahlaki etki İslam Dininin sporcular üzerinde bıraktığı sonuçlar arasındadır. Katılımcıların; spor faaliyetlerinden elde edilecek kazanımlara dair doğru hedefler koyması, rakibine, hakeme, seyircilere veya taraftarlara kötü söz söylememesi, doping ve benzeri maddeleri kullanmaktan kaçınması, haksız kazancı reddetmesi, maddi hırslardan arınması ve vahşet duyguları beslemekten imtina etmesi gibi hususlar İslami bir etkiyle sporcu üzerinde oluşan sonuçlar olarak tespit edilmiştir.

Sporcuların spor faaliyetlerinde adil olması, merhametli olması, rakibe saygılı olması, gücünü kontrol edebilmesi, haksızlığa müdahale edebilmesi, ona irade gücü katması, hayatına düzen katması ve onun ilahi adaletle güven duyması gibi hususlar da İslam Dininin etkisiyle sporcular üzerinde ortaya çıkan otokontrole dair sonuçlar arasındadır.

İslam Dininin sporcuların spor faaliyetlerini ibadet niyetiyle yapması ve bu niyetten yola çıkarak sevap kazandığını düşünmesi, ona daha çok çalışma azmi kazandırması, sporda devamlılık sağlamasına etki etmesi, kazanma ve kaybetme durumlarında kadere

rıza gösterme bilincinin oluşması, milli ve manevi duyguların gelişmesi, müsabakaya başlarken Kur'an-ı Kerimden ayetler okuyunca veya dua edince başarılı olacağına inanması, Müslüman olmayan sporculara karşı kazanma azmini arttırması gibi motivasyona dair katkılar sağladığı sonucu tespit edilmiştir.

İslam Dininin sporcuların spor faaliyetlerine katılmasına olan katkısı tespit edilen sonuçlar arasındadır. Bu bağlamda hadislerin spora olan teşviği neticesinde sporcuların dini bir görev olarak sağlıklı olmak, güçlü ve kuvvetli olmak, kendine güven duymak, gerektiğinde vatan savunmasına hazır olmak, yaşamın diğer alanlarında da enerjili olmak gibi nedenlerden dolayı spora katılım gösterdikleri tespit edilmiştir. Bu noktada bu etkiden dolayı spora katılım gösterenlerin spor branşını bu çerçevede seçmesi, ünlü müslüman sporculardan etkilenmesi, belli bir zaman sonra sporcu yetiştirme niyetinin olması ve örnek bir Müslüman sporcu olma hedefi ortaya çıkan sonuçlardandır.

5.3. Öneriler

Ülkemizdeki sporcu sayısını arttırmak, nitelikli ve yetenekli sporcu tespitine yönelik daha geniş bir kitleden yararlanmak ve her kesimden insana spor hizmeti sunmak için spor faaliyetlerinde İslami örtünme kurallarına olanak tanınması amacıyla yönetmelik ve yönergelerde düzenlemeler yapılması bu yönde atılacak önemli bir adım olabilir.

Karşı cins ile aynı mekânda spor yapmaktan rahatsız olan ve bu rahatsızlık neticesinde sportif performanslarında düşüşler yaşayan sporcular göz önünde bulundurulduğunda bu yöndeki talebi karşılayacak spor tesislerinin oluşturulması ortaya çıkan soruna çözüm olarak düşünülebilir.

Sağlık sektöründeki hastanın doktorunu seçmesi hakkına istinaden spor faaliyetlerinde de sporcunun antrenörünü seçebilme hakkı tanınmalıdır. Özellikle kadın sporcuya kadın antrenör, erkek sporcuya erkek antrenör şeklindeki tercihleri kapsayacak planlamaların yapılmasıyla bu yönde talepte bulunan sporcuların sporu bırakması veya başarılı olduğu spor branşında devam edememesi gibi sorunların önüne geçileceği düşünülmektedir.

Günümüzde ortak kullanılan yaşam alanlarından biri olan AVM'lerde acil tıbbi müdahale ünitesi, bebek bakım odası, çocuk oyun alanlarının yanı sıra ibadet yerlerinin de bulundurulması kanuni bir zorunluluk haline getirilmiştir (Resmi Gazete, 2015). Buradaki ihtiyaca benzer olarak spor tesislerinde de ibadet edilecek temiz ve nezih

mekânların tesis edilmesi spor faaliyetlerine katılanların bu yöndeki ihtiyaçlarını giderecektir.

Spor eğitim veren kurumlarda öncelikli olmak koşuluyla, kurs, hizmetiçi eğitim faaliyeti veya spor organizasyonlarında sporcuların dini inançlarını rahatça ifade edecek imkânların sunulması ve onların dini tercihlerine hoşgörüyle bakılmasına yönelik tedbirler alınmalıdır.

Sporcuların spor faaliyetlerinde giydiği kıyafetlerin inançlarına uygun olması bakımından İslami kriterlere uygun spor kıyafetlerinin üretilmesinin, satılmasının ve yaygınlaştırılmasının, bu doğrultuda ortaya çıkan problemlere bir çözüm önerisi olarak sunulabilir.

Bu çalışma kapsamında ortaya çıkan alt boyutların farklı spor branşlarına uygulanmasıyla sporcular üzerindeki İslami etkinin varlığı farklı açılardan değerlendirilebilir.

KAYNAKLAR

- AbdulRazak, M., Sofian, M., Fauzee, O., Latif, & Rozita AL., (2010). The perspective of arabic muslim women toward sport participation, *Journal of Asia Pacific Studies*, Vol 1, No 2, s.364-377. Malaysia.
- Ahmad, A. (2011). British football: Where are the Muslim female footballers? Exploring the connections between gender, ethnicity and Islam, *Soccer & Society*, 12:3, 443-456, DOI: 10.1080/14660970.2011.568110.
- Akgül, M.H. (2014). *Popüler spor kültürü ve din*. (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Akoğlu, H. E., Ayyıldız, E., & Sunay, H. (2019). Uluslararası Spor Organizasyonlarına Katılan Sporcuların Sporda Ahlaktan Uzaklaşma ve Sportmenlik Davranışlarının İncelenmesi., *II. Dünya Spor Bilimleri Araştırmaları Kongresi*, ss. 21-24.
- Akseki, A.H. (1996). *İslam dini itikat, ibadet ve ahlak*. İstanbul: Yeniakım Yayınevi.
- Akyüz, V. (2007). Asr-ı saadette spor, *Bütün yönleriyle asr-ı saadette İslâm*, İstanbul: Beyan Yayınları, 3/497- s. 512.
- Alawneh, S. F. (2002). *İnsan motivasyonu*, (çev. Ali Rıza Aydın), *Tabularasa*, Isparta: Tuğra Matbaası. Sayı:6
- Alicke, M. D. & Sedikides, C. (2009). Self-enhancement and self-protection: what they are and what they do. *European Review of Social Psychology*, 20, ss. 1-48.
- Altın, M. & Özsarı, A. (2017). Sporcu eğitim merkezlerinde yatılı olarak eğitim gören sporcuların ahlaki karar alma tutumları, *International Journal Of Cultural And Social Studies (IntJCSS)*, June; 3(1): s.137.
- Amara, M. & Henry, I. P. (2010). Sport, Muslim identities and cultures in the UK, an emerging policy issue: case studies of Leicester and Birmingham. *European Sport Management Quarterly*, 10(4): ss. 419-443.
- Amman, M.T. (2006). *Kitle sporunun toplumsal dinamikleri*. İstanbul: Çamlıca Yayınları. s.13.
- Amorose J. A. & Horn, T. S. (2000). Intrinsic motivation: Relationships with collegiate athletes' gender, scholarship status, and perceptions of their coaches' behavior, *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 22, 63-84.
- Aracı, H. (2006). *Öğretmenler ve öğrenciler için okullarda beden eğitimi*. (Baskı 6). Ankara: Nobel Yayınevi. s.4.

- Arslan, A. (2015). Hz. Peygamber (sav)'in spora getirdiği anlayış çerçevesinde hayvanları hedef yapma yasağı, *International Journal of Science Culture and Sport (IntJSCS)*, Special Issue 3, Doi: 10.14486/IJSCS310.
- Aşıkoğlu, N. Y. (1998). Toplum hayatımızda dinin yeri ve din eğitiminin önemi. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt: 2, Sayı:1, ss. 45-50.
- Bayraktar, C. (2003). Sosyal yapı özelliklerinin spora etkisi, *Bursa: Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, c.17, s.1.
- Bayram, M. Aka, S.T., Geçit, M.S. & Şebin, K. (2019). İslam'da sporun önemi ve ahlakı, *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5/1, ss.207,209.
- Benn, T., Dagkas, & S., Jawad, H. (2011). Embodied faith: Islam, religious freedom and educational practices in physical education. *Sport, Education and Society*, v.16, pp. 17-34. <http://dx.doi.org/10.1080/13573322.2011.531959>.
- Bergmann, D.S. (2000). The logical connection between moral education and physical education. *Journal Of Curriculum Studies*. vol: 32/4. Pp. 561-573.
- Blankstein, K. R. & Polivy, J. (1982). Self-control and self-modification of emotional behavior. Boston: *Springer US*.
- Boratav, P.N., (1994). *100 Soruda Türk Folkloru*. Bilgesu Yayıncılık, ss. 232.
- Bozkurt, N. (2009). *Spor*, İstanbul: TDV İslam Ansiklopedisi, c.37, s.s. 418, 421.
- Caillois, R., (1961). *Man, Play, and Games* (p. 208). Çeviri: French by Meyer Barash, Champaign: University of Illinois Press, 2001, ss. 9–10.
- Can, Y., Güven, H., Soyer, F. Demirel, M., Bayansalduz, M. & Şahin, K. (2009). Elit taekwondo sporcularında aile-antrenör-kulüp desteği ve başarı motivasyonu arasındaki ilişkinin incelenmesi, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, c.7, s.1, s.246.
- Canan, İ. (2016). Hadis ansiklopedisi kütüb-i sitte tercüme ve şerhi, *Akçağ Yayınları*, c.8., s.s. 48-50.
- Canbaz, S. (2004). *Değişen toplumda din ve spor*. (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Cheng, J. E. (2019). Religiosity, integration and sport: Muslim women playing australian rules football. *Journal of Australian Studies* 43(1): pp. 55-70.
- Coakley, J.J. (1986). Sport in society issues and controversies (third edition), St. Louis: Mosby/Timer Mirror, *College Publishing*.
- Creswell, J. & Plano-Clark, V. L. (2011). Designing and conducting mixed methods research. (Çev. Ed. Dede, Y. & Demir, S. B.) *Karma Yöntem Araştırmaları Tasarımı ve Yürütülmesi*, (2015). Ankara, Anı Yayıncılık, 2.b.
- Creswell, J. W. & Plano Clark, V. L. (2007). Designing and conducting mixed methods research. *Thousand Oaks, CA: Sage*. 12, p.p.801-804 <https://doi.org/10.1177/1094428108318066>
- Creswell, J.W. (2012). *Research design: Qualitative, quantitative and mixed methods approache*. California: Sage Publication.

- Creswell, J.W. (2017). *Karma yöntem araştırmalarına giriş*, Çev. Edit. Mustafa Sözbilir, Ankara: Pegem Akademi Yayınları, b.1, s.s. 36,39-52.
- Creswell, J.W. (2020). *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma deseni*. (Çeviri Editörleri: Bütün, M., S.B. Demir). Ankara: Siyasal Kitabevi, b.5, s.79.
- Cürcani, S. ř. A. M. (1995). *Kitabü't-ta'rifât*, Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, s.105. Beyrut
- Çağrııcı, M. (1989). *Ahlak*, Türkiye Diyanet Vakfı İşlam Ansiklopedisi, İstanbul: TDV Yayınları, c.2. s.s. 1-9.
- Çankaya. C. (2001). Spor tesisleri işletmeciliği ve planlamacılık ders notları.
- Çoban, B., & Nacar, E. (2008). *İkögretim 1. kademe eğitsel oyunlar*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, b. 2, ss.7-8.
- Çobanoğlu, M.G. (1993). *Sporda saldırganlık olgusu ve bu olgunun sportif performans üzerine etkisi*. (Yayımlanmış Doktora Tezi). Dokuz Eylöl Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Deci, E. L. & Ryan, R. M. (2000/1) Intrinsic and extrinsic motivations: Classic definitions and new directions. *Contemporary Educational Psychology*, pp.25, 54-67.
- Deci, E. L. & Ryan, R. M. (2000/2). The "what" and "why" of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11 (4), pp. 227-268.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1985). Intrinsic motivation and self-determination in human behavior. New York, NY: *Plenum Press*.
- Deci, E. L., Vallerand, R. J., Pelletier, L.G. & Ryan, R. M. (1991). Motivation and education: The self-determination perspective. *Educational psychologist*, 26 (3-4), pp. 325-346.
- Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (2008). *The landscape of qualitative research* (Vol. 1). Sage.
- Doğan, B. (2020). *Spora katılım güdülenmesi ve dinsel eğilim arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Döndüren, H. (2000). *şamil İşlam Ansiklopedisi*, İstanbul: şamil Yayınevi, c.4. s.s.129-131.
- Erdem, H. (2013). *Ahlak felsefesi*. Konya: Hüer Yayınları, s.s. 30-34.
- Erdemli, A. (2016). *Temel sorunlarıyla spor felsefesi*. İstanbul: E yayınları.
- Erşan, E.E., Doğan, O. ve Doğan, S. (2009). Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin sosyodemografik açıdan değerlendirilmesi, *Cumhuriyet Tıp Dergisi*. 31: ss. 231–238
- Farooq, S. & A. Parker (2009). Sport, physical education, and Islam: Muslim independent schooling and the social construction of masculinities. *Sociology of Sport Journal*, 26(2): pp. 277-295.

- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., & Hyun, H. H. (1993). *How to design and evaluate research in education* (Vol. 7). New York: McGraw-Hill.
- Gay, L. R., Mills, G. & Airasian, P. W. (2012). *Educational research: Competencies for analysis and interpretation*. New Jersey. Pearson.
- George, D., & Mallery, P. (2001). *SPSS for windows step by step: A simple guide and reference 10.0 update*. (3. Baskı). Allyn and Bacon.
- Goleman, D. (2000). *İşbaşında duygusal zeka*, İstanbul: Varlık Yayınları.
- Greene, J.C., Caracelli, V.J. & Gragam, W. F. (1989) Toward a conceptual framework for mixed method evaluation and Policy Analysis, 11, p. 255-274.
- GSGM, (2007). Üst düzey spor ve elit sporcuların seçilme kriterlerini belirleyen kart programı, *T.C. Başbakanlık Gençlik Ve Spor Genel Müdürlüğü Dış ilişkiler Dairesi Başkanlığı*, Ankara.
- Güler, İ., Onat, H. (1999). *Dine yeni yaklaşımlar*. Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Yayını, No:611. b.6. s.s. 14-16.
- Günay, Ü. (1998). *Din sosyolojisi*. Ankara: İnsan Yayınları, ss.217-232-243.
- Gürpınar, B. (2015). Sporda ahlaktan uzaklaşma ölçeği kısa formunun Türk kültürüne uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Ankara Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 13(1), pp. 57- 64.
- Hanline, M. F. (1999). Developing a preschool play-based curriculum. *International Journal of Disability, Development and Education*, 46(3), 289–305. <https://doi.org/10.1080/103491299100515>
- Harmandar-Demirel, D., Hergüner, G., & Serdar, E., (2017). *Okul öncesi ve ilköğretim'de eğitsel oyunlar*. İstanbul: Kesit Yayınları, ss.13-14.
- Hayatoğlu, Ö. ve Eren, S.S. (2011). Etik iklimin satış elemanlarının iş tutumlarına ve iş performanslarına etkisi: ilaç sektöründe bir uygulama. *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(14), 110-128.
- Hazar, M. (2017). *Beden eğitimi ve sporda oyunla eğitim*. Ankara: Tutibay Limitet Şirketi Yayınları, s.12.
- Hergüner, G. (1993). *Kadınların spor yapmalarını etkileyen sosyo-kültürel faktörler Samsun İli Örneği*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, s.s. 21,30,103.
- Hergüner, G., Bar, M. & Yaman, M. S. (2016). Beden eğitimi ve spor etkinliklerine katılan ortaokul öğrencilerinin aile, okul yöneticileri ve öğretmenlerden beklentilerinin belirlenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, c.13, Sayı 1, s. 155-168.
- Hesapçıoğlu, M. (1994). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. İstanbul: Pegem Akademi, b.7, s.8,
- Huizinga, J. (2006). *Homo ludens oyunun toplumsal işlevi üzerine bir deneme*. (Çev. Mehmet Ali Kılıçbay). İstanbul: Ayrıntı Yayınları, s.50.
- İci, S. (2019). *Gençlerin kıyafet tercihleri üzerine sosyolojik bir araştırma: cumhuriyet üniversitesi örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas. s.s. 61.

- İşgüden, B. & Çabuk, A. (2006). Meslek etiği ve meslek etiğinin meslek yaşamı üzerindeki etkileri. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (16), p.p. 59-86.
- Johnson, B. & Christensen, L. (2014). *Eğitim araştırmaları: Nicel, nitel ve karma yaklaşımlar* (E. Ö. Yiğit, Çev.). Ankara: Eğiten Kitap.
- Johnson, R., & Onwuegbuzie, A. (2004). Mixed methods research: A research paradigm whose time has come. *Educational Researcher*, 33 (7), 14-26.
- Jones-Bassett, N., & Lloyd, C. G. (2005). Does herzberg's motivation theory have staying power? *The Journal of Management Development*, Vol. 24, No: 10, pp.930.
- Kale, R. (1994). Toplum ve olimpiik başarı. İstanbul: *Türkiye ve Olimpiyat Sempozyumu*, s.249.
- Kalkan, A. (2009). *İslam akaidi*, İstanbul: Rağbet Yayınları, b.7. s.58.
- Karaarslan, S. (2010). 1980 sonrası Türk toplumunda din eksenli dönüşümlerin kadın kıyafetlerinin değişimine yansımaları. (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. s.4.
- Karabulut, C., Kirazcı, S. & Aşçı, H.F. (2000). Takım ve bireysel sporcuların başarı motivasyonu düzeylerinin incelenmesi, *Hacettepe Üniversitesi 6.Spor Bilimleri Kongresi Bildiri Kitapçığı*, Ankara, ss. 221- 222.
- Karacelil, S. (2013). Din eğitiminde motivasyonun önemi, *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6/7. s.187.
- Karaman, H. Çağrı, M. Dönmez, İ.K. & Gümüş, S. (2020). *Kur'an Yolu Tefsiri*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, c.1 ss. 522-525.
- Karaman, H. (1982). *İslâm'ın ışığında günün meseleleri*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Karasar, N. (2019). *Bilimsel araştırma yöntemleri*, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, s.31.
- Karasüleymanoğlu, A., (1989). *Yeni boyutlarıyla spor*. (2. Baskı). Ankara: Engin Yayınları, s. 7.
- Kay, T. (2006). Daughters of İslam family influences on muslim young women's participation in sport, *International review for the sociology of sport*, 41/3-4, p.p.357-373.
- Kılıç, R. (2006). *İslâm ahlâkı ve sevgi sempozyum kitapçığı*, s. 42. Elazığ.
- Kısaç, İ. (1999). *Erkeklik rolü normları*, Ankara: Mesleki Eğitim Dergisi.
- Knop, P., Theebom, M., Wittock & H. Martelaer, K. (2006). Implications of Islam on Muslim girls' sport participation in western europe. literature review and policy recommendations for sport promotion, *Review and Policy Recommendations for Sport Promotion, Sport, Education and Society*, 1:2, ss. 147-164.
- Koçel, T. (2003). *İşletme yöneticiliği*. İstanbul: Beta Yayınları, s.s. 633-653.
- Köhler, R. (1985). Moralerziehung im sportunterricht. *Verlag Harri Deutsch*, Thun Frankfurt am Main.

- Kreitner, R. & Kinicki, A. (2004). *Organizational behavior*, USA: The McGraw-Hill Companies Inc., s.276.
- Kuşçuzade, M. (2015). Sünnette spor, Bartın: *International Journal of science culture and sport (intjcs)*, Special Issue 3(4), Doi: 10.14486/IJSCS400, s.s. 396-403.
- Lancelotta, G.X., & Vaughn, S. (1989). Relation between types of aggression sociometric peer and teacher perception. *Journal of Educational Psychology*, 81 (1) ss. 890.
- Lee, M. J, Whitehead, J, & Ntoumanis, N. (2007). Development of the attitudes to moral decision-making in youth sport questionnaire (AMDYSQ). *Psychology of Sport and Exercise*, 8(3): pp. 369-392.
- Leonard, N. H., Beauvais, L. L., & Scholl, R. W. (1999). Work motivation: The incorporation of self-concept-based processes. *Human relations*, 52(8), 969-998.
- Mackintosh, C. & Dempsey, C. (2017). The British Asian Muslim male sport participation puzzle: an exploration of implications for sport development policy and practice, *Journal of Youth Studies*, 20 (8), pp. 974-996.
- Mahmud, A. A. (1994). et-terbiyetü'l-İslamiye fi surati'l-maide, Kâhire: Daru't-Tevzi, (1. Baskı), s.s 59-60.
- Malcolm, D. Bairner, A. & Curry, G. (2010). Woolmergate: Cricket and the representation of Islam and Muslims in the British press, *Journal of Sport and Social Issues* 34(2). pp. 215–235. DOI: 10.1177/0193723510367768.
- Maxwell, H., & Taylor, T. (2010). A Culture of trust: Engaging Muslim women in community sport organizations, *European Sport Management Quarterly*, 10:4, 466-483. DOI: 10.1080/16184742.2010.502745.
- McCarthy, P.J. (2011). Positive emotion in sport performance: current status and future directions. *Int. Rev. Sport Exerc Psychol*; 4: pp. 50–69.
- Megheirkouni, M. (2017). Arab sport between Islamic fundamentalism and Arab Spring, *Sport in Society: Cultures, commerce, media, politics*, and 20:11, 1487-1499, DOI: 10.1080/17430437.2017.1284801.
- Mottaz, J. C. (1985). The relative importance of intrinsic and extrinsic rewards as determinants of work satisfaction, *The Sociological Quarterly*, c.3.
- Moustakas, C. (1994). Phenomenological research methods. *Thousand Oaks, CA: Sage*.
- Neuman, L. W. (2014). Social research methods: Qualitative and quantitative approaches (Seventh Ed.). Essex: *Pearson Education Limited*.
- Obuz, Ü. (2009). *Beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümü öğrencilerinin öğretmenlik mesleğiyle ilgili etik olmayan davranışlara ilişkin görüşleri*. (Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Örücü, E. & Kanbur, A. (2008). Örgütsel-yönetimsel motivasyon faktörlerinin çalışanların performans ve verimliliğine etkilerini incelemeye yönelik ampirik bir çalışma: hizmet endüstrisi örneği. Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F. Manisa, *Yönetim Ve Ekonomi*, c,15, s,1.

- Özbek O, & Nalbant U (2016). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki genç sporcuların ahlaki karar alma tutumları. Antalya: 14. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi.
- Özdaşlı, K., & Akman, H. (2012). İçsel ve dışsal motivasyonda cinsiyet ve örgütsel statü farklılaşması: türk telekomünikasyon aş çalışanları üzerinde bir araştırma. *Visionary E-Journal/Vizyoner Dergisi*. 4(7), pp. 73-81.
- Özdevecioğlu, M. & Yalçın, Y. (2010). Spor tatmininin sporcuların stres ve saldırganlık düzeyleri üzerindeki etkisi. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi* c. 4, s.1.
- Öztürk, O. (2006). Ahlak olgusunun kaynağı nedir? İstanbul. *Köprü Dergisi*. s.95.
- Patton, M. Q. (2014). Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri (3. baskıdan çeviri) Çev. Ed. M. Bütün ve S. B. Demir). Ankara: *Pegem Akademi*.
- Pazarlı, Osman (1980), İslam'da ahlak, İstanbul: *Remzi Kitabevi*.
- Pehlivan, Z. (2004). Fair- play kavramının geliştirilmesinde okul sporunun yeri ve önemi, *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi* 2004; 2: pp. 49-53.
- Perlman, D. (2010). Change in affect and needs satisfaction for amotivated students within the sport education model. *Journal of Teaching in Physical Education*, 29(4), pp. 433-445.
- Pettit, J. A. (2020). Effects of video, priming, and music on motivation and self-efficacy in American football players, *International Sport Science&Coaching*.
- Pintrich, P.R, & Schunk, D.H. (2002). *Motivation in education: Theory, research, and applications* (2nd ed.). New Jersey: Prentice Hall.
- Resmi Gazete (2002). 28.8.2002 tarihli ve 2002/4720 sayılı kararname. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2002/09/20020922.htm#3>
- Resmi Gazete (2005). Gençlik ve spor genel müdürlüğü gençlik ve spor kulüpleri yönetmeliği, sayı: 25869. Tarih: 08/07/2005.
- Resmi Gazete (2015). Perakende ticaretin düzenlenmesi hakkında kanun, Sayı:29251, Kanun No: 6585.
- Richard M, S. & Lyman W. P. (1975) *Motivation and work behaviour*, McGraw-Hill Series in Management.
- Robbins, S. P., & Judge, T. A. (2012). *Örgütsel davranış* (İ. Erdem, Çev.) İstanbul: Nobel.
- Rodek, J., Sekulic, D. & Pasalic, E. (2009). Can we consider religiousness as a protective factor against doping behavior in sport?, *J. Relig. Health*, 48: 445-453, DOI 10.1007/s10943-008-9207-9.
- Sığırı, Ü. (2018). *Nitel araştırma yöntemleri*. İstanbul: Beta Yayınları. b.1, s.186.
- Soyer, F., Can, Y., Güven, H. Hergüner, G., Bayansalduz & M. Tetik, B. (2010). Sporculardaki başarı motivasyonu ile takım birlikteli arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, c.7, s.1, s.233.
- Strauss, A. & Corbin, J. (2014). *Basics of qualitative research techniques*. New York: Sage Publications.

- Sturges, J. (2003). A model describing play as a child-chosen activity: is this still valid in contemporary Australia?. *Australian Occupational Therapy Journal*, 50 (2): pp. 104-108.
- Şimşek, Ö. F. (2007). Yapısal eşitlik modellemesine giriş: Temel ilkeler ve LISREL uygulamaları, Ankara: *Ekinoks Yayınları*, 13.
- Tangney J.P., Baumeister R.F., & Boone A.L. (2004). High self-control predicts good adjustment, less pathology, better grades, and interpersonal success. *Journal of Personality*, 72 (2). pp.271- 324.
- Tashakkori, A. & Teddlie, C. (2009). *Cuestiones y dilemas en la enseñanza de cursos de metodos de investigación en las ciencias sociales y las de la conducta*. La perspectiva de Estados Unidos.
- Tashakkori, A. & Creswell, J. W. (2007). The new era of mixed methods. *Journal of Mixed Methods*, 1 (1), 2-8. doi: 10.1177/2345678906293042
- Tavşancıl, E. (2006). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. Ankara: Nobel Yayınları, 3, s.46.
- Tel, M. (2014). Türk toplum yaşantısında fair play. *International Journal of Science Culture and Sport*. 2(1): ss. 694-704.
- Telkenaroğlu, M.R. (2011). İslam ceza hukukunda hukuka uygunluk nedeni olarak spor faaliyetleri, Erzurum, *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, s.36.
- Temel, A. Yakın, M. & Misci, S. (2006). Örgütsel cinsiyetlerin örgütsel davranışa yansımaları, Manisa, *Celal Bayar Üniversitesi Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, c.13, s.1, ss.136.
- Tes, K. (2006). Daughters of İslam, family influences on muslim young women's participation in sport, *International Review For The Sociology Of Sport* 41/3-4(2006) 357-373. DOI. 10.1177/1012690207077705.
- Tullett, A.M & Inzlicht, M. (2010). The voice of self-control: blocking the inner voice increases impulsive responding. *Acta Psychologica* 135, pp. 252-256.
- Tunalı, İ. (2009). *Felsefeye giriş*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Turgut, H., & Yılmaz, S., (2010). Ekolojik temelli çocuk oyun alanlarının oluşturulması. *III. Ulusal Karadeniz Ormancılık Kongresi*, c.4, ss. 1618-1630.
- Tümer, G. (1986). *Çeşitli yönleriyle din*, Ankara. AÜİF Dergisi, c. 28, s.s. 213-219.
- Tümer, G. (1994). TDV İslam ansiklopedisi, İstanbul. c.9 s.s. 312-320.
- Ural, O, (2008) *Futbolda takım performansına etki eden motivasyonel faktörlerin belirlenmesine yönelik bir uygulama (Gençlerbirliği spor kulübü örneği)*, s.61. (Yüksek Lisans Tezi), Ankara.
- Ural, O. (2008). *Futbolda takım performansına etki eden motivasyonel faktörlerin belirlenmesine yönelik bir uygulama (Gençlerbirliği Spor Kulübü Örneği)*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Vallerand, R. J., Pelletier, L., Blais, M. R., Briere, N. M., Senecal, C. & Vallieres, E. F. (1992). The academic motivation scale: A measure of intrinsic, extrinsic, and amotivation in education. *Educational and Psychological Measurement*, 52, pp. 1003-1017
- Van Manen, M. (1990). *Researching lived experience*. New York: State University of New York Press, ss. 26,163,177.
- Varol, R., Varol, S., & Türkmen, M. (2017). Bartın üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerin spora yönelik tutumlarının belirlenmesi, *International Journal of Cultural and Social Studies (IntJCSS)*, 3(2), s.327. Bartın.
- Walseth, K., & Fasting, K. (2003). Islam's view on physical activity and sport Egyptian women interpreting Islam, *International Review for the Sociology of Sport* 38/1, 45–60. Copyright ISSA and SAGE Publications (London, Thousand Oaks, CA, New Delhi).
- Watson, N.J., & Czech, D.N. (2005). The use of prayer in sport: implications for sport psychology consulting. athletic insight, *The Online Journal of Spor Psychology*, 26.
- Yapan, H.T. (1992). *Spor ahlakı, beden eğitimi dersinde ahlaki eğitim*. (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul. s,110.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, b.9, s.11, 91, 351, 352,
- Yıldırım, A. (2011). *Peygamberimiz'in şemali*, İstanbul: Damla Yayınevi, s.181.
- Yıldız, Y., Yıldız, K. & Tutucu, B. (2019). Genç sporcuların ahlaki karar alma tutumlarının araştırılması, 2. *Uluslararası Rekreasyon ve Spor Yönetimi Kongresi*, s.107.
- Yoncalık, O., & Gündoğdu, C. (2007). Sporda ahlaki bir sorun olarak doping. *Fırat Üniversitesi Doğu Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 128-134.

EKLER

EK 1: Etik Kurul Raporu

Evrak Tarih ve Sayısı: 23/03/2020-E.3060

T.C.
SAKARYA UYGULAMALI BİLİMLER
ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Etik Kurulu

Sayı :26428519/044/
Konu :Etik Kurul Onay İzni

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Etik Kurulunun **20/03/2020** tarih ve **02 no**'lu toplantısında almış olduğu ikinci maddesine (**madde 2**) ilişkin karar örneği aşağıda sunulmuştur.
Bilgilerinize gereğini rica ederim.

Prof.Dr. Yusuf ÇAY
Etik Kurulu Başkanı

Madde 2- Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü'nün **27/02/2020** tarihli ve **100/2274** sayılı Etik Kurul İzni konulu yazısı ve eki görüşmeye açıldı.

Enstitümüz **Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği** Enstitü Anabilim Dalı doktora programı öğrencisi **Zeki TAŞ'in**, **Doç.Dr. Gülten HERGÜNER** danışmanlığında hazırladığı "**Spor Faaliyetlerinde İslam Dininin Etkisi**"konulu çalışmasının Etik açıdan **uygun olduğuna** karar verilmiştir.

EK :
Başvuru dilekçesi ve ekleri (28 sayfa)

Etik Kurulu Esentepe Kampüsü 54187 Serdivan Sakarya
Tel:0 264 616 00 09 Faks:0 264 616 00 14
E-Posta :etik@subu.edu.tr Elektronik Ağ :www.subu.edu.tr

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

EK 2: Sportif Faaliyetlerde İslam Dini Etki Ölçeği (SFİDEÖ)

SPORTİF FAALİYETLERDE İSLAM DİNİ ETKİ ÖLÇEĞİ (SFİDEÖ)

Bu anket formu Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nde yürütülmekte olan “*Sporcuların Sportif Faaliyetlerinde İslam Dininin Etkisi*” başlıklı doktora tez çalışmasında veri toplamak amacı için kullanılacaktır. Ölçekte 38 adet ifade bulunmaktadır. Cevaplama süresi yaklaşık 15 dk.’dır. Her bir ifadeyi okuduktan sonra buna ne derece katıldığınızı liste üzerinde ayrılan yere x işareti koyarak işaretleyiniz. Lütfen işaretsiz ifade bırakmayınız. Bu ölçekte kimliğinize ilişkin herhangi bir bilgi yazmayınız. Sizlerden edinilecek bilgiler tamamen bilimsel amaçlı kullanılacaktır. Katkılarınız bizim için önemlidir. Şimdiden değerli katkılarınızdan dolayı teşekkür ederiz.

Zeki TAŞ
Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Lütfen size uygun cevabı işaretleyiniz ya da yazınız.

- 1- Cinsiyetiniz: Erkek () Kadın ()
- 2- Yaşınız:
- 3- Medeni Durumunuz: Evli () Bekar ()
- 4- Öğrenim Durumunuz : Lise () Üniversite () Lisans Üstü ()
- 5- Spor Branşınız:
- 6- Bu spor branşıyla kaç yıldır aktif olarak faaliyet gösteriyorsunuz:
- 7- Aylık Gelir Düzeyiniz:.....TL
- 8- Antrenman yapma sıklığınızı belirtiniz?
Neredeyse her gün (Düzenli) ()
Haftada birkaç kez (Düzenli) ()
Haftada bir kez (Az düzenli) ()
Ayda birkaç kez (Düzensiz) ()
Yılda birkaç kez (Çok düzensiz) ()
- 9- Bu spor dalında elde ettiğiniz en yüksek derece nedir?
Milli takıma yükselmek ()
Türkiye şampiyonluğu ()
Dünya şampiyonluğu ()
Diğer- Belirtiniz (.....)

10- Dindarlık açısından kendinizi nasıl değerlendirirsiniz?

- Çok dindar ()
Dindar ()
Az dindar ()
Dindar değil ()

11- Yaşamınızın herhangi bir döneminde dini eğitim aldınız mı? Evet () Hayır ()

Lütfen aşağıda belirtilmiş olan “ <u>Sportif Faaliyetlerde İslam Dininin Sporcular Üzerindeki Etkilerini</u> ” belirlemek amacıyla hazırlanmış ifadeleri düşünerek, yargılara katılım düzeyinizi (X) işareti koyarak değerlendiriniz.		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	İnancıma aykırı olmayan sportif faaliyetlere katılırım.	()	()	()	()	()
2	Ramazan orucunu tutmamı engellemeyen sportif faaliyetlere katılırım.	()	()	()	()	()
3	Sportif faaliyetler esnasında dini görevlerimi yerine getirdiğimde, başarılı olacağıma olan inancım artar.	()	()	()	()	()
4	İnancım gereği sportif faaliyetlerde başarılı olmak için dua ettiğimde daha iyi hissederim.	()	()	()	()	()
5	Sportif faaliyetlerde başarılı olduğumda inancım gereği kibirlenmem.	()	()	()	()	()
6	Sportif faaliyet öncesinde Kur’an okumak motivasyonumu artırır.	()	()	()	()	()
7	Eğer yeterince çalışmış isem inancım gereği sportif faaliyetlerde emeğimin karşılığını alacağıma inanırım.	()	()	()	()	()
8	İnancım gereği ümitsiz olmamam gerektiğini düşünürüm.	()	()	()	()	()
9	İnancım gereği başarısızlık durumunda olumsuz ruh haline girmem.	()	()	()	()	()
10	Sportif faaliyetlere Besmele ile başlamak cesaretimi artırır.	()	()	()	()	()
11	İnancım, sportif başarısızlıkta sabırlı olmama etki eder.	()	()	()	()	()
12	Sportif faaliyetlerden önce abdest almak motivasyonumu artırır.	()	()	()	()	()
13	İnancım, Müslüman olmayan rakiplerime karşı başarılı olma azmime etki eder.	()	()	()	()	()
14	İnancım gereği, sportif faaliyetlerde rakiplerimi rencide edecek davranışlardan kaçınırım.	()	()	()	()	()
15	İnancım gereği, sportif faaliyetlerde görev alan hakemleri rencide edecek davranışlardan kaçınırım.	()	()	()	()	()
16	İnancım gereği sportif faaliyetlerde seyircileri taşkınlığa itecek davranışlardan kaçınırım.	()	()	()	()	()
17	İnancım gereği, sportif faaliyetlerde aşırı tutum ve davranışlardan kaçınırım.	()	()	()	()	()
18	İnancım, sportif faaliyetlerde hoşgörülü olmamı sağlar.	()	()	()	()	()
19	İnancım, sportif faaliyetlerindeki muhataplarıma merhametli olmama etki eder.	()	()	()	()	()
20	Sportif faaliyetlerde İslam’ın ortaya koyduğu ahlaki kurallara riayet ederim.	()	()	()	()	()
21	İnancım gereği, her türlü sportif faaliyette dürüst davranırım.	()	()	()	()	()

22	İnancım gereği her türlü sportif faaliyette adaletli olurum.	()	()	()	()	()
23	İnancım gereği, haksız rekabete neden olan doping vb. maddeleri kullanmam.	()	()	()	()	()
24	İnancım gereği haksız başarı elde edersem bundan vazgeçerim.	()	()	()	()	()
25	İnancım gereği spor faaliyetlerinde küfür içerikli sözler kullanmam.	()	()	()	()	()
26	İnancım gereği spor faaliyetlerinde ırkçı tutum ve davranışlardan kaçınırım.	()	()	()	()	()
27	İnancım gereği bahis içerikli oyunlar oynamam.	()	()	()	()	()
28	İnancım gereği teşvik primi teklif edildiğinde reddederim.	()	()	()	()	()
29	İnancım gereği, sportif faaliyetlerdeki ödül helal ise kabul ederim.	()	()	()	()	()
30	İnancım gereği, spor faaliyetlerinde İslami örtünme ölçütlerine dikkat ederim.	()	()	()	()	()
31	İnancım gereği örtmek zorunda olduğum yerlerin açılma ihtimali spor faaliyetlerine katılma tercihim etkiler.	()	()	()	()	()
32	İslami örtünme ölçütlerine aykırı olan sportif faaliyetlere katılmam.	()	()	()	()	()
33	Sportif faaliyetlerde dinsel kıyafet kuralları dikkate alınarak düzenlemeler yapılmalıdır.	()	()	()	()	()
34	İslami kurallara uygun spor kıyafeti bulamadığımda sportif faaliyetlere katılmam.	()	()	()	()	()
35	İnancım gereği, spor yaptığım ortamda karşı cinsin bulunmasını istemem.	()	()	()	()	()
36	İnancım gereği, spor yaptığım ortamda karşı cins bulunursa kendimi rahatsız hissederim.	()	()	()	()	()
37	İslam inancına göre namahremlerin aynı ortamda spor yapması sakıncalıdır.	()	()	()	()	()
38	Kadın ve erkeklerin ayrı ortamlarda spor yapabilecekleri spor tesisleri oluşturulmalı.	()	()	()	()	()

EK 3: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

Sayın Katılımcı,

Bu çalışma, İslam Dininin sporcuların spor faaliyetleri üzerindeki etkilerini araştırma amacı taşımaktadır ve bir karma yöntem çalışmasıdır. Bu çalışmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmadan çıkma hakkına sahipsiniz. Bu çalışmaya katılmanız için sizden herhangi bir ücret istenmeyecektir. Çalışmaya katıldığınız için size bir ödeme yapılmayacaktır. Çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup kişisel bilgileriniz gizli tutulacaktır. Çalışmadan elde edilecek bilgiler için görüşmeler esnasında ses kaydı alınacağını bu durumun ise gizlilik içinde yürütüleceğini bildirmek isteriz.

Zeki TAŞ

Görüşme no : _____

Tarih: _____

Kişisel Bilgiler

1. Cinsiyet
2. Yaşınız
3. Medeni haliniz
4. Eğitim durumu
5. Branş
6. Branş yaşı
7. Antrenman yapma sıklığı
8. En yüksek derece
9. Aylık gelir
10. Dindarlık düzeyi
11. Dini eğitim

Görüşme Soruları

- S-1 Spor faaliyetlerinde İslam Dini sizin üzerinizde nasıl etkiler oluşturmaktadır?
- S-2 Sizce spor faaliyetlerine katılmanızda İslam Dini sizi nasıl etkilemektedir?
- S-3 Sizce İslam Dini; siz spor faaliyetlerindeyken sportif motivasyonunuzu nasıl etkilemektedir?
- S-4 Sizce İslam Dini; siz spor faaliyetlerindeyken özdenetiminizi nasıl etkilemektedir?
- S-5 Sizce İslam Dini; siz spor faaliyetlerindeyken spor ahlakınız üzerinde nasıl etkiler bırakmaktadır?
- S-6 Sizce İslam Dini; siz spor faaliyetlerinde kullanacağınız kıyafet seçimine nasıl etki ediyor?
- S-7 Sizce İslam Dini; siz spor faaliyetlerinde karşı cinsle aynı mekânda spor yapma tercihinizi nasıl etkiliyor?

EK 4: Gönüllü Onay Formu

KATILIMCILAR İÇİN BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ OLUR FORMU

Sizi, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Doktora Öğrencisi Zeki TAŞ ve Danışmanı Prof. Dr. Gülten HERGÜNER tarafından yürütülen “Sporcuların Spor Faaliyetlerinde İslam Dininin Etkileri“ başlıklı araştırmaya davet ediyoruz. Bu çalışmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmadan çıkma hakkına sahipsiniz. Bu çalışmaya katılmanız için sizden herhangi bir ücret istenmeyecektir. Çalışmaya katıldığınız için size bir ödeme yapılmayacaktır. Çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup kişisel bilgileriniz gizli tutulacaktır. Çalışmadan elde edilecek bilgiler için görüşmeler esnasında ses kaydı alınacağını bu durumun ise gizlilik içinde yürütüleceğini bildirmek isteriz.

Araştırmanın Amacı	Bu çalışma, İslam Dininin sporcuların spor faaliyetleri üzerindeki etkilerini araştırma amacı taşımaktadır.
Araştırmanın Yöntemi	Çalışma nicel ve nitel araştırma yöntem ve tekniklerinin bir arada kullanıldığı bir karma yöntem araştırmadır.
Araştırmanın Öngörülen Süresi	12 Ay
Araştırmaya Katılması Beklenen Katılımcı/Gönüllü Sayısı	20
Araştırmanın Yapılacağı Yerler	Türkiye- Bartın, İstanbul, Edirne, İzmir, Sakarya, Ankara, Antalya, Kayseri, Bartın, Trabzon, Erzurum, Malatya, Diyarbakır illeridir.

KATILIMCI BEYANI

Yukarıda amacı ve içeriği belirtilen bu araştırma ile ilgili bilgiler tarafıma aktarıldı. Bu bilgilerden sonra araştırmaya katılımcı olarak davet edildim. Bu çalışmaya katılmayı kabul ettiğim takdirde gerek araştırma yürütülürken gerekse yayımlandığında kimliğimin gizli tutulacağı konusunda güvence aldım. Bana ait verilerin kullanımına izin veriyorum. Araştırma sonuçlarının eğitim ve bilimsel amaçlarla kullanımı sırasında kişisel bilgilerimin dikkatle korunacağı konusunda bana yeterli güven verildi. Araştırmanın yürütülmesi sırasında herhangi bir sebep göstermeden çekilebilirim. Araştırma için yapılacak harcamalarla ilgili herhangi bir parasal sorumluluk altına girmiyorum. Bana herhangi bir ödeme yapılamayacaktır. Araştırma ile ilgili bana yapılan tüm açıklamaları ayrıntılarıyla anlamış bulunmaktayım. Bu çalışmaya hiçbir baskı altında kalmadan kendi bireysel onayım ile katılıyorum. İmzalı bu form kağıdının bir kopyası bana verilecektir.

Araştırma yürütücüsü

Adı ve Soyadı	Zeki TAŞ	Tarih ve İmza
Adres ve telefonu	Bartın Üniversitesi, Kutlubey Yazıcılar Kampüsü, Spor Bilimleri Fakültesi, Kat 2, Oda No: 305-501 10 00- 2414	10.07.2019

Katılımcı

Adı ve Soyadı		Tarih ve İmza
Adres ve telefonu		

Velayet veya Vesayet Altındaki Katılımcılar için Veli/Vasi

Adı ve Soyadı		Tarih ve İmza
Adres ve telefonu		

ÖZGEÇMİŞ

Ad-Soyad : Zeki TAS

Doğum Tarihi ve Yeri : ██████████

E-posta : ██████████

ÖĞRENİM DURUMU:

- **Lisans** : Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor Bölümü, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği
- **Yüksek Lisans** : Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Spor Yönetim Bilimleri

A. ULUSLARARASI HAKEMLİ DERGİLERDE YAYIMLANAN MAKALELER

Tas Zeki, Hergüner Gülten, Imamoglu Abdulvahit, Yaman Çetin, Zengin Mahmut, Üzüm Hanıfı, Karlı Ünal (2020). Development of Islamic Religion's Impact on Sport Activities Scale/Sportif Faaliyetlerde Islam Dini Etki Ölçeği geliştirme çalışması. International Journal of Human Sciences, 2(17), Doi: <https://doi.org/10.14687/jhs.v17i2.5997> (Yayın No: 6426556)

Karabag Sezgin, Tas Zekı (2019). The Examination Of The Effect Of Caffeine Supplementation In Professional Soccer Players. Physical Education Of Students, 23(3), 129-141., Doi: <https://doi.org/10.15561/20755279.2019.0304> (Yayın No: 5481669)

Tas Zekı, Çimen Zafer (2017). Spor Federasyonları İl Temsilcilerinin Mali Sorunlarına İlişkin Görüşleri. Uluslararası Kültürel ve Sosyal Arastırmalar Dergisi, 3, 166-185. (Yayın No: 3831074)

Tas Zeki, Çimen Zafer (2017). Spor Federasyonları İI Temsilcilerinin Yönetmel Sorunlarına İlişkin Görüşleri. Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (UKSAD), 3, 1-15. (Yayın No: 3831037)

Tas Zekı (2015). Ulusal Günlük Gazetelerde Spor İçerikli Köse Yazılarının Ele Alınısı. Sportif Bakıs, 2(2), 52-58. (Yayın No: 1674370)

